9(С)18
Р32

Pygy telegejniꞑ proletarlarь polgaş tarlatkan arattarь, kattьƶьꞑar!

Revolustuq arat

№ Фонда
Описи

№ 6

TARN TK ORGANЬ
ⱩЬZЬL—1937

№ 6

Pygy telegejnin proletarlarь polgaş tarlatkan arattarь, kattьzьңar!

Revolustuq ARAT

TARN TK-NЬN AJ SANЬNDA YNER SETKYYLY

1937 г. NOJABRЬAJ № 6

Oktaвrnьң 20 cьl ojunga ARN TK tezisteri

Pygy kizi tөrelgettennin caa amьdьralьnьn cьrgaldьq oruun azьtkan, pygy telegejnin sosialistьq revoluzunun egezi polur Uluq Oktaвrnьң sosialistьq revoluzu tiileeninden peer am 20 cьldьn oju poop turar tur. Po 20 cьldьң iştinde SSRE-nin arat conu Lenin, Stalinnьn komunistьq вolşevik namьnga polgaş sovet cazaanga paaştadьp algaş, tus curtka angь cok sosialistьq niittileldi turguzup, SSRE-nin azьl-agьjьnьn pygy adьrlarь pyryny-pile sosialistьq sistem poop tiileen.

Uluq Oktaвrnьn sosialistьq revoluzunun accь xaвьjazь-pile 1921 cьlda tus ulus poop togunnaan pot-ergeliq Тьвa Arat Respuвlik polza, SSRE-nin xa-tunma iziq tuzalamcьzьnga tajanьр algaş, antiimperialistiq, antifeodaldьq nasional revoluzunun xyrezin tiilelgeliipile corudup, podunun tuskaj togunnaan pot-ergezin yrgylcy pьzьdьp, arat tymennin azьl-agьjьn, kultur polвaazьralьnьn xereen xyn pyryde-le purungaar sajzьradьp tepşidip turar.

Oktaвrnьn 20 cьl polgan ojunda Тьвanьn arat conu polza, podunun pygy azьlьn tynnep temdeqleвi-şaan, pygy telegejnin arat connarь-pile pir tenge po xynny onza өөryşkylyq pajьrlap erttirer uzurluq.

Kapitalistьq orannarnьn pajdalь

Po 20 cьldьn turguzunda kapitalistьq orannarnьn pajdalь et-cazaanьn polgaş politiktьn talazь-pile kancaar-taa aaj-cok өskerilgen tur. Kandьq janzьlьq өskerliişkinneril teer polza:

1. Et-cazaanьn talazь-pile koncuq өskerilgen. Telegejnin imperialistiq tajьnь toozulgan soonda 1928 cьldьn sөөly, 1929 cьldьn egezinge cedir kapitalistьq orannarnьn pydyrylgenin pydyryp yndyrer cyyly, tajьn murnunda pydyryp turgan cyylderinin xemceenge cedir өzyp turgan.

1929 cьldan egeleeş, kapitalistьq orannarnьn azьl-agьjь et-cazaanьn xanь samььralьnga (krizizinge) taвarьşkan polgaş olarnьn pydyryp yndyrer cyylderin 1927-1928 cьldarga tөmejleerge, ьlangьja 1930-

1931-1932-1933 cьldarda kancaar-taa aaj-cok kudulap patkan.

2. Kapitalistьq orannar pir talazьnda et-cazaanьn samьralьndan uştunarьn podap, iji talazьnda pottarьnьn ezelekci politiin pottandьrar teeş turup peerde ,janzь pyrynyn temisselderi kancaar-taa aaj-cok tьnzaan. Kandьq temisselderil teer polza: Tus-tus kapitalistьq kyrynelernin pottarьnьn arazьnda adaan temisseli kancaar-taa aaj-cok ulgadьp tьnzaan. Olar polza, kriziske tavarьşkaş oon uştunar argazьn tilep, kyzy picce ulustarnьn curttun ezelep algaş, oon өmyneezi-pile temgi samьralьndan uştunup, ol curttarnьn arat connarьn tarlap, ol curttarnьn pajlaan azьqlap alьr teeş, temissezip turarь ol tur.

3. Kapitalistьq orannarnьn tustus pottarьnьn iştinde angьnьn xyrezi kancaar-taa aaj-cok xanьlap tьnzaan tur. Cyge teerge et-cazaanьn samьralь azьlcьn polgaş taraaccьn arat tymennin amьdьral pajdalьn ulam-na torajttadьp paksьratkan polgaş kapitalistьq tarlal ulam kederep keerde, ol arat tymennin kapitalistarga udurlanьr temisseli ulam cidiir. Oon cьldagaanь-pile kapitalistar azьlcьn polgaş taraaccьn arat tymennernin ol temisselin pazar teeş cyyl pyrynyn kargьs arga xemceeqni xereqlep turar polu pergenner. Ol tugajьnda camdьk todargaj cizekterni manaa kөrgyzerge polza:

Ispannьn iştinde faşistiq yjmeencilerinden ol curttun arat conunga kөrgyzyp turar ajььl xoralьq cyylderin cizek poldurup sanaarga mьndьq tur: 1937 cьldьn egezinge cedir 417 emcini өlyryp şiitken, oon angьda paşkьlarьь 100, tyrymcyler 182, em kьlьrlar 97, inzenerler 32, telefoncular 19, paştьncьlar 26 kizini өlyrgen polgaş teervecci faşistardan carlьp yner teen kizilerni şuut şiidip өlyryp turgan. Cizee: Uluq cancьnnarnьn iştinden 50 kizi, picce cancьnnar polgaş şeriqlerden 200 kizini poolap өlyrgen. Oon angьda tajьnnьn ajььь-pile pygy arat condan amьzьn ьşkьnьr kogaraan ulustun sanьn erengeji-pile kөөrge 300 mun azьq poop turar tur.

Amerikte Endi Rajdenь 99 cьlda pazьnnap şiitken coruktu ap kөryner, 99 cьl iştinde xerek uzurunda kizini pazьnga şiidip olurtturdan turzuk 99 xar nazьlaar kizi tep cuve polza, perge tur. Ol coruk cyny ajttьp turarь ol tize, faşistьn tyrzok kalcaa coruun ajьtkan jozuluq xereccizi ol tur. 100 cьlda pazьnga şiider tep piziirge şala jancьq poorga cangьs cьldь kuduladьp cьtkanь kөsky-le tur.

Germanga faşistьq Gitler erge tutka-la 3 cьl polganьndan peer aazьlap turganьn ap kөөrge, mьndьq poor tur: Pygy Germannьn iştinge 3-le cьl iştinde 300.000 kizi pazьnnaan, cyq-le 10 kezek pazьnga 26.300 kizini pazьnnap turgan, pygy Germandan 10-10-nun ol ьşkaş pazьnnar par polgaj, onu podap kөryner.

Gitler cyq-le pazьnga şiitkeş, oon-pile ulustun xereen kelderedip turar eves, ol pazьnnap algan ulustarnьn parьk nuruuzun өlyryp tөndyrer mangьs tur. Paza Germannьn Gitler faşistьn cazaanьn araattan tarlaaşkьnьnga udur arat tymenden temissezip turarьnьn pergezinge kizi podun pөdu өlyrttyner coruktar xөj poop turar polgan tur, po tugajьnda todargaj medeeden ap kөөrge, 1936 cьldьn iştinde Germannьn 57 Uluq xoorajlarьnga 6280 kizi podu amьzьnga cettinip өlyrttyngen, 1937 cьldьn 2 ajda 27 xarlьq Nejengart tep kizi kadajь-

pile kadь yş caş uruun өlyrgeş, sөөlynde podu өly pergen, ooŋ soonda 44 xarlьq Jana Maus tep kizi kadajьn 12 xarlьq oqlu-pile kadь өlyryp kaaş, podu өlyrttyne pergen, paza Germannьŋ Berlin xoorajnьŋ canьnda 37 xarlьq pir kizi, 30 xarlьq kadajь-pile 7-9 xarlьq 2 uruun kattaj өlyrgeş, ooŋ soonda po du өlyrttyne pergen, paza po cьldьŋ 3 ajda 27 xarlьq Karl Burgat tep kizi kajdajь-pile 5 xarlьq uruun өlyryp kaaş, podu өlyr tep turda ooŋ ezi kөrgeş, amьzьndan arttьrьp algan, paza po cьldьŋ 4 ajda Şpremberg tep cerge 1 xereezen kizi 3 xarlьq oqlu-pile 6 xarlьq uruun suq-ce oktapkaş, podu suq-ce xalьp өly pergen. Po cьldьŋ 7 ajda 34 xarlьq pir kizi iji uruun xorannap kaaş, paza podu өlyrttyne pergen, paza 8 ajda Bydenberg tep cerge 39 xarlьq azьlcьn kizi azьlьndan yndyrtkeş, 10-10 xarlьq ijis iji uruun kadajь-pile kadь өlyrgeş, podu paza өly pergen. Şternberg tep cerge 26 xarlьq xereezen uruq 1 xarlьq polgaş 3 xarlьq iji uruu-pile kadь xorannaпьр өly pergen. Sopazija tep cerge 29 xarlьq uruq xereezen 3 polgaş 6 xarlьq 2 uruu-pile kadь suq-ce xalьp өly pergen tur.

Po polza, faşistьq Gitlerniŋ aar perge tarlaaşkьпьŋga arat tymen teskezip amьdьraarьпьŋ argazь cok poop kelgeniniŋ xaraazь-pile perge pajdalga tabarzьр turarь ol tur.

Japonnuŋ araattan teq imperialisteriniŋ ezelekci teq rbeccileriniŋ Kьdattьŋ arat tymeninge uzuraştьrьр turar jozu curum cok, tyrzok kargьs pajdalьndan todargaj kөstyr tur.

1936 cьlda cyq-le 6 aj turguzunda 24.442 kizini өlyrgen, 15.628 kizini palьqlaan, 10.552 kizini pazьŋnaan. 01 pazьŋnap algan 10.252 kizini anaa-la salьр yndyryp turar cyвe eвes, xarьn koncuq aar perge, jozu curum cok tyrzok kilincektiq pajdal-pile өlyryp turar. Cyl tize: өl palgaştьq cerge uurgaj kaskaş, kiziniŋ cyq-le paazь kөstyr kьldьr xemgeş, ooŋ soonda şaqdaalarnьŋ ьzьrar ьttarьn ol kizi-ce ьdalaptarga, ol ьttar temgi kөstyp olurgan kiziniŋ paazьn cazarlap өlyrer tur. Ooŋ-taa өske. Xөj janzь ajьlda tabarьştьrьр turar.

4. Et-cazaanьŋ samьвralьndan uştunup, podunuŋ ezelekci politiin pottandьrar teeş, kapitalistьq kyryneleriniŋ camdььzь, SSRE-ni cok kьlьр alza tep kancaar-taa aaj-cok kьzanьр turarlar. Olarnьŋ ol kьzanььşkьпь polza, sovet cazaa toktaap turup egeleerinden tura-la turup turgan polgaş am po yjede ulam-na tьŋzьр turar. Olarnьŋ ol politii kazan-taa kyysselвes polgaş xarьn pygy telegejniŋ arat conu ol ezeergek kargьstarga cьlca xarьь peeriŋge kazan-taa pelen polgaj.

Et-cazaanьŋ samьвralьndan uştunup, pottarьпьŋ ezelekcizi politiin pottandьrar teeş, kapitalistьq orannar tajьппьŋ peletkeliŋ koncuq şapkьпь-pile corudup turar. Tajьn peletkeliniŋ talazь-pile eŋ-ne murnakcь polgaş ooŋ kьpsьkcьzь poop turar kyryneler polza, cөөn cykte Japonnuŋ tajьnzьrak imperialisteri, parьn cykte Garman-pile Italiniŋ faşistarь poop turar. Japonnuŋ imperialisteri 1931 cьlda Mancuurnu ezelep algaş, aŋaa-taa pөkpejin soŋgu Kьdattь ezelep algaş, ooŋ tam pygy Kьdattь ezelep alьr teeş, podunuŋ ezelekci politiin yrgylcyleвi-şaan kelgeş, xarьn am po yjede Kьdattьŋ iştinde xannьq tajьпь kalcaalь-pile corudup, kьdattьŋ arat tymeninge kancaar-taa

aaj-cok uluq xora kogaraldьn ajьlьn taвarьştьrьp tur.

Japonnun imperialisterinin ezelekci politii polza, cyq-le cangьs Kьdattь ezelep algaş, oon-pile ara soksap kaar teen eвes, xarьn kьdattь ezelep algaş, oon tam Mool, Tьвanь ezeleer teer podalgalьq polgaş SSRE-ce xaldaarьn podap turar tur.

Germannьn faşistarь pottarьnьn ezelekci politiin pottandьrar teeş, Ligi-nastьn kezigynynden ynyp, telegejnin kьrьnda tajвьn coruktu kamgalaan keree-xemceelerni şuut yrep, imperialistiq ezelekci tajьnnьn peletkelin -koncuq şapkьnь-pile kьlьp, xarьn mьrьnaj Ispannьn arat tymeninge udur tajьnnь egelep corudup turar. Cyl tize, Germannьn faşistarьndan Ispanda faşistarga şeriq-pile-taa polgas şeriqnin cemzek xerekseli-pile yrgylcy tuzalaвь-şaan podunun ezelekci kargьs pajdalьn kөrgyzyp turup turar polgaj.

Japon, Germannьn faşistarь ьşkaş Italinin faşistarь paza-la Aвissinni ezelep algaş, am xarьn cer orttuzunun talajь teer talajnь podunun ergezinge kiirip alьskap, paza Ispannьn faşistarьnga şeriq-pile polgaş şeriqnin janzь pyry cemzek xerekseli-pile tuzalap, tajьnnьn ajьlьn өөskydyp turar tur. Po faşistьq yş kyryne polza, pottarьnьn arazьnda tajьnnьn eвileldiq xarьlzaazьn turguzup algan polgaş tajьn kьrsьkcьlarь poop, ezelekci tajьnnь ьnda, mьnda egelep turar.

Imperialistiq tajьnnьn peletkelin kapitalistьq orannarnьn şapkьnь-pile peletkep turarьnьn xereccizi polza: faşistьq Germannьn 1937 cьlda şeriq вydzedi 12 miliart 500 milion mark polgan, kyryne вydzedinin carttьk xuu cьgььzьn ezeleen, Anglinьn — 277 milion 700 mun dolar.

Japonnun — 1 miliart 400 mun ien, Italinьn—6 miliart 639 milion liter polgan, ьncangaştьn ol kyrynelernin вydzedinin uluq nuruuzun şeriqge xereqlep turar.

1937 cьlda Germannьn kurgaq cer şeriinin saвь 900 mun kizi, Italinьn—750 mun kizi, Japonnun —375 mun kizi, Franzьnьn— 628 mun kizi, Ameriktin—385 mun kizi poop turar. Cer-le ьncaş kapitalistьq kyrynelernin tajьn peletkelinge corudup turar pygy xemceeqlerin manaa todargajь-pile sanap-taa cetpes poor tur.

Kapitalistar caa-tajьnnьn peletkelin şak ьncaar peletkep turzataa kapitalistьq orannarda azьlcьn polgaş taraaccьn arat tymennerinin revolustuq şimceeşkini kancaar-taa aaj-cok kalвarьp turar tur. Azьlcьn polgaş taraaccьn arat tymenner pottarьnьn amьdьral pajdalь xyn pyry torajttap paksьrap turarьnьn xamьk uzuru, kapitalistьq jozu curumda cyвe tur eвes-pe tep cyвenin uzurun pilip, medereli өsken tudum olarnьn kapitalistarga, faşistarga udur revolustuq xyrezi xyn pyryde-le ulam-na өzyp kalвarьp turar. Ьncangaş am po yjede kapitalistьq orannarnьn iştinde angьnьn temisseli koncuq kyştyy-pile corup turar. Oon camdьk kol-kol parьmdaa xereccilerin manaa todargajlaarga polza; ezeergek kargьstarga udurlanьr tugajьnda 1936 cьlda Franzьnьn azьlcьnnarьnьn kancaar-taaa aaj-cok uluq şimceeşkini polgan polgaş ortta 1 milion 500 mun xire kizi kirişken. Curttun conunun faşizmga-la udurlanьr kezekterin pottarьn-ce xandьdьp ap turgaş, azьl tөleвirin 8-15 xuuga cedir өstyrgen, pydyrylge eelerin azьlcьnnarьnьn erge azьnga tuzalьq kolektif-

tiq kereelerge adьn salьr kьldьr turguzup, pir cedi xonuk iştinde 40 şak azьldaar tugajьnda tyrymnyq poop, 2 cedi xonukta şөleezinin tөleвirin alвь-şaa şө'eeleer tyrymnyq poop, oon-taa өske cyylderni cedip algan.

Ol cyl teer polza, Franzьnьn arat tymeni padunun komunistьq namьnga paaştatkaş, faşizmga udur ulustun cangьs fronduzun turguskaş, tiilep cedip algan azьlь ol poor tur. Franzьnьn proletarlarьnьn ol tiilelgezi polza, pygy telegejnin proletarlarьnga, ьlangьja Ispannьn maadьrlьq temisselci pygy arat conunga koncuq uluq yleger turzulga polgan.

Ispan curttunda faşistar polza, Germannьn, Italinin faşistarьnьn şuut tuzalamcьzьn algaş, Ispannьn demokrattьq respuвliin uzutkap tyzyrgeş, faşis jozunu turguzup, arat tymenge xoralьq tarlaldь taвarьştьrarьn oraldazьp turar. Paza olar ьndьq polza-taa, Ispannьn maadьrlьq temisselci arat conu, Ispannьn araattan teq taşistarь-pile 2 cьldьn eccizinde tьş cok, pottarьnьn amь tьnь xajьra cok maadьrlьь-pile temissezip, Ispannьn komunistьq namьnьn paaştalgazь-pile ol faşistarnь cьlca şaap tiilep turar turlar. Ispannьn arat tymeninin ol maadьrlьq şimceeşkinin pazar sorulga-pile German, Italinin faşistarь polgaş Japonnun imperialisteri pottarьnьn arazьnda şeriq eвilelin turguzup, xarьn camdьktarь mьrьnaj Ispannьn faşistarьnga şuut xol kirip pottuq tuzanь kөrgyzyp turar coruk polza, oon өncyk tьpkaş, telegejnin kьrьnga yptelgenin imperialistiq tajьnьn tyrgeni-pile kьpsьp, ьlangьja SSREge xaldaarьnьn өncyyn tilep turarь ol tur.

Ol tugajьnda xerecci polur cyвe cyl teer polza, German, Italinin faşis'arьnьn kytkyly-pile Italinin kalcaa ььt-'eq faşis teerвecciler, telegejnin sadьq xarьlzaazьnьn tyrymyn jozugaar corup coraan SSREnin cin tazьr paroxottarьn kandьq-taa uzur cьldagaan cokka talaj-ce kiir idipkeni paza pir todargaj xerecci poor tur.

Kьdattьn arat tymeni podunun komunistьq namьnga paaştadьp algaş, Japonnun ezelekci imperialisteringe udur revolustuq şimceeşkini am po yjede pygy kьdatta kancaar-taa aaj-cok kalвargan tur. Kьdattьn sovet cazaktьq keziinin kyzy ulam na өzyp, oon yleger turzulgazь pygy Kьdattьn arat tymeninge k-styp, imperialistiq caa-tajьnga udur, paza Kьdatta Japonnun faşistьq imperialisteringe udur ulustun cangьs fronduzunun kyzy ulgadьp. Kьdattьn pygy arat conunun setkil sagьzь kattьzьp, Japonnun tajьnzьrak ezelekcileri-pile kyştyq temisseldi corudup turar. Oon-taa өske kapitalistьq orannarda polgaş kolonij curttarda xamьk azьlcьn arat tymennernin revolustuq medereli өzyp, revolustun şimceeşkinin yrgylcy corudup, tarlakcь idegetter-pile eres temisseşpi-şaan turup turarьn manaa sanap-taa cetpes tur.

Po ystynde cizekterden ap kөөrge, kapitalistьq, faşistьq orannarda, pir talazьnda telegejni kyş-pile pulaazьp turgaş, kattap ylezirinin imperialistiq tajьnьn kancaar-taa medee cok şapkьnь-pile peletkep turar polgaş iji talazьnda imperialistiq tajьnga udur, faşizmga udur azьlcьn connun revolustuq şimceeşkini өzyp, paza tajьnga polgaş faşizmga udur ulustun cangьs frontuzunun xeree kancaar-taa medee cok kalвarьp turar tur.

Ьncangaş pot-pottarьnga udurlanьşkak iji kyştyn iziq temisseli-

nin yjezi poop tur. Imperialistiq tajьnga udur polgaş tajвьn coruktu kamgalaan kyş polza, sovet sosialistьq respuвliktarnьn cazaanьn corudup turar tajвьn politii polur tur. Kapitalistьq orannarnьn iştinde azьlcьn arat connar, SSRE-ni imperialis, faşis arn n tajьnьnьn xaldaaşkьnьndan erestii-pile kamgalap turar.

SSRE polza, ol arat connarnьn tajьnga udur polgaş faşizmga udur cangьs frontuzunun kancaar-taa aaj-cok pьzьq cølengiizi poop turar tur. Ьncangaş, imperialistiq tajьnnьn ynyp keer coruunga pir talazьnda telegejnin azьlcьn tymeninin revolustuq şimceeşkininin kyzykoncuq ølymnyq xarьnь perip turar polgaş iji talazьnda sovet cazaanьn tajвьn politii ulam-na kyştyq poop, telegej kьrьnda ulam-na kalвarttьp turar tur.

SSRE-de sosializmnьn tiilelgezi

SSRE polza, kizi tørelgettennin amьdьralьnьn caa yjezin azьtkan, Uluq Oktaвrnьn sosialistьq revoluzunun 20 cьl polgan ojunun yjezinde telegejnin 6 kezeenin pir kezeende angь cok sosialistьq niittilgeni pottandьrgan, SSRE-nin ulustun pygy azьl-agьjlarьnda sosialistьq azьl-agьjlar pyryn tiileen.

SSRE-nin xøj saja-saja azьlcьn arat tymeni polza, pygy murnakcь kizi amьttannьn kyzep coraan temisseli polur kancaar-taa aaj-cok mønge cьrgaldьq øøryşkylyq, xostuq, kulturluq amьdьraldь cedip ap turar.

SSRE-nin arat tymeninin po 20 cьl iştinde pygy eвileldin komunistьq namь polgaş sovet cazaanьn paaştalgazь-pile xyrezip tiilep algan pygy sosialistьq tiilelgezin Stalinnьn Uluq yndezin xoojluzunda tyrymcydyp pьzьktьrgan. SSRE polza, et-yletpyr talazь-pile po yjede pygy telegejnin kьrьnda kancaartaa aaj-cok møge kyştyq, yletpyrnyn curttu polgan, ***uluq-uluq et-yletpyrlerinin kьlьp yndyrer paraanь*** 1913 cьlda 11 miliart tøg. turgan polza, 2 tugaar 5 cьl planьnьn kyysseldezi-pile 1936 cьlda 80 miliart 900 milion tøg. cedir øsken, am po 1937 cьlda uluq-uluq yletpyrlernin kьlьp yndyrer paraanьn 97 miliart 500 milion tøg. cedir østyryp turar. Ьncangaş, 1936 cьlda-la SSRE polza, ***et-yletpyr talazь-pile Evroftun kьrьnda 1 tugaar, telegejnin kьrьnda 2 tugaar cerni ezeleen.*** (Cangьs-la Ameriktьn adaanda turar tur).

SSRE-nin et-yletpyrynyn iştinde murnap turar adьrь polza, ***maşina kьlьr yletpyr*** polur tur. Maşina kьlьr yletpyrnyn yndyrer paraanь 1913 cьlda 748 milion tøg. turganьndan 1936 cьlda 20 miliart 764 milion tøgerik cetken. 1937 cьlda 25 miliart tøgerik cedir østyryp turar.

Iji tugaar 5 cьldьn planьn kyyssedip turarь-pile kadь SSRE-nin maşina kьlьr yletpyrynde caa-caa adьrlarь xøjy-pile nemeşken. Olarnьn iştinden cьccaan-maşina pydyrer yletpyrnyn øskenin køørge, 1932 cьlda 23 mun aftonoвil tep ciik cьccaan yndyryp turgan polza, 1936 cьlda 137 munnu yndyrgen, am po 1937 cьlda 220 munnu kьlьp yndyryp turar tur. Po cьccaan-maşinalarnьn şьnarь polza, kajь-taa kyrynelernin kьlganьndan tudaşpas poop turar. Ьncaarga, SSRE Gruzovik tep cyyk cьccaanьn yndyrer talazьpile 1932 cьlda ***pygy telegejge 4 tugaar*** cerni ezelep turgan polza, ***1936 cьlda iji tugaar***

cerni ezelep turar. (Cangьs la Ameriktьn adaanda turar). Kөdee azьl-agьjnьn maşinazьn kььr yletpyrler talazь-pile polza, ***komвajьn tep maşinanь pydyrerin*** koncuq kalвarttьp turar. 1932 cьlda 10 mun komвajьn kььp turgan polza, 1936 cьlda 42.600 komвajьn kььr poop өsken polgaş oon-taa өske sanap cetpes xөj janzь maşinalar pydyrer yletpyrler polza, kancaar-taa aaj-cok sajzьraan. Paza uluq-uluq yletpyrlerge xereqleer sajgьlgaan kyzynyn talazь-pile SSRE polza, koncuq kyştyq oran polgan.

Temir ajmaanьn yletpyrynyn talazь-pile SSRE polza, koncuq kyştyy-pile sajzьrap turar, 1913 cьlda Orus curttunun ezildirip turgan ***şoju*** 4 milion 216 mun toon turgan polza, 1936 cьlda 14 milion 400 mun toon poop өsken. Po-la cьldar iştinde ezildirip turgan ***kanь*** 4 milion 231 mun toon turganьndan 1936 cьlda 16 milion 400 mun toonga cedir өsken. Paza ol-la cьldarda kььp yndyrgen ***prokat*** tep peletkeen temir 3 milion 660 mun toon turganьndan 1936 cьlda 12 milion 454 mun toon cedir өsken. Po 1937 cьlda polza, temir ajmaanьn ***yletpyry*** 16 milion toon ***şoj***, 20 milion 200 mun toon ***kan***, 15 milion 600 mun toon ***prokat*** tep peletkeen temirni kььp yndyryp turar.

SSRE-nin pygy et-yletpyry sajzьraanь-pile kadь orannьn kamgalanьr kyzy kancaar-taa aaj-cok ulgatkan. Uluq Kьzьl şeriq polza, telegejnin kьrьnga tiilettirвes xaja teq møge kyştyq şeriq polgan.

SSRE-nin sosialistьq curttunun kьzьgaarьn imperialis, faşistardan polgaş өske-taa tajzьnnarnьn kьzanььşkьn xaldaaşkьnьndan padь kamgalaan, Lenin—Stalinnьn teorizi-pile pьzьq cepseqlettingen, xөj saja arat tymen-pile tuduşkak texnik talazь-pile koncuq kyştyq şeriq polur tur.

SSRE-nin transport sөөrttylgezinin sajzьraanьn kөөrge, temir oruktun şөjylgen xemcee 1913 cьlda 58.549 kilometir turganьndan, 1936 cьlda 85.080 kilometir cedir өsken. 1913 cьlda Orus curttunun temir oruk-pile sөөrtken cygy 132 milion 400 mun toon turganьndan, 1936 cьlda SSRE-nin temir oruk-pile sөөrtken cygy 483 milion 200 mun toon poop өsken.

SSRE-de cyyl-pyrynyn sadьqnьn paraan xyylgezi 1932 cьlda 47 miliart 800 milion tөgerik turganьndan, 1936 cьlda 122 miliart 500 milion tөgerik cedir өsken. SSRE-nin pygy sadьndan mөlcykcy xuu sadьqnь şuptuzun şuut yndyr kьskan,

SSRE-nin sosialistьq kөdee azьl-agьjьnьn өzyyşkyny, sosialistьq kөdee azьl-agьjnьn 243.700 sannьq Uluq-uluq kolxostarda pygy taraaccьnnarnьn 93 xuuzu kirgen. SSRE-de kolxos azьl-agьjlarnьn niitti tarьlgazьnьn şөly pygy şөldyn 99,1 xuuzu poop turar, SSRE-nin sosialistьq tarьlga şөlynde 4323 uluq-uluq sovxostar par, paza 5617 maşina-traktor stanzьlarь, pygy kolxostarnьn parьk şuptuzunun taraazьn traktor-pile tarьр xandьrьp turar. SSRE-nin tarьlga şөlynde 4 cys 50 mun azьq traktor, 121 mun azьq komвajьnnar azьldap turar.

Kөdee azьl-agьjda sosialistьq mal azьl-agьjьnьn өzyldezi; 1932 cьlda turganьnga tөmejleerge 1936 cьlda өskeni —Uluq mьjьstьq mal 39,3%, xoj polgaş өşky 41,5%, xaвan 2,6% poop өsken tur. Ьncaarga taraa kulturu 1932 cьldan 1935 cьlga cedir 28,6% өsken, ьlangьja 1937 cьlda SSRE-nin sosialistьq kөdee azьl-agьjlarьn xөj saja kolxoscu arat tymeni polza,

Uluq Stalinnьn *„cookku kelir yş, tørt cьldar iştinde cьldьŋ-na 7-8 miliart puut taraa kьlьp alьbьb“* tep 1935 cьlda ajьtkan sorulgazьn cedip ap turar. Cyl teerge, po 1937 cьldьn taraazьn paaş udur sanap køørge, ***7 miliart puut xire poop*** turar. Po polza, kancaar-taa aaj-cok uluq tiilelge polur tur. Oon ьnaj SSRE-de taraanьn ynyş tyzydy koncuq elвek caagaj poop sajzьraan. Şaanda 1913 cьlga cedir Orus curttunga pir ga cerden 7 sentinerden (pir sentiner 6 puut polur) køвej taraa ap cer-le şьdaвajьn turgan polza, 1937 cьlda SSRE 1 ga cerden 11 sentiner azьq taraa alьr polgan tur.

SSRE-nin ulustun pygy ***orulgazь*** 1913 cьlda 21 miliart tøgerik turganьndan 1936 cьlda 86 miliart tøgerik cedir øsken.

Po pygy øzyyşkynner cyny kørgyzyp tur tize, SSRE-nin pygy azьl-agьjь yrgylcy-le øzyp, cangьs cerge-le øzyyşkyn cok cьdьp cьdar kapitalistьq curttarnь azьp turarь ol tur. Manaa pir cizek kьldьr SSRE-pile kapitalistьq curttarnьn yletpyrlerinin pydyrer paraanьn tømejlep køør polza, SSRE-nin yletpyrynyn yndyrer paraanь 1929 cьlda turganьndan 1936 cьlga cedir 3,8 kattap øzyp ulgatkan turda, kapitalistьq curttarnьn yletpyrlerinin yndyrer paraanь 1929 cьlda turganьnga tennezip cetpeen, xarьn 95,4 xuu poop turar tur. Ьncaarga pir eвes SSRE-nin yletpyrynyn yndyrer paraanьn 1913 cьlda turganьnga tømejleerge polza, 7,3 kattap ulgadьp øsken. Po pygy sosialistьq tiilelgelerni cedip alganьnьn xaraazь-pile SSRE-nin pygy azьlcьn arat tymeninin material kulturu kancaar-taa aaj-cok øzyp øøryşkylyq, cьrgaldьq curttalganь cedip ap turar. SSRE-de azьlcьn tymennin material pajdalьnьn øzyp turarьn ap køørge, pygy azьlcьn alвan xaakcьttarnьn cьlda alьr ***şalьn*** tøleвiri 1924—25 cьldarda orttuzupile pir kizee-le 450 tøgerik turgan polza, 1936 cьlda 2776 tøgerik cedir øsken, SSRE-de azьlcьn arattarnьn şalьn tøleвiri øzyp turarьpile kadь olarnьn xereqleer aaşcem polgaş øske-taa xereqlel paraannarьnьn ørttee yrgylcy-le ciigep turar. Cizee: Kødee azьl-agьjdan yner produktu paraarnnьn ørtteen 1933 cьlda turganьnga podaarga, 1936 cьlda 57 xuu ciigeen tur. Xoorajlarda azьlcьn tymennin ***cyylpyry xereqlel sadьb*** 1932 cьldan 1936 cьlga cedir 3 kattap øsken. Xøj-niittinin cemnelgezinin xyylgezi 1932 cьlda 4 miliart 900 milion tøgerik turganьndan, 1936 cьlda 8 miliart tøgerik cedir øsken. Kødeenin cyyl-pyry sadььnьn saarьlgazь, 1932 cьlda 12 miliart tøgerik turganьndan, 1936 cьlda 21 miliart tøg. cedir øsken. Po pygy øzyldeler cyny kørgyzyp tur tize, azьlcьn arattarnьn aaş-cem, kulturluq et-xereqleli uluu pile øzyp sajzьrap turarь ol tur. SSRE-nin azьlcьn tymeninin et-materialь po xire øzyp sajzьrap turda xarьn kapitalistьq curttarda azьlcьn arat tymennin pajdalь koncuq pagaj, azьl coktaar coruk xøj, tilenci, aşcuttun ajььlьnga taвarzьp turar, azьl coktarnьn sanьn 1936 cьlda cyq-le peş kyrynenin pyryn eвes materialьndan ap køørge, Amerikte 10 saja 100 mun kizi, Anglide 1 saja 8 cys mun kizi, Germanda 3 saja 300 mun kizi, Franzьda 1 saja 500 mun kizi, Bolşada 1 saja azьq kizi poop turar tur.

Kapitalistьq curttarda azьlcьn tymennin kьlgan azьlьnьn orttumak şalьn tøleвirin 1929 cьlda turganьnga tømejleerge uluu-pile

kьzьrьlgan, Amerikte 82%, Germanda 79%, Italida 82%, Japonda 82% poop turar. Azьlcьn tymennin şalьnь kьzьrlьrь-pile kadь kapitalistar polza, olarnың xereqleer aaş-cem, et-paraanьnың ɵrtteen uluu-pile ulgattьrьp turar. SSRE-niң arat tymeniniң ***kulturunuң ɵzyldezin*** ap keɵrge, ege cada şkolalarь, pyryn eвes orttumak şkolalar polgaş orttumak şkolalarda paza ɵske-taa pygy surguulda ɵɵrenikciler sanь 1928—29 cьldarda 15 milion 8 muң kizi turganьndan 1936—37 cьldarda 38 milion 335 muң kizi cedir ɵsken, ьncangaş SSRE polza niitti erttemge ɵɵrenir şkolalarnың ɵɵrenikcilerniң san talazь-pile pygy telegejde 1 tugaar cerni ezelep turar. Teedi erttemge ɵɵrenir şkolalarnың ɵɵrenikcileri 1928—29 cьldarda 178 muң kizi turganьndan 1936—37 cьldarda 551 muң kizi cetken. tuskaj erttemniң orttumak surguuldarьnda 28-29 cьlda 206 muң kizi turganьndan 36—37 cьldarda 769 muң kizi cetken. Oon ьңaj ***nom saңь, klup, teadьr, uruqlar*** jasьlazь, kizi pozuur pazьңnar, kyrarttis, tьştanьr cerler, kino teadьrlar paza ɵske-taa kulturluq cerler kancaar-taa aaj-cok ɵzyp turar 1914 cьlda klup polgaş kьzьl-puluңnar 222 turgan polza, 1936 cьlda 80 muң 946 cedir ɵsken. Paza ulustuң kadььn kamgalaarьnың xeree uluu-pile ɵsken, cyq-le 1936 cьlda emnelgelerniң carьlgazьңga kyryne вydzedinden yndyrgen tɵgerik 5 miliart 800 milion cedip turar tur.

SSRE-de azьlcьn arat tymenniң material, kulturu yndezini-pile sajzьrap tepşeeş, caa sosialistьq texnik sajzьrap, kyş-azьl polza, curttuң xyndylyq xeree poop kelgeni-pile kadь Stalin paşkьnың ajьtkanь ьşkaş po „yjeniң eң-ne amььq polgaş aştьrьp tiiletpes şimceeşkini polur" staxanofcularnың şimceeşkini ɵɵskyp, kalвarьp turar, staxanofcularnың uluq şimceeşkini polza, SSRE-niң pygy et-yletpyry, kɵdee azьl-agьjlarь polgaş kultur turguzuuşkununuң xamьk adьrlarьn xaara tutkan sosialistьq carьştың ystykky cadazь poop turar tur. SSRE-de staxanof şimceeşkini kalвarьp sajzьraanь-pile 1936 cьlda SSRE-niң pygy yletpyry cьldың planьn 4,5 xuu, temir oruk seerttylgezi 6 xuu, k/a maşina tuduuşkunu 42,3 xuu azьr kyyssetken. Paza pygy et-yletpyrnyң produksu pydyryyşkynynyң kɵvydeeni 22,4 xuu, temir oruk seerttylgeziniң 23,7 xuu, tuduuşkun azьlьnың 27,4 xuu, sovxostarnың 34,9 xuu ɵsken, po polza, staxanof şimceeşkini kalвarganь-pile kьlьr azьldың ɵzyyşkyny polgaş xyn azьlьnың xemcee ɵzyp turarь ol tur. Cizeeleerge polza, 1935 cьlda Donвastың xɵmyr-taş uurgajьңga pir eelceqde 8 toon xɵmyr-taş kazar turganьndan 1936 cьlda 13 toon xɵmyr-taş kazar polgan. Ьncaarga tus-tus staxanofcular polza, ol xemceqni oon-taa azьrьp turar tur. Staxanofcularnың paaştьңcьzь Aleksej Staxanof tep kizi polza, 1936 cьlda pir eelceq iştinde 321 toon cedir xɵmyr-taş kazьp perip turgan, po yjede Donвasta 14.000 staxanofcular polza, pydyn cьlda kьlьr azьldың normazьn 200 polgaş 300 xuu cedir azьr kyyssedip algan, Uluq Stalinga ajьtkalьn cedirip, pygy SSRE-niң staxanofcularьңga polgaş azьlcьn arat tymeninge kьjgьrьq kiirip turar tur.

Oon ьңaj SSRE-niң xamьk yletpyr, transport polgaş ɵske-taa azьl-agьj, kultur cerlerinde xɵj azьl pydyrup, azьldың normazьn azьr kyyssedip turar staxanofcular kon-

cuq xөj polgan. SSRE-nin kөdee azьl-agьjьnda staxanof şimceeşkini uluu-pile kalвargan. Cizee: Maşina-traktor stanzьlarьnda 1935 cьlda 1 traktor orttumaa-pile 427 ga cer carar turgan polza, 1936 cьlda 474 ga cer carar polgan, ьncaarga SSRE-nin sosialistьq kөdee azьl-agьjьnda traktor-pile 1500-ten 2000 ga cedir cer carьp azьldaan staxanofcular xөj poor tur.

SSRE-nin sosialistьq azьl-agьj-larь өskeni-pile kadь oon arat tymeni polza, kizi amьttannьn tөө-gyzynge kazan-taa kөstyp kөrвeen koncuq uluq tiilelgelerni pygy te-legej kьrьnga cedip ap turar. SSRE-nin maadьr uzudukcularь eşter: Ckalof, Bajdukof, Beljakof, Podo-pьjanof, Gromof suqlar polgaş oon-taa өske uzudukcu maadьrlarnьn, paza erttemden azьlcьlarnьn kyzy-pile 1937 cьlda SSRE polza, kon-cuq uluq caa tiilelgelerni azьtkan polgaj, cyl teerge: kizi amьttannьn kazan-taa parьp Uzar-xeme-pile xo-nup kөrвeen perge oranь polur *Sangu poljus* tep, pөmвyrzektin en songu uzunga SSRE-nin uzar-xemezin parьp xondurgaş, ьnda SSRE-nin tooş kьrьnga coruur ert-tem şincilel stanzьzьn turguzup, songu poljastu tiilep algan. Paza Moskvadan songu poljus kьrьn ta-вarьp Amerikke cedir cerge tyşpejin uzup cetkeş, ol arazьnьn caa oruun azьtkan. Po tiilelgelerni moon mur-nunda kajь-taa kyryneler kandьq-taa kizi amьttannar cedip alьr teeş yrgylcy oraldazьp turgan polza-taa, kyş cedip cadaan, perge cyylder polur tur.

Oon ьnaj SSER polza po cь-lьn caa, Moskva-pile Volga-xem-nin arazьnda 128 kilometir kurgaq cerni kazьp turgaş, Uluq puga yndyryp, paroxot coruur koncuq uluq oruktu azьtkan. Moon mur-nunda Ak talaj-pile Paltij talajnьn arazьnda 227 kilometir kurgaq cerni kazьp pugalaaş uluq paroxot coruur suq oruun azьtkan polgaj. Uzunun talazь-pile telegej kьr-ьnda ol pugaga ceder kandьq-taa puga cok polur tur. SSRE-nin telegej kьrьnga tiilep algan өske-taa onza tiilelgeleri koncuq xөj polur tur.

SSRE-nin arat tymeni podunun komunistьq bolşevik namь polgaş Sovet cazaanьn paaştalgazь-pile cor-aaş, SSRE-de sosializmnьn turguzu-uşkununga xora cedirip, SSRE-ni German, Japonnun faşistarьnga sa-darьn oraldaşkan troskijcь cyzyn-paazьn xoralakcьlarnь cьlca şaap xarььlaan. Pygy murnakcь kizi tөr-elgettennin karzь tajzьnnarь polur, Troskij, Zinovijef, Buxarin, Rьkof-tar polgaş olarnьn idegetterinden SSRE-nin sosialistьq azьl-agьjьnga xora cedirip, oon nam, cazaanьn pa-aştьncьlarьnga kьzanьp, SSRE-nin sosialistьq curttun German, Japon-nun faşistarьnga sadar tep turgan-ьn SSRE-nin azьlcьn arat tymeni polgaş es Ezofka paaştatkan Iştik-ki jaamьdan erestiq ileredip, ulus-tun şyygyzynyn kadьq şaazьzьnga onaaştьrьp turar SSRE-nin azьlcьn arat tymeni polza, Uluq Oktaвr re-voluzunun 20 cьl ojunun Uluq pa-jьrьnda *SSRE-de sosializmnьn pygy tiilelgezin* tynnep, azьlcьn arat tymennin *azьldaar, tьşta-nьr, өөrenir* ergezin xandьrьp, SSRE-de pygy arat tymennin py-ryn demokrat jozuzunun tiilelgezin pьzьqlaan, pygy kizi tөrelgetten-nin tөөgyzynge koncuq uluq caa cogaal polur Stalinnьn tөөgylyq yndezin xoojluzun 1937 cьlda xy-leep alganьn temdeqlep erttip tu-rar.

Oktaвrnьn uluq pajьrьn SSRE-ge jozulap erttirip turar yjede Sta-

linnьn yndezin xoojluzunda ajьtkan uluq təөgylyq cyyl polur pyryn demokrat jozuzun pottandьrar SSRE-nin Teedi Cөвylelinin songuldazьn 1937 cьldьn 12 ajnьn 12-nin xynynde kьlьp corudar tep, SSRE-nin xөj saja-saja azьlcьn tymeni kancaar-taa aaj-cok pajьrlap cьskaalьp turar yjezi taвarzьr tur. SSRE-nin xөj saja-saja arat tymeni polza, teedi cөвylelisistin pir tugaar təleezinge pygy azьlcьn arat tymennin şьlgaraan ugaannьq paaşkьzь Uluq Stalinnь songuur-pis tep, uluq tinmitti yndyryp, өөryp pajьrlap turar.

SSRE-de sosializmnьn pyryn tiileen coruu polza, pygy telegejnin parьn-taa, cөөn-taa cygynyn xamьk azьlcьn massazьnьn idegemciliq pyzyrelin xandьrьp turar „SSRE-nin yndezin xoojluzu polza, SSRE-de pottandьrьp kaan cyylderni өske curttarga paza cer-le, pottandьrgan turup polurun xereccilep turar cogaal polur tur“—tep eş Stalin cugaalaan polgaj.

Stalinnьn caa yndezin xoojluzu polza, SSRE-de azьlcьn tymennin xөj cьldarda temisseşken xyrezinin polgaş olarnьn kapitalistьq kuldanььşkьnga udur temisselinin tiilelgezinin tynneli polur tur.

SSRE-nin yndezin xoojluzu polza, kapitalistьq curttar polgaş kolonij curttarnьn azьlcьn taraaccьnnarь, faşizmnьn araattan tarlaaşkьnьnga, kapitalizmnьn kuldanььşkьnьnga polgaş imperializmnin xannьq caatajьnьnga udurlanьp, tajвьn curttalga teeş, SSRE teeş, sosializm teeş xyrezip turar temisselin cepseqlendirip turar tur. „SSRE-nin caa yndezin xoojluzu polza, faşis jozuluq, cerlik araattan corukka udur am temissel corudup turar kizilernin şuptuzunga sagьş tuzalamcьzь polur polgaş pottuq tetkimci polur“ tep eş Stalin yndezin xoojlu təleвilelinin tugajьnda podunun iletkelinge cugaalaan.

Oktaвrnьn Uluq pajьrьnda SSRE-nin arat tymeni polza, komunizm teeş, temisselinin caa-caa cediişkinnerin tiilep alьrь-pile Leninnin komunistьq bolşevik namь polgaş sovet cazaan, paza podunun şьlgaraan ugaannьq paaştьncьzь paşkь Stalinnь tolgandьr paza kattap sьrьj eвileldezip turar tur.

Oktaвrnьn 20 cьl ojunda TAR

Oktaвrnьn Uluq revoluzunun murnunda Tьвanьn arat tymeni polza, kaaş cys cьldarnьn iştinde taştьkkьnьn ezelekcileri polgaş iştikkinin feodaldarьnьn aar tarlaaşkьnьnga xemdidip, azьq coвalan tarlaldь kөryp, olarnьn kulu poop coraan polgaj.

Karacangьs Uluq Oktaвrnьn sosialistьq revoluzunun accь-xaвьjaazь-pile Tьвanьn arat tymeninin pottarьnьn iştinden revolustuq xyrezi өөskyp, imperializmge polgaş feodalizmga udur nasionaldьn revoluzun өөskydyp yndyrgeş, taştьkkьnьn ezelekcilerin tus curttan yndyr sьвьrьp, iştikkinin feodaldarьnьn erge-cagьrgazьn tyzyrgeni-pile 1921 cьlda Tьвanьn arat tymeni podunun arat cazaan turguzup, tuskaj togunnaan pot-ergezin toktaadьp algan.

TAR-nьn arat tymeni, Uluq SSRE-nin tuzalamcьzьnga tajanвьşaan podunun nasional revolustuq cazak, namьnьn iziq udurttulgazьpile coraaş, am 16 cьl polganь-pile Uluq Oktaвrnьn 20 cьl polgan uluq pajьrьn koncuq өөryşkylyy-pile cediişkinnerin tynnep erttirip turar.

Uluq Oktaвr revoluzunun oqlu polur Tьвa Arat Respuвliktьn arat tymeni polza, SSRE-nin iziq tuzalamcьzь-pile ertken 16 cьldьn turguzunda podunun nam polgaş

cazaanga paaştatkaş, nasional revoluzunun murnunda saldьngan sorulgazьn kvyssedir talazь-pile tьkka uluq tiilelgelerni cedip algan. Po arazьnda orannьn tuskaj xamaarьşpas pot-ergezin ulam pьzьdьp, nasional revolustuq cazakka udurlangan feodal-teokrattar polgaş cyzyn-paazьn kontrrevolustuq idegetternin udurlanььşkьnьn yrgylcy canьş-sьnьş cokka cьca şaap, orannьn iştinde feodaldьn politik ergezin kazьp, feodaldьn xөrengizin xaвьrgaş, kalвak arat tymennin et-materialьn sajzьradьp kelgen.

Tьвanьn imperializmge polgaş feodalizmga udurlangan nasional revoluzunun temisselin udurttup turar, arat tymennin politiktiq mannlajь—TARN polza, nasional revoluzunun xereen cөp udurtkaş, feodaldьn tazьlьn erestiq tura tьrtьp paza olarnьn tuzalakcьlarь polur parьn yzeldiq idegetter-pile eres xyrezip, arat tymennin azьl-agьj, amьdьral-kulturun kөdyryp, arattьn cьrgalь polgaş oon erge şөleezinin xeree teeş, pygy kyzyn salьp, paza orannьn kapitalistьq eвes orukce ajaar şilciirinin suurun salьr tugajьnda uluq tiilelgelerni cddip alganь-pile pistin namььs Komunistьq Internasionaldьn kyzeer ergeliq salвьr namь polgan.

TAR-nьn arat tymeni Oktaвrnьn Uluq revoluzunun 20 cьl polgan onza ojunda, orannьn imperializmge polgaş feodalizmga udurlangan revolustuq kyrynenin pygy corudulgazьn purungaar xanьladьp, xereldiq kьzьl tugun yrgylcy өry kөdyryp, pygy telegejnin revoluscu arat tymeninin imperializm, faşizmga udur cangьs frontuzunun xereenge erestii-pile turzup turar polgaş telegejnin arat tymeninin adazь polur Uluq SSRE-ge şuut tajanьr, paza pistin najьraldьq MAR-pile xatunmanьn iziq xarьlzaazьn ulam-na pьzьdьp turarьn paza kattap şьngьь, tiilelgelii-pile po xynge ajttьp temdeqlep ertter uzurluq.

Tьвanьn arat tymeni polza, Uluq Oktaвr revoluzunun 20 cьl polgan onza uluq pajьrьnga nasional revolustuq cazaanьn polgaş arattьn revolustuq namьnьn paaştalgazь pile Uluq SSRE-den TAR-ga azьl-agьj, kultur, politik talazь-pile kөrgyzyp turar xa-tunmanьn kezeede uttundurвas iziq tuzalamcьzьnga tajangaş, orannьn tuskaj togunnaan xamaarьşpas pot-ergezin yrgylcy-le pьzьdьp, curttun azьl-agьj, kulturun sajzьradьp, arat tymennin materialdьq pajdalьn kөdyrer tugajьnda uluq cediişkinniq poop sajzьrap turarь margьş cok polgaj.

Tьвanьn arat tymeni, nam, cazaanьn paaştalgazь-pile Uluq SSRE-nin acсь-tuzazьnga tajangaş, podunun nasional revolustuq kulturun xөqzyder talazь-pile uluq cediişkinni cedip algan. 1930 cьlga cedir tьвa tьlga pizik cok turgan polgaş mool pizik pilir ulus tura-la 1½ ijik-pe 2 xuu turgan, ol pizik pilir ulustun uluq nuruuzu-la feodaldar, tyzymetter polgaş teedi lamalar poop turgan polza, 1930 cьlda arat tymennin podunun tьlьnьn kьrьrьnga pizin egelep cogaatkanьndan peer am po yjede arat tymennin tьkka uluq nuruuzu podunun piziin pilir polgan, cyq-le pizikke өөrenze coguur nazьlьq arattar polza, 1937 cьlda Oktaвrnьn 20 cьl ojun pajьrlap turar yjede kolduunda piziktiq polgan.

Arattarnьn şkola nazьlьq uruqlarьnьn şkolaga өөrenip turarь, 1926-27 cьldarda cyq-le 1,2 xuu turgan polza, 1937-38 cьldarda 55 xuu poop өsken.

Po yjede tьвa tьldьn kьrьnda parlap yndyrgen xamьk nom tep-

terlernin sanь 180-den tьkka aşkan.

Nasionaldьn uran cogaalь, uran teadьrnьn xeree sajzьrap turar. 1935 cьlda uran-teadьr surguulun azьtkan, oon azьlьn ulam-na yrgylcyledip turar. Paza curttun iştinde cugaalaar kinonun azьk tuzazьn arat tymennin orttuzunda telgeredip turar, paza arat connun talazьndan kulturluq curttalganьn xereen-ce xyn-pyry-le tepşip kirip turarь uluq polgan.

Respuвliktьn iştinde yrgylcy ynyp turar solun setkyylder 1936 cьlda 4 turgan polgaş kezekterinin sanь 13.000 turgan polza, 1937 cьlda 5 parlalga par appargan, kezekterinin sanь 20.000 xire poop esken.

Arat tymennin kadьn kamgalaar emnelgezinin azьk tuzazьn arat tymenge cookşulatkan. Po yjede uluq emnelgeler 10, emnelge salвьrlarь 5, cajgь kezyp coruur emnelge salвьrlarь 8, aptek tep suurluq cerlernin sanь 7 polgan, emnelgenin talazьnda nasional kaadьrlar ulam-na kevydep turar.

Oktaвrnьn 20 cьl polgan ojunga, nasional kulturnun xereen ulam-na xanьladьp, arat tymennin pizik pilikti piccii pilir coruun cidirip, pizikke şьnarlьq eerenir coruun yrgylcyledir polgaş şkolalarnь sajzьradьr, arat tymenden şkolalarnьn azьlьnga ekki tuzalazьp, pottarьnьn uruq-tarьn xejy-pile şkola-ce xandьdьp peer coruk ton negeldeliq tur.

TAR-da xamьk şkolalar polza, pottarьnьn eeredilge cьlьnьn programьn toldur kyyssedir tugajьnda şьngьь oraldazьr uzurluq, paza cogaal parlalganьn azьlьn ulam-na kalвarttьp, solun setkyyldernin cagьldalarьn am-taa kevydedirin, paza oon şьnarьn sajzьradьrьn temdeqleer xerek.

Tьвanьn revolustuq nam, cazaandan 1933 cьlda polgan ARN TK-nьn II tugaar onza plenumunun, Ulustun III tugaar onza Picce xuralь polgaş VIII tugaar Uluq xuralь, paza TARN-nьn 10 tugaar Uluq xuralьnьn teegylyq toktaaldarьn kyyssedip, orannьn pydyrykcy kyşterin pedider polgaş ьlangьja orannьn azьl-agьjьnьn kol yndezini polur mal azьlьn sajzьradьr tugajьnda pygy xemceqlerni corudup turar. Orannьn azьl-agьjьnьn kol adьrь polur mal azьlьn xeqzyder tugajьnda xuunun polgaş xej niittinin pot idepkej sonuurgalьnga tajanьp, arat tymennin kirzilgezin kalвartkanьnьn xaraazь-pile respuвliktьn malьnьn paazь cьl-cьlda ezyldeliq poop turar. 1930 cьlda respuвliktьn malьnьn paazь 1.034.262 paaş turgan polza, 1936 cьlda mal paazь 1.185.940 turgan ьncaarga, 1937 cьlda 12.631.24 paaş cedir esken tur. Oon nemezip eskeni 1936 cьl-pile 1937 cьldь temejleerge 6,5 xuu polur, pir eвes 1930 cьl-pile 1937 cьldь temejleerge polza, maldьn eskeni 22,3 xuu polgan.

Maldьn cem suuru polur sigen peletkeli cyq-le tьвa connun 1936 cьlda 3020959 puut poop turganьndan 1937 cьlda 3.363.940 puut polgan, eskenin ertken cьlga podaarga 11,35 xuu polur polgaş camdьk kozuunnarnьn medeezi cecce eвes tur.

Mal azьlьnьn tuzalakcьzь polur cer tarьlga azьl ulam-na kalвarьp turar polgaş cьl-cьlda-la şьnarь sajzьrap turar, respuвliktьn pygy tarьlgazьnьn şely 1930 cьlda 14944 ga turgan polza, 1936 cьlda 30 134 ga cetken, 1937 cьlda 31.714 ga cedir esken, oon

nemeşkeni polza, 36 сьlga təmejleerge 5,24 xuu polur, pir ешеs 1930 сьlga təmejleerge polza 112,2 xuu poop əsken tur, paza cer tarьlganьŋ azьlьn sajzьradьp, ooŋ şəlyn şьnarzьdьp kalbarttьrьn-ce xamьk kyşty salьr uzurluq.

Respubliktьŋ par turar kyrekonomnarь polgaş ylegerliq stanzь polza, kyrynege uluq tuzanь kərgyzyp, pottarьnьŋ azьl-agьjьn ulamna pьzьdьp turar polgaş arat tymenniŋ mal, tarьlga azьl-agьjlarьn kulturluq sajzьradьrьŋga uluq tuzalьq cerler poop turar.

Moon soŋgaar kyrekonomnarnьŋ azьlьn ulam sajzьradьp, myn сьldьŋ iştinde kьlьp kyyssedir azьldarьnьŋ planьn toldur kyyssedip, uk cerniŋ kaadьrlarьn pьzьdar tugajьnda caa-caa xemceqlerni corudup, cer-le kyş-azьldьŋ pydyrykcy coruun ekki pedider xerektiq.

Po yjede arat tymen pottarьnьŋ azьl-agьjьn sajzьradьrьŋga kancaar-taa aaj-cok idepkej kiccelin salьp turarь-pile kadь camdьk cerlerde CAE, paza k/a-agьj artelderi polgaş MAE cergeliq pədyyn kattьşkannar turup, kadьnьŋ azьldarьn pottarьnьŋ ekki turazь-pile kьlьp, azьl-agьjьn əstyreriŋge pygy kyzyn salьp azьldap turar. ьncaŋgaş, moon soŋgaar pottarьnьŋ organizas turguzuun ulam-na pьzьdьp azьl amьdьralьn əstyryp, cook kaвьzьnda arat conga pottuq ylegerin yrgylcy kərgyzeri negettinip tur.

TAR-da curttap turar sovet xamaattьlarь-pile tьвa arat tymenniŋ arazьnda xa-tuŋmanьŋ internasionaldьq xarьlzaazь ulam-na pьzьp turar. Sovet xamaattьlarь polza, tьвa arat tymen-pile kadь TAR-nьŋ tuskaj toguпnaanьŋga kьzanьr udurlangan iştikki taştьkkьnьŋ kontrrevolustuq idegetteriniŋ udurlanььşkьnьŋga kadьq xarьь peer corukka idepkejliq kirzip kelgen. Paza tьвa arat tymenniŋ azьl-agьjьn sajzьradьr coruuŋga uluq yleger cizeen kərgyzyp turar. Sovet xamaattьlarь polza, arat tymenniŋ azьl-agьjьŋga uluq tuzanь kərgyzyp kelgenin cizeelep ap kəərge, ertken сьldarda curttuŋ iştiŋge xoralьq cuttuŋ ajььlь poop turgan yjelerde sovet xamaattьlarь polza, arattarnьŋ malьn kььş ertkize cedir azьrap perip, sigen, sabaŋ cizektiq mal cemin arat tymenge cedirip perip turgan polgaş oontaa əske sanap cetpes xa-tuŋmanьŋ iziq tuzalamcьzьn kərgyzyp turgan polgaj.

TAR-da sovet xamaattьlarь-pile tьвa arat tymenniŋ arazьnda xa-tuŋmanьŋ internasionaldьq xarьlzaazьn moon soŋgaar ulam tьŋzьdьp turgaş, TAR-nьŋ tuskaj toguпnaan pot-ergezin kamgalaarьŋga kezeede caŋgьs ьt-pile pelen turarьn po xyn tьŋzь-pile temdeqlep algan turar uzurluq-pis. Uluq picce səək ьlgaar pytpes coruktarpile kezeede eres xyrezir.

Oktaвrnьŋ 20 сьl ojuŋga oranьвьstьŋ azьl-agьjьnьŋ kol adьrь polur malьвьstьŋ azьlьn ulam sajzьradьrьвьstь tyŋnep taŋgьraqlaвь-şaan po сьldьŋ cut ajььlьndan maldь murnu-pile ekki kamgalaar tugajьnda maldьŋ cemin, ədekkьştaan, odarьn ekki peletkeer, paza sook kььş kazan-na kelir irgi tep manap olurвajьn, şaq erttede par turgan kyşty eвileldeeş, murnu-pile eldep cyyldyŋ peletkelderin ujguсьdьŋ cokka peletkenip egeleer polgaş malga xora cedirer cyzynpaazьn aarьqlar, pəryler-pile eres temissezir, paza mal azьlьnьŋ tuzalakcьzь taraanь ekki azaap, peletkep alьr polgaş kelir сьldьŋ ta-

rьlga azьlьŋga amdьgaaştan ekki peletkenip turgaş, tarьlganьŋ azьlьn østyrer coruk polza, xamьk arat tymen polgaş nam, areve kezigynnerinin cugula sorulgazь ol polur tur.

TAR-nьn azьl-agьjь, kulturunuŋ xereen østyreriŋge cugula cepsee polur, nasionaldьŋ akşazьn 1935 cьlda yndyrgenden peer po yjede orannьŋ iştinde saŋ-xøønyŋ xeree ulam-na pьzьp, uluq cediişkinniq polgan. Arat tymennin azьl-agьjь polgaş kulturu sajzьrap kødyrylgeni-pile kadь, kyrynenin tøzevileli ulam-na øzyp turar. 1935 cьlda kyrynenin tøzevilcli 2673500 akşa turgan polza, 1936 cьlda 3573708 akşa cedir øsken, cok polza, 33,8 xuu polur. Ьncaarga 1937 c. kyrynenin tøzevileli 3663267 akşa polur, onu 1936 cьlga podaarga 2,6 xuu øsken tur. Paza arat connuŋ azьk orulgazь cьl-cьlda-la køvydep pottarьnьn et-ekonomu xyn pyry-le pьzьp sajzьrap turar polgan.

Kødee azьl-agьjnьn uzun xuussaalьq ceelizinge kyryneden perip turgan akşa, 1936 cьlda 465000 turgan polza, 1937 cьlda 614000 akşa cedir øsken. Onu xuulap podaarga 32 xuu polur tur. Ulustuŋ VIII tugaar Uluq xuralь polgaş TARN-nьŋ 10 tugaar Uluq xuralьnьŋ ajttььşkьnьn jozugaar ceelinin kol podalgazьn xuunuŋ polgaş xøj niittinin azьl-agьjьnьŋ pot sonuurgalьn østyryp sajzьradьrьŋga pottuq xemceqlerni ap, uk azьldь cookşulatkan turar polgaş ьlangьja ulustuŋ azьl-agьjьnьŋ kol adьrь polur mal azьlьn østyrerin-ce uqlandьrgan. Uluq SSRE-niŋ xa-tuŋma iziq tuzalamcьzьnьŋ xaraazьpile TAR-da arat tymenninŋ et-xereqlelin xandьrьp, curttuŋ pydyrykcy kyşterin ulgattьrar talazь-pile azьl-agьjnьŋ pir cugula adьrь polur sadьqnьŋ azьlь polza, kancaar-taa aaj-cok uluu-pile sajzьrap turar, po yjede respuвliktьŋ kajьtaa puluŋnarьnda arat tymennin xereqleer cyzyn-paazьn paraannarь elвekşiliq polgan. Orannьŋ iştinde paraan saarьlgazь uluu-pile øzyp turar. Cizee: 1932 cьlda paraan saarьlgazь 5.540.500 akşa turgan polza, 1936 cьlda 10.090.000 akşa cetken, am po 1937 cьlda 10.150.000 akşa cedir øzyp turar tur.

Moon soŋgaar arat tymennin xereqlelin xandьrar sadьqnьŋ azьlьn ulam sajzьradьr, kooptuŋ azьlьŋga mergezeen kaadьrlar-pile uk sadьqnьŋ azьlьn xandьrarьn ulam tьŋzьdar. Paza xuucularnьn xuralsuqlaazьn yrgylcy kььr, olarnьŋ orttuzunga kooperastьŋ kultur massalьq azьlьn xyn-pyry telgeredir xerek.

Orannьŋ pydyrykcy kyşterin kødyryp, curttuŋ iştinge cyyl-pyry et-xerekselder polвaazьradьrьŋga polgaş ustьвьş azьlьn sajzьradьrьŋga cugula xolвaşkan ustьвьştьŋ azьlьn xøqzyder tugajьnda nam, cazaktan uluq sagьş salьp kelgenipile po yjede ustьвьştьŋ pydyrylgelerinin sanь køvydep turar polgaş orannьŋ iştinge camdьk paraannarь pydyryp turar appargan. Ustьвьş kooperazьnьŋ artelderi polgaş pydyrylgelernin kььp yndyryp turar paraannarь 1933 cьlda 360 muŋ akşa turgan polza, 1937 cьlda 1 milion 11 muŋ akşa cedir øzyp turar.

Ьncangaştьŋ curttuŋ iştinde cyyl pyry pydyrer yletpyr cerleri polur pulgaar zavodu, ьjaş tiler zavot, tuujвu kььr cer, kidis idik kььr cer polgaş oon-taa øske pydyrylgeler øzyp turar.

Moon soŋgaar ustьвьştьŋ eвilelderi polgaş pydyrylgelernin azь-

lьn yrgylcy sajzьradьp, curttun iştinge pydyryp yndyrer cyyl-pyry uran kьlьqnьn et-paraannarьn kөвydedip, paza orannьn iştinde an, palьk polgaş tus, paza oon-taa өske tьвьştьq azьldarnьn şьnarьn sajzьradьr tugajьnda ustьвьş artteldеrinin kezigynneri polgaş xamьk nam, areve kezigynnerinden cugula sagьş salьr uzurluq. Ьlangьja orannьn azьl-agьjьnga polgaş respuвliktьn taşkaar yndyrer cyylderge koncuq cugula orannьn azьkpajlaa polur annьrnьn azьlьn ekki organizastap, ancь arat tymenden uk azьlga kalвaa-pile kirzir polgaş өlyrgen an tiinin cөвy-pile azaap, oon şьnarьn sajzьradьr coruktun tugajьnda xamьk nam, areve kezigynnerinden arat tymennin iştinge, massalьq tanьdьlga azьlьn kalвarttьp corudarь cugula.

TAR-nьn iştinde Taq yletpyrynyn azьlь cьl-cьlda-la өzyp, tьвьzь ulgadьp turar. 1936 cьlda taq yletpyrynyn cьl planьn 116 xuu kyssetken polza, 1937 cьldьn 8 ajga cedir 101,7 xuu azьr kyyssetken. Moon songaar taq yletpyrynyn azьlьn ulam sajzьradьp cьldьn planьn azьr kyyssedir tugajьnda xamьk peletkel azьldarьn tьnzьdar polgaş taq yletpyrynyn talazьnga nasional kaadьrlarnь kөвydedir. Paza kyş-azьlьnьn curumun xyn-pyry pьzьdьp turgaş, podunun murnunda saldьngan eres sorulgalarnь pyryn cedip alьr uzurluq.

Po yjede orannьn tuskaj togunnaan pot-ergezin pьzьdarьnga polgaş respuвliktьn azьl-agьj kultur xөqzyldezin şakpьnnandьrarьnga cugula negettiner transport polgaş oruk tuduunun xereen sajzьradьr talazь-pile uluq cediişkinnerni cedip algan. SSRE-nin ьnanьştьq iziq tuzalamcьzь-pile curttun iştinde aftomaşinanьn transporttunun polgaş suqnun transporttun sajzьradьp, transporttun tuskaj texniktiq kaadьrlarь kөвydep, uk azьldьn organizastьq pajdalьn eleen-ne pьzьdьp kelgen. Transporttun xereenge arat tymennin kirzilgezi yrgylcy kalвarьp turar appargan.

Curttun iştinde pygy transporttun sөөrtken paraanь 1932 cьlda 7965 toon turgan polza, 1936 cьlda 22 mun 568 toon cedir өsken. Ьncaarga 1937 cьlda 20000 cedir өzyp turar tur. Transporttun cin tazьlga azьlьn ulam-na sajzьradьr, sөөrttylgenin pot өrteen ciigedir, maşinalarnь polgaş kьвar, caar materialdarnь kamnьq edileer, tuskaj erttemniq colaaccь, septekci polgaş өske-taa kaadьrlarnь peletkeerin tьnzьdar, paza pydyrylgenin xamьk azьlcьn, alвan xaakcьttarьnьn setkil sagьzьn transporttun azьlьn sajzьradьrьn-cc eвileldcer uzurluq.

Oruk tuduunun talazь-pile po yjede respuвliktьn Tozu-pile Terexөl po iji kozuunnardan angьda pygy kozuunnarnьn arazьnda maşina mannaar oruk-suurluq polgan. Ьlangьja 1937 cьlda pygy arat tymen polza, cazaktьn toktaalьn parьmdalap, kozuun tөpteri-pile sumular arazьnda-taa oruktarьn aştaar tugajьnda eleen azьldarnь corudup egeleen. Moon songaar-taa polza respuвliktьn iştinde oruk sajzьradьr corukka arat tymennin kirzilgezin ulam kalвarttьrь cugula.

Curttun iştinde poşta, telefon, telegraf, radio xarьlzaazьnьn azьlь eleen kalвarьp, arat connun xarьlzaazьn tьnzьdar tugajьnda yrgylcy sagьş salьp azьldap kelgen, paza moon songaar xarьlzaanьn azьlьn ujgu, olut cokka sajzьradьp, arat con-pile cook poldurup olarnьn negeldezin xyn pyry kadьk xandьrьp turar uzurluq. En ьlangьja respuвliktin ьrak kozuunu po-

lur Tozu kozuunu polgaş Terexөl kozuunun xarьlzaa talazь-pile xandьrarьn onza cugulalap kөrgeş, ol iji kozuun-pile şaq yrgylcy xarьlzaa talazь-pile azьlьn tyrgen kyyssedir tugajьnda xarьlzaa azьldakcьlarьnьn murnundan uluq azьldarnь kьbr xerektiq.

Oktaвrnьn 20 cьl ojunga ARN-nьn xamьk kezigynneri polza, orannь kapitalistьq eвes oruk-ce ajaar şilciirinin suurun peletkeer sorulganь kyyssedirin-ce polgaş feodalizmnьn arttььşkьnьn eres uzutkaarьnьn xyrezin-ce arat tymenni paaştap eвileldeer uzurluq.

„TAR-nьn nasional xostalgalьq revoluzun tiilelgeliq telgeredirinin xereen xandьrarьnьn cugulazь polza, pygy nam kezigynnerinin politik piliin polgaş kultur tepşilgezin pedider tugajьnda mogaq şьlaq cok azьldaarьnda polur" tep ARN-nьn 10 tugaar Uluq xuralьnьn toktaalьnda ajьtkan polgaj. Po sorulgalarnь kyyssedirde namnьn xyreeleninin iştinde sagьlga curumun ulam-na pьzьdьp, feodal tarlakcь idegetternin saldar xaldamьrьnga xandььr polgaş namnьn şьn şugumundan xazьj peer cyzyn-paazьn cajgьlььşkьnnarga udur eres temissezip, namnьn kezigynnerinin revolustuq seremcilelin ulam tьnzьdьp, namnьn xamьk kultur massalьq azьldarьn şьnarzьdьp, nam cьrьdььşkьnnarьnьn azьldarьn ulam tьnzьdьp corudarь koncuq cugula polur tep negettinip turarьn po xyn tiriq şьngььzь-pile ulam-na ajtьp kyyssedip erttireri negeldeliq tur.

Namnьn soon salgaar eвileli polur Areve polza, arattьn anьjak өskenin revolus jozuzu-pile kizizidip, nam, cazaktьn xamьk azьlagьjь, kultur tugajьnda salьp corudup turar sorulgalarьn kyyssediringe tuzalazьr talazь-pile koncuq uluq cediişkinniq polgan. Ьlangьja Oktaвrnьn 20 cьl polgan Uluq pajьrьnьn yjezinde arevenin VI tugaar Uluq xuralь cььlgaş, TAR-da anьjak өskennin iştinge corudup kelgen azьldarьn tynnep, anьjak өskennin iştinge moon songaar corudar xamьk azьl sorulgalarnь ajtьp şiitpirlep, paza nasional revoluzunun xeree teeş, pygy azьlьn ulam şьngьь uqlandьrьp corudar tugajьnda anьjak өskennerge paza kattap todargaj azьl-xemceqlerni şiitpirlep perip turar polgaj.

Arevenin xamьk kezigynneri polza, arevenin VI tugaar Uluq xuralьnьn toktaal şiitpirlerin eres kyyssedip, arattьn arevecci anьjak өskennerinin kizizidip polвaazьradьr azьldarьn paza engiin anьjak өskennernin orttuzunga arevenin saldarьn ulam-na tьnzьdьp cookşuladьr coruk cugula tur.

TAR-nьn xereezen arattarь polza, Oktaвr revoluzunun accь xaвjaazь-pile tьвьlgan nasional revoluzunun yjezinden peer er ulus-pile tөmej ergeliq arat poop, pottarьnьn politik kulturun kөdyryp, ulustun azьl, politik, kultur xereenge kirzip kelgen. TAR-nьn xereezen arat tymeni pottarьnьn politik kulturun yrgylcy өryledip, ulustun azьl-agьj, kultur xereenge kirzirin tьnzьdarьn Oktaвrnьn 20 cьl ojunga temdeqleer polgaş nasional revoluzunun xyrezin ulam kalвarttьrьnga par turgan kyzyn salьp, tьpkan ergezin kьmga taa perвes tep sorulgázьn cer-le uttup polвas.

TAR-nьn iştinde azьlcьn, alвan xaakcь massanьn kizizidikci massalьq eвileli polur profes organizazьnьn azьlьn sajzьradьp, xamьk pydyrylge cerlerinin kyş-azьlьnьn curumun pedider polgaş pydyrylge-

niŋ planьn toldur kyyssedip, azьlcьn tymenniŋ orttuzuŋga kultur massalьq azьldь kalвarttьp corudar coruk polza, xamьk profes kezigynneri polgaş uk organizastarьnьŋ kol sorulgazь polur polgaş azьlcьn, alвan xaakcьttьŋ kyzyn ekki azьlьndan cөp kamgalaar.

TAR-nьŋ xamьk arat tymeni polgaş ьlaŋgьja, nam, areve kezigynneri polza, orannьŋ tuskaj togunnaan pot-ergezin ulam pьzьdьp, ooŋ tajzьnnarь polur feodal-teokrat idegetterniŋ cyzyn-paazьn kontrrevolustuq udurlanььşkьnь-pile eres temissezip, revolustuq polit seremcileldi kөdyrer polgaş nasional revolustuq cazak, namьn tolgandьr ulam-na sьrьj eвileldezir uzurluq.

Arat tymenniŋ revolustuq ergezi polur, cazak-cagьrganьŋ ataldarьn yrgylcy pedidip, revolustuq xoojlu tyrymnerin şьŋgьь sagььr curuktun uzur utkazьn arat coŋga kalвaa-pile nepteredip, tanьştьrar coruk polza, xarьn nam, areve organizastarьnьŋ ooŋ tustus kezigynneriniŋ sorulgazь polur tur.

TAR-nьŋ tuskaj togunnaan pot-ergezin pьzьq kamgalap turar arattьŋ Revolustuq şeriiniŋ tajьncь kyzy ulam-na tьŋzьp, arattьŋ revolustuq şerii polza, nasional revolustuq cazak, namga udurlangan cyzyn-paazьn kontrrevolustuq tura xalььşkьnnarga kadьq xarььnь perip kelgen. Şeriq-pile arat tymenniŋ xarьlzaazь kancaar-taa aaj-cok pьzaan, arattьŋ revolustuq şeriinden janzь-janzь erttemniq kaadьrlarnь peletkep yndyryp turar coruk polza, koncuq uluq cediişkin polur tur.

Oktaвrnьŋ 20 cьl ojuŋga arattьŋ revolustuq şeriiniŋ syr kyzyn ulam pьzьdьp, orannь kamgalaar kyzyвysty tьŋzьdarьn temdeqleer uzurluq-pis. Paza orannь kamgalaar corukka xөj niittini eвileldep turar OKTE-niŋ azьlьn ulam sajzьradьp, ooŋ kezigynyŋge arat tymenni xөjy-pile xandьrar uzurluq-pis.

Xamьk nam, areve organizastarь polgaş cazak-cagьrganьŋ, xөj niittiniŋ organizastarьnьŋ iştinde azьldap turar kaadьrlar, ol cerlerniŋ azьldarьn sajzьradьp, pottarьnьŋ azьldarьnьŋ arga texniiŋge өөrenir polgaş kaadьr poop pьzььrьn oraldazьr uzurluq. Paza kaadьrlarnьŋ azьldap turar organizastarь uk kaadьrlarga tuzalazьp, kaadьrlarnь onaaşkan azьldarьnьŋ arga texniiŋge өөredip pьzьdar tugajьnda coguur xemceqlerni ap, olarnьŋ negeldezin өj-şaanda yrgylcy xandьrar uzurluq.

Oktaвr 20 cьl ojunda pygy telegejniŋ arat tymeni polgaş Ispannьŋ maadьr temisselci arat tymeni-pile setkil sagьzььsь kadьp, olarga maadьrlьq tuzalamcьвьsь ulam kalвarttьrьnьŋ azьlьn corudup, curttuŋ iştinde RTO-nuŋ uzur utkazьn arat tymenge ulam nepteredip, ooŋ kezigynneriŋge arat tymenni xөj-xөjy-pile xandьdar polgaş RTO yyrleriniŋ azьlьn sajzьradьp revolustuq temisselcilerge tuzalamcь akşa xөrengiвisti cььrьn kөвydedip, paza RTO-nu massalьq organizas poldurarьnьŋ kol sorulgazьn cedip alьr uzurluq.

TAR-nьŋ arat tymeni telegejniŋ revoluscu arat tymeni-pile kadь imperializmge polgaş faşizmga, olarnьŋ xannьq caa tajьnьnьŋ ajььlьŋga udurlangan caŋgьs frontunuŋ talazьnga kadьь-pile turzup, telegejniŋ arat tymeniniŋ adazь polur Uluq SSRE-ni imperialis-faşis-

tarnьŋ xaldaaşkьnьndan kamgalaarьŋga kezeede pelen poop, orannьŋ antiimperialistiq, antifeodaldьq nasional revoluzun ulam tiilelgelii-pile corudarьвьstь Uluq Oktaвrnьn 20 cы polgan onza Uluq pajьrьŋga temdeqleer uzurluq-pis.

Uluq Oktaвrnьŋ sosialistьq revoluzunuŋ 20 cы polgan onza oju telgerezin!

VAN-MIN

Japonnuꞑ caa xaldaaşkьnь polgaş Ⱪьdat ulustuꞑ temisselininꞑ caa yjezi

Japonnuꞑ eƶelekcileri Ⱪьdat-ce caa uluƣ tajьn xaldaaşkьnьn egelej pergen. Ⱪьdattьꞑ şeriƣleri japonnuꞑ xaldaaşkьnьꞑga poo cepsektiƣ udurlancьp turar. Ⱪьdat ulus-taa xɵlzep xajnь-la pergen. Şьnьnda-la Japon-pile Ⱪьdattьꞑ tajьnь tьncaga cedir poop kɵrʙeen xemceƣ-pile egelej pergen.

1937 cьldьꞑ 7 ajnьꞑ 7-de Japonnuꞑ tajьncьlarь Lykouzjao tep xooraj-ce xep-xenertten xaldap kiripterge Ⱪьdattьꞑ 29 tugaar şeriiniꞑ 37 tugaar divizi şerii olarga maadьrlьƣ eres xarььnь pergen. Japonnuꞑ tajьncьlarь polza, kyş tьrttьp pьƶьƣlanьp alьrьꞑga caj şɵleenniƣ yjeni aƶьƣlap alьr teeş, paza xɵj-niittiniꞑ sanal-onalьndan podunuꞑ caa tajьn corudulgalarьnьꞑ plannarьn caƶьrar teeş, Lykouzjao-xoorajga polgan coruktu „tuş poop polu pergen“, „tus cerniꞑ eptereli“ tep mege xuurmak jozupile caflaan. Ьncalza-taa ooꞑ soon tarьj polgulaan xerek kьrьnda şьnnьƣ cyylder Ⱪьdatta Japonnuꞑ xaldakcь coruunuꞑ caa xaldaaşkьnьnьꞑ alьs ьlap podalgazьn eccizinge cedir ileretken.

Ⱪьdatka japonnuꞑ tajьncьlarьnьꞑ caa xaldaaşkьnь cynyꞑ uƶurundan polganьl?

Imperialistiƣ Japonnuꞑ tergiidep cagьrьp turar aꞑgьlarьnьꞑ kezeede podap kelgen podalgazь polza, Ⱪьdatka olarnьꞑ eƶelel tarlalьn turguzar polgaş Ⱪьdat ulustu pyryny-pile kuldanьp alьr podalgalьƣ. Japonnuꞑ imperializminiꞑ Ⱪьdattьꞑ talazь-pile xaldakcь corudulgalarьnьꞑ tɵɵgyzyn mooꞑ adaanda tɵrt kol yje-cadaga xuʙaar polur.

Pir tugaar yje-cadazь polza, 1895 cьlda polgan Japon-pile Ⱪьdattьꞑ tajьnьndan egeleeş, 1914—1918 cьldarda polgan telegejniꞑ imperialistiƣ tajьnьꞑga cedir polur. Ol yjeniꞑ turguzunda Ⱪьdattьꞑ podunuꞑ polgaş ooꞑ erge-cagьrgazьꞑga cagьrttьp turgan teʙiskeerlerin Japon Ⱪьdattan pьlaap algan, ol cerler polza: Ry-Ky, Formozu tep orttuluktar, Peskadornuꞑ orttuluktarь,

Kvantun mozuzunda turgan konses, Kөrej suɋlar polur.

Iji tugaar yje-cadazь polza, telegejniŋ imperialistiɋ tajьnьnьŋ yjezinden egel-eş, 1931 cьldьŋ 9 ajnьŋ 18-te Mukden-xoorajga polgan corukka cedir polur. Ъncaarda Japonnun imperialisteri Sjaocou polgaş Sindao tep cerlerni, Kьdatka turgan Germannьŋ ъncaardagь konsezin ezelep algaş, podunuŋ şeriɋlerin Sinan tep xooraj-ce tepşitkeş, 1915 cьldьŋ janvar ajnьŋ 18-te Juan Şikaj tep kizige 21 cyyl negelde tep cyвezin salgan, pir eвes өnu jozugaar kyyssedip corutkan polza, Kьdattь şьnap-la Japonnuŋ koloniji poldurganь o l p o l u r turgan.

Yş tugaar yje-cadazь polza, 1931 cьlda Mukden-xoorajga polgan coruktan egeleeş, po cьldьŋ ijyl tep 7 ajda Lykouzjao tep xoorajga polgan corukka cedir polur. Ol 6 cьldьŋ iştinde Japonnuŋ imperialisteri cөөn-soŋgu cyktyŋ 3 mozuzun (todargajlaarga Mancьnь) polgaş Iştikki Mooldunŋ teвiskeerinin camdььzьn (Żexe tep mozunu cyny-pile paza soŋgu Caxarnьŋ 6 kөzuunnarьn) pьlaap ezelep algan. Japonnuŋ imperialisterinden Mancь-pile Żexe mozularnь ezelep alganь polza, et-cazaa polgaş ulustөre talazь-pile Kьdatka uluɋ şancьɋ polgan.

Tөrt tugaar yje-cadazь polza, Lykөuzjao-xoorajga Japonnuŋ xaldaaşkьnь-pile azьttьnьp turar. Ol xaldaaşkьnnьŋ şuut pir tugaar sorulgazь cyl teerge,—Kьdattьŋ soŋgu cygynyŋ 5 mozularьn (Xeвej, Caxar, Sujuan, Şansi, Şandun tep cerlerin) ezelep alьr sorulgalьɋ. Ol 5 mozularnь ezelep alьrga polza, Japonnun xaanьnьŋ pygy tөөgyzy kөryp kөrвeen koncuɋ pajlak ciɋ ettiɋ koncuɋ telgem pajlak telgiirliɋ cerler polur tur. Ъncalza-taa Şanxaj-pile Nankin coogu ъncaar corudup turar Japon şeriɋlerinin tajьn corudulgazь cyny xereccilep tur tize, Japonnuŋ xaldakcьlarь soŋgu cyktyŋ mozularьnda podunun tajьn corudulgazьn corudarь pile kьzьgaarlanьp soksaвajьn tur ar turlar.

Mancь-pile Żexe mozularnь ezelep algan soonda Japonnuŋ imperializminiŋ amgь tajьn corudulgazь cogum cyy polurul teerge, Kьdattь pyryn sььrar tugajьnda polgaş Indijni, Indij Kьdattь, Filippinniŋ ortтuluktarьn, Indonezini, Avstralini, paza pygy telegej kьrьŋga japonnuŋ xaanьnьŋ ezelel cagьrgazьn turguzar kьldьr tiilep caalap alьr sorulga-pile SSREge, Soŋgu Ameriktiŋ kattьşkan ştattarьŋga, Anglige udur „uluɋ tajьn" peletkeer tugajьnda Tanakanьŋ ezeergek kargьs planьn kyyssedip turarьnьŋ caa cadazь polur. „Pygy kьdattь tiilep alьrda eŋ paaştaj Mancь-pile Mooldu ezelep alьr erge cok cugula, ъncaarga pygy telegejni tiilep alьrda pygy Kьdattь cymy-pile ezelep alьr erge cok cugula"—tep Tanakanьn podalgazьn japonnuŋ faşistьɋ tajьncь idegetteri am pottandьrьp kyyssedir teeş, oraldazьp turarь ol turlar.

Ispanda German, Italiniŋ faşistьɋ xaldakcьlarьnьŋ poo cepsektiɋ azьk xaldaaşkьnь polgaş ooŋ tajьmь-pile pygy Evropta cyвeniŋ pajdalь tьkka pergedep cidiɋlenip turarь, Aвissin-pile Ispannьŋ talazь-pile-taa, Kьdattьŋ talazь-pile-taa faşistьɋ xaldakcь coruktu Anglinin cazaandan şьnьnda-la xereksевes tooвas politik corudup turarь. Ameriktin kattьşkan ştattarьnьŋ cazaanьŋ manap olurar podalgazь tajьn kьpsьkcьlarьŋga Ligi-nastьŋ

kyş cetpejin turarь, Japon, German, Itali suqlar arazьnda eвilel turguzup turarь polgaş adak soonda, Sosialistьq Internasionaldьņ kargьs seremdik yzeldiq udurttukcularьndan Kominternanьņ sanalьn өөrşeereвejin tadagalzaanьnьņ urzuu-pile pygy telegej proletariadьnьņ faşizm polgaş tajьnga udur ьlap tajьncь eвileldii-pile xөdelir coruu mьncaga cedir cok poop turarь polza, amgь pygy telegejniņ pajdalьnda, Japonnuņ faşistьq tajьncьlarьnьņ ezelekci plannarьn pottandьrarьn ciigedip turar polgaş Kьdatta Japonnuņ caa xaldakcь coruun tetkip turar kol parьmdaa cyyldеr ol tur.

Japonnuņ azьlcьn connarьnьņ arazьnda tajьnga udur polgaş faşizmga udur podal-sagьzь өzyp, kyş azьl-pile kapital-xөrenginiņ arazьnda, pomeşşikter-pile cer tyreezilettingen taraaccьnnarnьņ arazьnda epterel-temisseldiq coruktar ulam өzyp, saņ-xөө talazь-pile pergedeeşkinner tьņzьp, curttu et-cazaa polgaş tajьnnьn talazь-pile pyryn yrelir corukka taarьştьrar faşistьq tajьncьlarnьņ cerlik araattan ьşkaş kargьs tyrzok politiinge picce xөrengittennerniņ xomudaldьq taarьşpas coruu ulam-na өzyp turarь polza,—Japonnuņ podunuņ pajdalьnda, kurgaq cer kьrьnga Japon podunuņ xaldaaşkьnьn tyrgedediringe ooņ tajьncьlarьn otturup turar kol parьmdaalьq cyylder ol tur. Faşistьq tajьnzьrak idegetter polza, Kьdat uluska udur tajьnnьņ cerlik araattan ьşkaş kargьs coruun corudup turgaş, şovenistiq coruktu kьrsьp, Japonnuņ podunuņ iştikki pajdalьndan arat connuņ podal sagьzьn carttьktьrьp, revolustuq şimceeşkinni polgaş faşistarga udur sagьştьq kandьq-taa kyşterni kamxajьra cok pazar teeş, onza perge coruktu turguzarьn o r a l d a z ь p turar.

Japonnuņ tajьnzьrak idegetteri polza, Kьdat ulustuņ Japonga udur ulam-na өzyp turar şimceeşkiniņ pazar sorulga-pile Kьdat-ce podunuņ xaldaaşkьnьn tyrgededip turar. Ol idegetterniņ salьр turar sorulgazь cyl teerge, nasionaldьņ tөр Nankin cazaan puza şaap, Japonga udur nasionaldьņ caņgьs frontuzunuņ cьqlьр saldьnьр turar kyşterin polgaş Kьdat ulustuņ udurlancььşkьnьn udurttup paaştaar cyвe cok poldurar polgaş onu tedir yrep, Kьdattь podunuņ koloniji poldurup alьr teeş, caņgьs frontunuņ kol kirzikcilerin — Kьdattьņ gomindan namьn polgaş komunistьq namьn cьlca pazar sorulgalьq.

Ьndьq-taa polza: рьzar paak xoralьq xaldakcьlar po udaada cazьр turlar!—tep idegep cugaalap polur. Am Kьdat polza, Mancьnь japonnar ezelep ap turar yjede ooņ turganь ьşkaş eвes, Kьdat ulus Japonnuņ tajьncь idegetteringe erestiq udurlancьrьnga pelen—ol tugajьn cookta-caa Nankin cazaanьņ paazь polgaş Kьdattьņ şeriiniņ kol komandьlakcьzь Can K a j - ş i n i ņ medeqleli-taa xereccilep turar. Lykouzjao-xoorajga polgan coruktuņ tajlьmь-pile 7 ajnьņ 17-de Gulinxoorajga p o d u n u ņ cugaazьnga Can Kaj-şiniņ cugaalaanь polza, „Lykouzjaoga polgan coruk moon soņgaar ulam kedereer polza, Kьdattьņ amьzь ijik-pe өlymy“ tep ajttьrьq tur teen, oon 7 ajnьņ 30-de Japonnar Peezin-pile Tjanzinni ezelep alganьnьņ tajlьmь-pile „Sentral nys“ tep solunnuņ pizikciziņge ooņ cugaalaanь: „curt polza, tyşkyyrlyq perge yjede turup turarьn, pistiņ podunuņ amь-tьnьвьs tugajьnda cyвe poop turarьn kөrgeş, pistiņ uluzuвus şuptu ec-

cizinge cedir caŋgьs kizi ьşkaş temissezir" teen. Kьdattьŋ şeriqlerinin polgaş agaar şeriiniŋ camdььzь Japonnuŋ xaldakcьlarьnga udur Şanxajda, Xancouda, Nankinda, Nancanda, Xeвejde polgaş Caxarda nasionaldьŋ kamgalanьr tajьnьŋ coruda pergenner. Kьdat ulustuŋ xoradaaşkьnьŋ polgaş ooŋ xaldakcьlarь pile erestiq temisselge pelenin ьlaŋgьja todargaj xereccilep turar cyylder polza, tus curttuŋ Japonga udur eвileldettiŋgen politiktiq polgaş şeriq kyşteri poop kөrвeen tyrgeni-pile kattьzьp egelej pergeni polur. Cizee: Nankin-xoorajga nasional kamgalalьnьŋ konferenzi-xuralь polgan, ol xuralga Nankin cazaandan tus curttuŋ pygy-le aldarlьq şeriq udurttukcularь-pile cergeleştir, Kьdattьŋ Kьzьl şeriiniŋ paaştьŋcьlarь eşter Cu De, Mao Se-dun, Cou En-laj suqlarnь calap oluruşturgan polgaş Gomindan-pile Komunistьq nam polgaş өske taa organizastarnьŋ arazьnda kadь azьldazьr tugajьnda eleen cedilgeliq cyylderni cedip algan. Kьdatta am niitii nasionaldьŋ tajzьnьŋga udur temniq temissezirinŋe şьnьnda-la pygy niiti şeriq tьrttььşkьnьŋ corudup, ьlaŋgьja Japonga udur Kьdat ulustuŋ Kьzьl şeriin moвilizastaj pergen.

Japonnuŋ xaldakcь coruuŋga Kьdat poo cepsektiq kyş-pile cedilgeliq udurlancьp şьdaar-pe?

Ol ajttьrьqga Kьdattьŋ komunistьq namь Mancьga polgan coruktuŋ paaştajgь xynnerinde-le idektadak cok toort xarььnь pergen. Kьdat ulustuŋ koncuq xөj nuruuzu ol tugajьn cөpşeerep turar. Ьndьq polza-taa, Kьdattьŋ politiktiŋ polgaş şeriqniŋ xөj-le azьldakcьlarь „Japondan kortkaş" paza Japon tugajьnьŋ kiziileri tep idegetterniŋ erge xamaarьlgazьnga alьskaş, Japonnuŋ xaldakcь coruuŋga udur poo cepsektiq temissezir teerge, onu cөpşeereвejin, xarьn aŋaa yr yjeniŋ iştinde udurlancьp kelgenner. Ьndьq polza-taa, ol udurlanьşpas tep yzeldiŋ talalakcьlarь xyn keer tudum-na eвeezep turar. Ьncalza taa olarnьŋ sьldaqlap turar cyylderin eccizinge cedir ileredir polza, Japonnuŋ ulam tьnzьp turar xaldakcь coruuŋga ьlaptьq poo cepsektiq udurlancььşkьnnь pottandьrar teeş corudar niitti temisseldiŋ cardьnmas kezii polur.

Japon pile poo cepsektiq temisseşkeş „Kьdat tiilep şьdaвas" teer yzeldiŋ talalakcьlarь cyy tep turarь, Kьdat polza—taştьkkь tajzьnga poo cepsektiq udurlancьrьnga am-taa peletkettinmeen, şeriq texnik talazь-pile polgaş et-yletpyr talazь-pile koşkak curt tur; pir eвes Kьdat Japonnuŋ xaldakcьlarьnga poo cepsektiq kyş-pile udurlancьr polza, Aвissinniŋ salьmь ijik-pe, azь oon teeredeze taa, Ispanniŋ salьmь Kьdatka cajlaş cok taвarzьr tep turarlar. Ьncaarga olar ol tugajьnda, ezelekcige udur temissezirde pottuŋ kyşteri polgaş kur xөreŋgileri parьnьŋ talazь-pile Kьdat polgaş Aвissinniŋ ijik pe azь Ispannьŋ pezin arazьnda turup turar koncuq uluq ьlgaвьrlьq cyylderni kara өzegeer sagьştь-pile tuj pazьp xөөp turar turlar.

Şьnap-la, Kьdat polza, şeriq-texnik polgaş et-yletpyr talazь-pile koşkak curt poluru todargaj, şak ooŋ uzurundan pisti, kьdattarnь pygy uluq-uluq-taa, pezin piccii-piccii-taa kapitalistьq curttar sop tarlap turar. Kьdattьŋ ol koşkaan ulustarnьŋ paaştьŋcьzь I. V. Stalin pir tugaar peş cьl planьnьŋ tyŋnelderiniŋ tugajьnda podunuŋ ilet-

keliŋge temdeq̧leen. Eş Stalin ьncaarda mьnca teen, cyl teerge, indystrializas cokka, SSRE-niŋ pajdalь polza, „podunuŋ aar yletpyry cok, podunuŋ şeriq̧ yletpyry cok polgaş cyq̧-le calgaa eвes le polza, kьm-taa kizi am soktap xemdip turar amgь Kьdattьn pajdalь-pile temej turar ijik"—teen. Aar yletpyrnyŋ xөq̧zyldezinin tepşilgezi polgaş şeriq̧niŋ t e x n i k cepselgezi polza, amgь yjeniŋ tajьnьŋga koncuq̧ uluq̧ uzur tuzalььn Kьdattьŋ komunistarь todargaj pilip turar. Ol ьndььzь ьndьq̧-la, ьndьq̧ polza-taa, marksistar—l e n i n c i l e r polza, alьzьnda pargaş, tajьnnьŋ kedi paazьn tiriq̧ kiziler şiitpirleer uzurluq̧ tep, tөөgy-pile xьnap kөrdyngen өske pir şьnnьq̧ coruktu cөpşeerep turar.

Paazьn azьr cepseq̧lettingen japonnuŋ imperializmiŋge poo cepsektiq̧ udurlancьr tөleede, Kьdat am erge cok peletkenir uzurluq̧. Ьncaarga kancaar peletkeniril ьncaş? „Kьdat tiilep şьdaвas" teer coruktuŋ talalakcьlarь polza, ol ajttьrьq̧nь mьncaar salьp turar, cyl teerge, Kьdat podu ooŋ tajьzнь ьşkaş cepseq̧lenip alвas polza, Kьdat, xaldakcьga poo cepsektiq̧ kyş-pile cedilgeliq̧ udurlancьr şьdaвas tөleede, cyq̧-le taştьkkьdan poo cepsek sadьp alьr polgaş curttuŋ iştinde poo cepsek pydyryyşkynyn ulgattьrar tep turarlar. Kьdattьŋ poo cepseen caarttьr cepseq̧leer polgaş cetpezin cedir cepseq̧leeri erge-cok cugula polвajьn-naan, ьndьq̧ polza-taa, am xirede Kьdattьŋ cepseq̧leniişkini Japonnuŋ cepseq̧leniişkiniŋge cetpes tur, ьncaŋgaş Kьdat, Japonnuŋ xaldakcь coruuŋga udurlancьr şьdaвas teer coruk polza, tazьь-pile şьn eвes polgaş xoralьq̧ coruk tur. Xamьktьŋ murnunda o l c y g e ь n d ь q̧ ь l teerge, ol talazь-pile Kьdat, Japondan xemceel cogu-pile xozudap cьdьp kalgan polgaş Japonnuŋ cepseq̧leniişkininiŋ teŋneliŋge taamaj cedip alьr arganь Japon Kьdatka cer-le perвes polgaj. Japonnuŋ xaldakcьlarьndan koncuq̧ uluq̧ pajlaktьq̧, kur-xөreŋgiliq̧, telgem şөleen teвiskeerliq̧ Mancь polgaş Zexe mozularnь ezelep algan coruk polza, Kьdattьŋ oran kamgalanььşkьnьŋga uluq̧ şancьq̧nь xaldatkan, ьncaarga am pir eвes Kьdat soŋgu cygynyŋ am-taa 5 mozularьn polgaş Şanxaj-pile Nankin rajonnarьn ьşkьnar polza, ooŋ oran kamgalanьr şьdalь koncuq̧ kudulaanь ol polur. Kьdattьŋ oranьn kamgalanьr talazь-pile ap kөөrge, Mancьnь, Zexeni polgaş soŋgu cyktyŋ 5 mozularьn ьşkьnarь cyy polurul? Ol polza, pygy connuŋ 4-tyŋ 1 xuu azььn, pygy teвiskeer curttunuŋ 5-tiŋ 1 xuu azььn, temir-taş pajlaanьŋ 10-nuŋ 9 xuuzun, pygy temir oruktarьnьŋ 3-tyŋ 2 xuuzun, xөmyr-taş tььььnьŋ 5-tiŋ 4 xuuzun polgaş pygy xөmyr-taş pajlaanьŋ ½ xuuzun, pygy tus pajlaanьŋ ½ xuuzun polgaş oon-taa өskelerni ьşkьnarь ol polur. Pir eвes Kьdat ol koncuq̧ pajlaktьq̧ mozularьn japonnuŋ ezelekci coruundan turzup kamgalap ap şьdaвas polza, Kьdat podunuŋ conunuŋ koncuq̧ xөj keziin cyq̧-le Japonnuŋ cerlik araattan ьşkaş tyrzok kargьs idegetteriniŋ ezeergek tyrymgej tarlalьŋga, podunuŋ kalвak şөleen teвiskeer curttun tajzьnnьŋ tajьn corudulgazьn ciigediriŋge, podunuŋ koncuq̧ paj xөmyr-taş. temir-taş tus pajlaktarьn polgaş temir oruktarьn өlymnyq̧ tajzьnьnьŋ xoluŋga peripkeni ol polur eвes, xarьn ciq̧ et suurundan polgaş podunuŋ aar yletpyryn, şeriq̧ yletpyryn xөq̧zyderiŋge onza cugula yndezin cyylder-

inden kuruqlaanь ol polur. Ьncangaş oon ьnaj: Şanxajnь ьşkьnar polza, Kьdatka cyy polurul? Ol polza, cyq le et-cazaanьn, et yletpyrnyn politiktin polgaş kulturnun en uluq xoorajьn ьşkьnganь ol polur ebes, xarьn paza tajzьnga tajьn —stratektin en cugula tөbyn perbi-şaan, japonnun xaldakcьlarьnga Jansь-xemnin pygy pajlaktьq rajonnar n-ce kirer xaalga azьdьp perip, Kьdat respubliktьn najьssьlalь—Nankin xoorajga yrgylcynyn kьzanьşkьnьn turguzup pergeni ol polur. Pir ebes Kьdat ulus Şanxaj-pile Nankin rajonnarьn kamgalap turzup ap şьdabas polza, xaldakcь ideget Kьdattьn cyreen ortta şancьdьq tabarьştьrganь ol polur.

Ьncaarga, taştьkkьdan poo cepsek sadьp alьr polgaş tuzalamcь alьr tep coruk polza, po yjede Kьdattьn podunun udurlancьr kyşterinden polgaş pajlaktarьndan uluupile xamaarzьr tep cybeni „Kьdat tiilep şьdabas" teer coruktun talakcьlarьnga ajttьp kөrgyzer xerek. Koşkaktarnь polgaş pottarь podun kamgalattьnmastarnь kьm-taa tobas tep coruk polza, pistin yjenistin koncuq şьnnьq cybezi poop tur. Ьncangaş, pir ebes Kьdat Zexe-pile Mancьnьn soon-tarьj podunun songu cyk mozularьn ьşkьngaş, podunun cugula uzur tuzalьq Şanxaj—Nankin rajonnarьn paza ьşkьnar polza, Kьdat ulam-na jadarap koşkaar polgaş ьncaarda taştьkkьdan ceeli, poo cepsek polgaş tuzalamcьnьn oon-taa өske xebirlerin alьr arga ebeeş appaar, xarьn pir ebes podunnn tebiskeer oran curttunun pyryn pydyn turarьn polgaş nasionaldьn xamaarьşpas coruun kamgalaar teeş, am toraan jozuluq poo cepsektiq temissel corudar polza, temisseldi corudup turgaş, Kьdat podunun kurxөrengilerinin kysseli-pile-taa paza taştьkkьdan poo cepsek sadьp alьrьnьn kyysseli-pile-taa caarttьnьp cepseqlenip ap polur. Ol tugajьn Frankonun faşistьq yjmeencileringe udur polgaş german—italinin poo cepsektiq xaldaaşkьnьnga udur Ispan ulustun maadьrlьq temisselinin turzulgazь kancaar-taa aaj-cok todargajь-pile xereccilep turar tur. Ispannьn tebiskeer curttunun şөly, Kьdattьndan oran cok piccii, conu polza, Kьdattьn conundan 20 kattap ebeeş tur. Et yletpyr xөqzyldezinin talazь-pile Ispan polza—Evroptun xozudangaj cьdьr kalgan curttarьnьn pireezi polur. Ispannьn respublik cazaa polza, faşistьq yjmeencilerge udur podunun tajьn corudulgalarьnьn egezinde cyq-le yletpyrccin, taraaccьnnardan turgustungan, pagaj cepseqlettingen, toktaamal ebes şeriqliq turgan. Ьndьq polza-taa, pygy namnarnьn polgaş cangьs frontunun organizastarьnьn, xamьktьn murnunda komunistьq namnьn niitti kyzyn salganьnьn xaraazь-pile paza pygy telegejnin proletariadь polgaş demokrattьq antifaşistьq kyşterinin ep sagьş kattьştьrьp tuzalaanьnьn xaraazь-pile Ispan respublik polza, pir cьl turguzunda poo cepsektiq temisseldi corudup turgaş, cyq-le carttьk saja toktaamal turar şeriqni turguzup şьdaan ebes, xarьn ol şeriqni amgь yjenin şeriq cepsee-pile cepseqlep şьdaan. Ьncaarga, ьndьq-la uluq ebes Ispan respublik poo cepsektiq temisseldi corudup tura-la, podunun şeriin polgaş cugula xereqlettiner cepseqleniişkinin peletkep ap şьdapkan turda, koncuq uluq Kьdat respublik onu cop kьlьr şьdabazьl? Respublikcь Ispan, faşistьq Itali-pile Germannьn kattьşkaş xaldap kirgen kyşteringe poo cepsektiq

kyş-pile cedilgeliq udurlancьр turda, koncuq xəj Kьdat ulus caŋgьs Japonnuŋ xaldakcьlarьnьŋ şeriq kyşteringe poo cepsektiq kyş-pile cyge cedilgeliq udurlancьр şьdaвazьl? Ьncaarga xarьn Japonnuŋ xaldakcьlarь polza, şeriq-texnik talazь-pile arttьk poordan paşka, oon өske, tiilelgeni xandьrьр alьrьŋga erge-cok cugula peletkel polur cyylder talazь-pile Kьdat ulustuŋ nasionaldьŋ kattьşkan kyşteringe cetpes polgaj.

„Kьdat tiilep şьdaвas“ teerlerniŋ talalakcьlarь polza, taştьkkь xaldakcьlarga koşkak udurlanьşkan tudum-na, Kьdattьŋ өlym-cidimi ulam eвeeş polur tep turlar. Ьndьq polza-taa, Japon-pile Kьdattьŋ pottarьnьŋ xarьlzaa pajdaldarьnьŋ margьş cok tөөgylyq şьnnьq parьmdaa cyylderi olarnьŋ ol cьldaktarьn pyryny-pile puruu şaap turar. 1895 cьlda Kьdat ulus Japonnuŋ xaldakcь coruuŋga poo cepsektiq udurlanььşkьn corutkan. Ьncaarda Kьdat tiilettirgen polza-taa, cyq-le tьkka uluq eвes teвiskeerin ьşkьngan. 1914—1919 cьldarda Kьdat ulus japonnuŋ xaldakcь coruuŋga erestiq udurlanьşkan, ooŋ xaraazьpile Japonnuŋ imperializmi Kьdatka 21 cyyl kincilep tarlaar negeldezin kyyssetirip cadap kaan. Ьndьq polza-taa, 1931 cьlda Mukden-xoorajga polgan coruktuŋ tajlьmь-pile Nankin cazaa udurlanьşpas politik corudup turgan; ooŋ urzuu-pile Japon coldak xuussaa iştinde pygy Mancьnь polgaş ooŋ taraazь-pile Żexeni paza ezelep algan. Ol polza, sөөlgy 100 cьldьŋ iştinde Kьdat eŋ uluq teвiskeer curttun ьşkьnganь polur. 1932 cьlda Kьdattьŋ 19 tugaar polgaş 5 tugaar şeriqleri Şanxajnьŋ proletariadь-pile paza komunistarь-pile kadь Japonnun şeriqleringe maadьrlьq udurlancььşkьnnь kөrgysken, ooŋ xaraazь-pile Kьdat poduŋnuŋ Şanxaj-xoorajьn Japonnuŋ ezeleeşkininden kamgalap algan. 1936 cьlda Sujuan-Şanśi mozularnьŋ şeriqleri, Japon—Mool—Mancьnьŋ kattьşkan şeriqleri tep attьq şeriqlerge maadьrlьq ojtur şaвььşkьnnь pergen. Ooŋ xaraazь-pile xaldakcь idegetter ol mozulardan tyr ojtta tyşpes arga cok polgan. Am Japonnuŋ caa uluq xaldaaşkьnьnьŋ tajlьmь-pile Kьdattьŋ murnunda mьndьq ajttьrьq turup kelgen, cyl tize: cok-polza, nasionaldьŋ tuskaar turar coruun jozuluu-pile kamgalaar,—**ьncaar polza am-tьnnьq yner**, cok-polza Japonnuŋ xaldakcь coruuŋga udurlanьşpas,—**ьncaar polza өlymge taвarzьr.** Kьdat ulus ystÿnde ajьtkan iji oruktuŋ pireezin şilip alьr uzurluq: cok polza „Kьdat tiilep şьdaвas“ teer coruktuŋ talalakcьlarьnьŋ toolunga alzьr—ol polza „emin erttir uluq өlymnerden cajlaar“ teen cyвe ьşkaş, udurlanьşpastьŋ oruu-pile pargaş, myn ooŋ-pile şuptu Kьdattь Japonnuŋ ezelekcilerinin өlymnyq kaccьqdadььşkьnьŋga pergeni ol polur, cok-polza, Ispan ulustuŋ oruu-pile paar, ol oruk polza, tyr, camdьk-cumduk өlym kaccьqdaldьq polza-taa, am-taa ьşkьnmaan teвiskeerlerin polgaş pajlaktarьn kamgalap alьr polgaş xaldakcьlarnьŋ ezelep appargan cerlerin paza ulustuŋ xөrengizin kattap caalap tiilep alьr, Japonnuŋ faşistьq cerlik araattan ьşkaş coruundan azьlcьn connu uştup pygy Kьdat ulustu kul coruktan adьrьр kamgalap alьr oruk ol polur. Өske sөs-pile cugaalaarga: cok-polza, camdьk-cumduk, tyr suurnuŋ өlym-kaccьqdaldarьnьŋ өrttee-pile pygy cyвeni tedir caalap tiilep alьr, cok-polza, sөs kьrьŋga „uluq өlym-kaccьq-

daldar kyzeвes“ tep coruktu ɵlgyze parьmdalap cьtkaş, xerek kьrьŋga xamьk cyвeni ьşkьnar: nasional xamaarьşpazьn, ulustuŋ erge şɵleezin, curttuŋ pajlaan ьşkьnar. Orttaakkь oruk cok.

Kьdat tiilej alвas teer, „udurlanьşkak yzeldiŋ“ talalakcьlarь polza, pygy telegej talazь-pile-taa xamaarzьr şьnarlьɋ cyвeler cugaalap turar. Cyl teerge, olarnьŋ sanalь jozugaar polza, Japonnuŋ xaldakcьlarьŋga poo cepsektiɋ udurlancьrьŋga Kьdattьŋ taştьkkь pajdalь am xirede taarьşpas tep turar.

Ьncaarga, curttuвustu kamgalaar talazь-pile, pistiŋ kyzeeriвis jozugaar, Kьdattьŋ taştьkkь pajdalь po yjede ьndьɋ-la ekki eвes. Ьndьɋ polza-taa, Japonnuŋ pajdalь Kьdattan teeredeer ceri cok. Japonnuŋ xaldakcь coruu cyɋ-le Kьdat ulustuŋ nasionaldьŋ tuskaar turar coruuŋga kьzanьp turar eвes, xarьn Ameriktiŋ kattьşkan ştattarьnьŋ, Anglinьŋ paza Franzьnьŋ erge-azььŋga kьzanьp turar. Japon polza, podunuŋ xaldakcь coruu-pile Ligi-nastьŋ tyrymyn, tos kyrynelerniŋ kereeliɋ xyleelgelerin polgaş pygy telegejniŋ keree-xemceeliɋ cyylderin yrep turar. Japon polza, Ispanda polgaş pygy Evropta faşistьɋ Germannьŋ Italinьŋ xaldakcь coruuŋge tuzalap, pygy niitti ep-tajвьŋnьŋ coruuŋga kьzanьp turar. „**Am cyвeniŋ pajdalь kandьɋ poop turarьl teerge, pygy telegejniŋ ep-tajвьŋnьŋ xereen kamgalaarь cugula—ol cyl tize, xamьktьŋ murnunda Ispanda polgaş Kьdatta faşistьɋ ezelekciler tiiledip pastьrarьn cedip alьr**“ (***G. Dimitrof***. „Faşizm polza caatajьn“ tep attьɋ nomunuŋ 10 tugaar arnьnda).

Japonnuŋ imperializminiŋ taştьkkь pajdalь ulam paksьrap turarь polza, Kьdat ulustuŋ temisselin ciigedip turar. Japon polza, pygy telegej talazь-pile kazandan-taa arttьk yzyktelip carttьkkan pajdalda turup turar. Kominternaga udur keree tep attьɋ eвilelde Japonnuŋ eвilelcileri—faşistьɋ German paza Itali suɋlar, Ispanda pottarьnьŋ poo cepsektiɋ xaldaaşkьnь-pile xolвaɋdaşpaan polza, Japonga kɵrgyzyp şьdaptar xire şeriɋ tuzalamcьzьn, am ol xemceezi-pile Japonga kɵrgyzer şaa cok. Olarnьŋ najьraldьɋ eвileldekcizinge kɵɵrde, olar pottarь saŋ-xɵɵ pergedeeşkininden piece eвes kaccьɋdap turar tɵleede, olar Japonga şeriɋ ceelizi-taa perip şьdaar teppe-aan. Ьncaarga, Cɵɵn cykte xaldakcьlar polgaş tajьn kьrsьkcьlarьŋga udur Kьdat ulustuŋ temisseli paza, ol ьşkaş German, Italinьŋ faşizmьŋga udur Ispan ulustuŋ temisseli polza, cyɋle poduŋuŋ nasionalьnьŋ tuskaar turarьn polgaş erge şɵleezin kamgalaarьnьŋ xeree polur eвes, xarьn demokrat jozu ep-tajвьŋ teeş, faşizm-pile caa tajьŋga udur pygy-le murnakcь polgaş puruŋgaar tepşilgeliɋ kizi-tɵrelgettenniŋ temisseliniŋ pir camdььzь polur pygy telegejniŋ proletariadь polgaş pygy ak setkildiɋ, ep-tajвьŋga turalьɋ, demokrattьɋ kyşterniŋ ep sagьş kattьzььşkьnь polgaş ьnakşьlь polza, Kьdat ulustuŋ talazьnda turar.

Ьncaŋgaş, Kьdat ulus Japonnuŋ xaldakcь coruuŋga cedilgelii-pile poo cepsektiɋ udurlancьp şьdaвas tep. „udurlanьşpas yzeldiŋ“ talalakcьlarьnьŋ sagьzьn Kьdattьŋ iştikki-taa, taştьkkь-taa pajdalь cerle şьnzьtpas.

Ьndьɋ-taa polza, Japonnuŋ xaldakcьlarьŋga udur Kьdat ulustuŋ temisseli polza, aŋaa pir pelen ciik xerek teer ijik-pe azь Kьdattьŋ tiilelgezi murnu-pile xandьrttьna

pergen tep cer-le polbas. Nasionalьпьп xamaarьşpas coruun kamgalaar teen Kьdat ulustuŋ poo cepsektiq temisseli polza, uluq-uluq koşkak cyylderge polgaş pergelerge tabarzьp şaştьgar, ol cyylderni azьp tiileeri Kьdat ulustan uluq kyşter salьrьn negep turar.

Pir tugaar kol pergezi cydel teerge Kьdattьŋ nasional kyşteri ьrakta-la cetpes ebileldettiŋgeninde polgaş cetpes kattьşkanьnda polur. Søølgy yjeniŋ iştinde komunistar polgaş ulus massalarnьŋ, paza Gomindannьŋ iştinde puruŋgaar tepşilgeliq kizilerniŋ mogaq-şьlaq cok temissel corutkanьnьŋ xaraazь-pile curttuŋ iştinde pot-pottarь arazьnda caalazьr coruk soksaan polgaş Japonga udur nasionaldьŋ xamьk kyşteriniŋ tajbьŋ kattьzььşkьпь egeleen polza-taa, ol kattьzььşkьnnьŋ pottanььşkьпь, taştьkkь tajzьnga poo cepsektiq kyş-pile cedilgeliq udurlancьrьnga am-taa ьrakta cetpes. Pygy kizi-tørelgettenniŋ 5-tiŋ 1 xuuzu poop turar xøj saja kiziliq Kьdat ulustu — **nasionaldьŋ cer-le cybee kyş cettirbes caŋgьs eptiq kyzy kьldьr kattьştьrьp ebileldeer polza tiilettirbes kyş polur.**

Xaldakcьga udur poo cepsektiq temissel corudarda iji tugaar kol perge polza, şeriq-texnik talazь-pile Kьdattьŋ cьdьr kalgan pajdalьndan ynyp turar. Kьdattьŋ şeriqleri øske cerniŋ ezelekcileri-pile temisselge amь-tьnьn xajьra cok, şьdamьk kьzьmak polgaş japonnuŋ toktaamal turar cadaq şeriqlerin san talazь pile xøj kattap azьp turar polza-taa, şeriq texnik cepseqleliniŋ talazь-pile podunuŋ tajьzьnьnga ьrakta cetpes. Kьdattьŋ uzar-xemeleriniŋ sanьn købydedip, caa uzudukcularnь pelektep, paza olar maadarlьq eres coruun yndyryp turar polza-taa, Kьdattьŋ uzudar kyzy am-taa cedişpes.

Kьdattьŋ suq şerii polza, santaa, şьnar-taa talazь-pile koşkak. Suq erikterin kamgalaar tøleede, suq şeriiniŋ kyzyn tьnzьdьp møgeleer polza,—Kьdat ulustuŋ polgaş Nankin cazaanьŋ cugula tajьncь sorulgazь polur. Xiimik tajьnga kьdattьn şeriqleri polgaş conu parьk peletkeldiq ebes, ьncaarga kizi eedi ciirler—faşistar polza, Kьdat uluska udur am-na xorannaar cyylderin xereqlep pottandьrьp egelej pergen.

Adak søølynde, şeriq-texnik cepseqleli koşkaanьŋ polgaş amgь yjeniŋ tajьnьnga turzulga coktuŋ xaraazь-pile Kьdattьŋ şeriiniŋ şeriq-texniktiq cugula xereqlettiner sannьq kaadьrlarь cok. Ol ьşkaş koşkaktarnь polgaş pergelerni tajьnnь corudup tura, azьp tiilep ap polurun Ispan respubliktьŋ turzulgazь kørgysken polza-taa, ьndьq cyylder ьlaŋgьja tajьnnьŋ paaştajgь yjezinde tabarzь peer.

Japonga udur temisseldi corudarda yş tugaar kol perge cybe cyl tize, Japonnuŋ imperializmi polza, tarlatkan ulustarga udur şibişkinner, yreqdeer, megeleer, sadьp alьr polgaş aajьnga kiirip alьr coruktarnьŋ talazь-pile uluq turzulgalьq. Japonnuŋ şeriq politiktiq cazьt medee xuraar („Onza albannьŋ kildisteri" tep) ceri polza, on cьldarnьŋ iştinde Kьdattьŋ pygy cugula şeriq-stratektiq polgaş politiktiq cerlerinde, paza organizastarьnda, ooŋ iştinde politik polgaş şeriqnin teedi azьldakcьlarьnьŋ camdььzьnьŋ arazьnda podunuŋ xøj sannьq tøoleelerin: şibişkinnerin, yreqdekcilerin, ølyrykcylerin, øncyk tьbar cøŋgeelekcilerin şurgudup olurttup şьdaan. Ol tøleelerniŋ xøjy-le polza, eŋ cugula

kezekke erestiq şancьq tabarьştьrarьnga eptiq yjeni manap, podunun idepkejliq azьl corudulgazьn kara-өzegeer am-taa ileretpejin turar.

Adak sөөlynde, et-cazaanьn cьdьp kalganьndan, san-xөө talazьpile jadььzьndan polgaş tus curttu oruk xarьlzaa şugumnarьnьn kьska pagajьndan ynyp turar tөrt tugaar perge cyyl polza, Kьdattьn şeriqleri, poo cepsek-pile, ook-cemzek-pile, aaş-cem-pile xandьrttьnar talazь-pile cetpester, yzyktelir coruktarga tabarzьr, paza kyş tьrttarda polgaş şeriqlerni ьnьj peer tyrgeni-pile tazьqlaarda polgaş olarnьn suur-şьdalьnьn talazь-pile, oon-taa өske cyylder talazь-pile pergelerge tabarzьr.

Ьncaarga, imperialistiq Japon-pile poo cepsektiq temisselge carttьk kolonij Kьdattьn cugula-cugula perge cyylderi, koşkak cyylderi koncuq xөj. Uzuru ьndьqnьn tөleezinde komunistarnьn polgaş pygy Kьdat ulustun sorulgazь cyl teerge, ol pergelerni, koşkaktarnь azьp tiileer argalarnь polgaş maadьrlьq eres coruktu tьbar xerek. Ol pergeler polgaş koşkaktardan korgar polza, ulustun murnunga kemniq yrelikti yylgetkeni ol polur. Japonnun tөlee idegetterinden angьda, nasionaldьn yzel sagьzь өskerilgen idegetterinden angьda paza ettinip cazattьnmas korttuktar, yrdyncekterden angьda-la, am pygy Kьdattьn murnunga „Kьdat, Japonnun xaldakcь coruunga poo cepsektiq udurlancьp şьdaar irgi-pe, şьdabas irgi-pe" tep olurar ajttьrьq turup polbas. Am Kьdattьn murnunda kandьq ajttьrьq turup turarьl teerge, cyq-le ol poo cepsektiq udurlancььşkьnь **kancap turguzarьl,** paza ol aar perge polza-taa, nasional-xostalgalьq caagaj temisselge Kьdat ulustun **tiilelgezin kancap xandьrarьl** tep ajttьrьq turup turar.

Kьdat ulustun niitti nasionalьnьn poo cepsektiq udurlancььşkьnьn kancap turguzar polgaş oon tiilelgezin kancap xandьrarьl?

Taştьkkьnьn polgaş Kьdattьn solun parlalgazьnьn medeezinden ap kөөrge, Lykouzjao-xoorajga polgan coruktun yjezinden egeleeş, Şanxajda Japonnun şeriqlerinin tajьn corudulgazьnьn egezinge cedir, todargajlaarga avgus ajnьn 14-ke cedir, Japonnun caa xaldaaşkьnьnga udurlancььşkьnь ebileldep turguzar sorulga-pile gomindan polgaş Nankin cazaa moon adaanda arga xemceqlerni corutkan tur:

1) Kamgalaaşkьnь tьnzьdar polgaş 29 tugaar şeriqge tuzalazьr teeş Xebejde, Caxarda, Şandunda 100—150 mun xire kizini mobilizastap turguskan.

2) Nasional kamgalanььşkьnьnьn pir tugaar konferenzi xuralьn cьldьrgan. 3) Cancьn Can Syeljannь (Mancь şeriinin paaştьncьzьn) tuzaalьnga kattap egidip turguzar tugajьnda tuzaal carlap yndyrgen polgaş cancьn Saj Tin-kajnь (19 tugaar şeriqnin komandirin) tuzaalьnga kattap egidip turguzarьnga pelenin ilergejleen. 4) Pygy ulustun negelde xomudalьnьn jozugaar Sun Sin-lin tep kizini paaştatkaş, „nasionaldь kamgalaarьnьn pygy kьdat xolbaazь" tep ebileldin tutturup pazьnnatkan 7 udurttukcularьn xostatkan. 5) Şanxaj, Nankin, Uxan tep cerlernin rajonnarьnda polgaş өske-taa cerlerde tajьndan kamgalanьr tugajьnda azьldar egeleen. 6) Frontularnьn komandьlakcьlarьn tomujlaan: Can Kaj-şini—pygy Nankin şeriinin kol

komandьlakcьzь polgaş Peezin-pile Xankou-xoorajlar arazьnьņ temir-oruunda frontuda 1 tugaar şeriqniņ komandьlakcьzь kьldьr; Fьn Juj-sjan tep kizini—Tjanzin—Pukou-xoorajlar arazьnьņ temir oruk şugumunda frontuda 2 tugaar şeriqniņ komandьlakcьzь kьldьr; Jan Sin-şan tep kizini—Şansi—Sujuan arazьnьņ frontuzunda 3 tugaar şeriqniņ komandьlakcьzь kьldьr tus-tus tomujlagьlaan.

Gomindan polgaş Nankin cazaanьņ ol arga corudulgalarь yjeniņ negeldezinge am-taa cetpes polgaş curttuņ oran kamgalanььşkьnьnьņ negeldeliq xereqlelderin xandьrьp şьdaвajьn turar polza-taa, cyy-taa polza, ьrak eвes ertken yjeniņ iştinde gomindan-pile Nankin cazaanьņ salьp turgan podalgazь-pile tөmejleerge, ol corudulgalar polza, puruņgaar uluq pazьm polurun cөpşeereer xerek. Cyq le Şanxaj—Nankin rajonnarьņga Japon keep xaldaan soonda gomindan-pile Nankin cazaa Japonnuņ xaldakcь coruuņga cygeer jozuluq udurlaлcььşkьnnь egeleen gomindan-pile Nankin cazaa olarnьņ amgь udurtur azьldakcьlarь-pile xeвeer turgaş, ol udurlancььşkьnnь şuut şьņgьzь-pile, tiilelgeliq eccizinge cedir eвileldep şьdaar, şьdaвazьn cookku kelir yje kөrgyzer. Komunistar pister polza, gomindan-pile Nankin cazaa, Japon talazьnьņ kizileri tep idegetterniņ udurlancььşkьnьn pyryn yze azьp tiileeş, pistiņ pile polgaş pygy Kьdat ulus-pile kadь Japonnuņ ezelekcileringe udur poo cepsektiq temisseldi tiilelgeliq eccizinge cedir corutkan polza-aar tep izii-pile kyzep tur-pis.

Kьdattьņ Komunistьq namь podunuņ talazьndan yletpyrccin aņgьnьņ polgaş pygy Kьdat ulustuņ salьmьnga podu xarььssalgalььn xanьzь-pile cөpşeereeş, 1931 cьlda Mancьga polgan coruktuņ eņ egezinden egeleeş, „Kьdattan Japonnuņ imperializmin sьвьrьp yndyrer" tep salьp yndyrgen lozunun pьzьь-pile kamgalaвь-şaan kelgen polgaş 1935 cьldьņ avgusta yndyrgen uguulga-piziinden egeleeş, Kьdattьņ songu cygyņge polgan coruktuņ tugajьnda sөөlgy uguulgazьņga cedir, Japonga udur nasionaldьņ caņgьs frontuzun turguzar podalganь parьmdalap cogaatkan todargaj sanaldarnь pazьm-pazьmь-pile salвьşaan kelgen, ol sanaldarnь jozugaar poldurup kyyssedir polza, Kьdat ulus Japonnuņ xaldakcь coruuņga cyq-le jozuluq poo cepsektiq udurlancььşkьnnь kөrgyzyp şьdaar eвes, xarьn poduņga tiilelge tiilep alьr.

Kьdattьņ komunistarь uguulga negeldeleriņge polgaş uguulga pizikteringe kandьq-kandьq todargaj sanaldar polgaş negeldeler salьp turarьl?

Pireede, „Japonga udurlanьr polgaş tөreen curttu kamgalap alьr tөleede, gomindan polgaş Komunistьq namnьņ kadь azьldazьr corunuņ parьmdalaaş, Kьdattьņ Japonga udur pygy namnarь polgaş pөlyqlelderi kadь azьldazьr". Niitti tajzьnga udur niitti temisseldi politik talazь-pile cөpşeerep alьrьn yndezileeş, Kьdattьņ namnarь polgaş pөlykteriniņ kadь azьldazьrьn turguzar coruk polza, cөpşeerezilgeniņ pygy kirzikcileriņge, gomindaņga, Komunistьq namga polgaş өske politiktiq organizastarga—olarnьņ politiktiq polgaş organizastьq azьl corudulgazьn kamgalap peer. Ьncaarga, taştьkkьньņ solunnarьnьņ medeezinden kөөrge, gomindan-pile komunistьq namnьņ arazьnda kadь azьldazьr coruu tyrgeni-pile puruņgaar tepşip turar,—pir eвes

oi şьn polza, anaa kancap-taa pajьr cedirer. Ьndьq polza-taa, pygy Kьdat ulustun erge-azьn parьmdalaaş, gomindannьn camdьk udurttukcularьnga azь pile syme kadьp sanal kiirer xerek, cyi tize **gomindan-pile Kьdattьn Komunistьq namьnьn arazьnda kadь azьldazьr coruun komnamnь politik polgaş organizas talazь-pile gomindanga cagьrtьr kьldьr øskerttir tep turar teer olar pottarьnьn aldaqdaldьq oraldazььşkьnьn şuut erestiq soksadьr. Oon angьda olar paza komunistьq nam-pile gomindandan angьda, Japonga udur øske politiktiq pølyqlelderni polgaş organizastarnь cøpşeerebejin turar şьn ebes podalgazьn soksadьrь erge cok cugula, ol pølyqlelder-pile polgaş organizastar-pile cangьs frontu turguzarьnьn cugulazьn cøpşeerebejin turarьn polgaş olarnьn-pile kadь azьldazьrьnьn coruun gomindanga polgaş nankin cazaanga kyş-pile cagьrttьr tep oraldazьp turarьn şuut soksadьr xerek.** Tus curttun polgaş ulustun cugula ajttьrьn şiitpirlep kyyssediringe Nankinnьn camdьk udurttukcularьnьn ol medi pajdalь polza, Kьdatta ulustun şьncь kyşterinden nasionaldьn Japonga udur cangьs frontuzun turguzar coruktu cyq-le pergededir polgaş songaarladьr tur. Olar myn oon-pile, Japonnun xaldakcь coruunga ьlaptьq poo cepsektiq udurlancььşkьnь turguzar xerekke saat uzuraştьrьp turar polgaş ol xaldakcьnьn xolunda ojnap turar turlar.

ijide, „nasional kamgalanььşkьnьnn polgaş pygy Kьdattьn cangьs eptiq respubliinin pygy Kьdat cazaan turguzar". Am polza, gomindan ol talazь-pile Nankin cazaan caartьp turguzar tep turar tep medee par. Ol polza, koncuq ekki polgaş anaa cyq-le pajьr cedirer xerek. Ьndьq polza-taa, xerekti tyrgededir tøleede, cyzynpaazьn mege xuurmak tooldarnь polgaş şьn ebes piliişkinnerni tujulunga cedir cuura şabarь cugula. Xamьktьn murnunda nasional kamgalanььşkьnьn pygy Kьdat cazaan turguzar tugajьnda lozun polza, turup turar Nankin cazaan tyzyreri polur polgaş oon ornunga ege-le mьrьnaj caa cazak turguzar teen cyve ьşkaş kьldьr, Japon talazьnьn kizileri tep idegetterden taradьp turar toolu polza, mьrьnaj şьn ebes polgaş kandьqtaa parьmdaa cok coruk polur. Ol polza, mege xuurmak coruk tur, cøngee tur! Am polza, cyq-le Japonnun xaldakcьlarь polgaş oon tøleeleri-le, Nankin cazaan tyzyrerin kyzep turar ьjnaan.

Kьdattьn komunistarь pister polza, gomindanga polgaş Nankin cazaanga tuzalaar-pis, paza olarnьn-pile xol-xolubustan tuttuncup algaş Japonnun imperializmi-pile temissezir-pis tep azьk cugaalap turar-pis.

Nasional kamgalanььşkьnьn pygy Kьdat cazaan turguzar tugajьnda lozun polza, podun ьjaap-la nasional kamgalanььşkьnьn pygy Kьdat cazaa tep adattьnar, ьndьq cazaktь turguzarь polur, pir ebes ьncanmas polza, ol ьndьq cazak pola albas teen cyve ьşkaş kьldьr camdьk ettinip cazattьnmas yrdyncekternin cugaalap turarь polza, okta şьn ebes coruk polur. Ol polza, cyq-le cybenin taştьkkь xebirin parьmdalaar tur! Xamьk uzur cybenin adьnda ebes, xarьn utkazьnda polur! Turup turar Nankin cazaa polza, şaqda-la nasional kamgalanььşkьnьn pygy Kьdat cazaa tep camdьktarnьn ьnca tep cu-

gaalap turarь paza şьn eвes. Cok, ol ьndьq eвes. Nankin cazaa polza, nasional kamgalanььşkьnьnьn sorulgalarьn kyyssediringe am caa cyq-le picce pacca egelep kirgen. Ьndьq polza-taa, Nankin cazaa polza, tajьn yjezinin polgaş nasionaldьn Japonga udur cangьs frondu-zunun talalakcьlarьnьn negep turarь ьşkaş, am-taa ьndьq ьlap şьnnьq nasional kamgalanььşkьnьnьn pygy kьdat cazaa polвaan.

Nankinnьn nasional cazaa, nasional kamgalanььşkьnьnьn ьlap şьnnьq pygy kьdat cazaa poop alьr uzurluq polgaş poop şьdaar uzurluq cyylderi polza: nasional xamaarьşpazьn kamgalaar teeş, jozu-turguzuqnu demokratsьdar teeş, massalarnьn pajdalьn segider teeş, erestiq temissel corudarьnga taarьştьr podunun politiin øskertkeş, cazaktьn iştinden Japon talazьnьn kiziileri tep idegetterni arьqlap ьradьp, coguur namnarnьn, pølyqlelderinin polgaş organizastarnьn azьldakcьlarьndan Japonga udur tajьncь şьdaldьq, ьlap at-aldarlьqlarьn, olarnьn azьk tuzalьn polgaş yzel-sanalьn parьmdalap turgaş, cazaktьn iştinge kiiriştirer. Cyq-le pygy Kьdattьn ьndьq ataldarlьq, tajьncь şьdaldьq cazaan niitti songulda ergeni polgaş uluska pygy-niitti demokrattьq şøleelerni tьpsьrьn yndezileeş, pygy kьdattьn parlamentizin (picce xyralьn) cььldьrar polza, 400 saja kiziliq ulustan ol cazakka taaskan, nasional kamgalanььşkьnьnьn xarььssalgalьq, perge polgaş cugula sorulgazьn kyyssedip şьdaar. Cyq-le nasional kamgalanььşkьnьnьn şak ьndьq pygy Kьdat cazaa polza, Japonnun xaldakcьlarьnga udur pygy kьdat ulustun koncuq xarььssalgalьq poo cepsektiq temisselinge pygy şeriqnin, kizinin polgaş et-cazaanьn kyşterin mовilizastap tьrttar coruktu xandьrьp şьdaar.

Pygy politik talazь-pile parьnatkannarnь top-toraan xostadьr, uluska udur, demokrattьq jozuga udur pygy xoojlu tyrymnerni polgaş turzulgalarnь moon ьnaj ulam cazap eder, Kьdat respuвliktьn yndezin xooluzunun tøleвilelin tazьlь-pile øskerttir, nasionaldьn yzelsagьzь øskerilgen idegetterden polgaş Japon tøleezi idegetterden angьda, pygy xamaattьlarga kalвak demokrattьq şøleelerni top toraan tьpsьp corudar,—cangьs søs-pile cugaalaarga, Kьdattь pygy Kьdattьn ьlap şьnnьq cangьs eptiq kattьşkan respuвlii kьldьr xuuldurar.

Pygy ol cyylder polza, ulus pile cazak arazьnda pot-podunga idegezir coruun turguzarьnga tyrgen azьktьь-pile tuzalaar polgaş myn oozu-pile Kьdattьn nasional-kamgalanьr kyccyzyn xøj kattap tьnzьdьp pьzьqlaar.

Yşte, „pygy şeriq kezekterinin pygy-niitti mовilizastaaşkьnьn corudar polgaş pygy Kьdattьn Japonga udur kattьşkan şeriin turguzar“. Japonnun xaldakcьlarь-pile poo cepsektiq cedilgeliq temissezirde Kьdattьn pygy şeriq kezekterin pygy-niittizi-pile mовilizastaarьn negep turar, ol tugajьnda niitti tajzьnga udur kadьnьn temniq kyzy-pile tajьn corudulgalarьn corudarьnga Kьdattьn pygy poo cepsektiq kyşterin, todargajlaarga, tøp Nankin cazaanьn pygy şeriqlerin, pygy mozular şeriqlerin, ulustun Japonga udur kьzьl şeriin, Mancьnьn Japonga udur ulus şeriin polgaş oon-taa øskelerni kattьştьrьp, pygy Kьdattьn Japonga udur kattьşkan şeriin turguskaş, cangьs eptiq komandьlap paaştaar cerliq, cangьs eptiq sagьlga curumnuq, cangьs eptiq xandьrьlgalьq pol-

gaş poo cepseqleniişkinniq, caŋgьs eptiq plannьq turguzarь ergecok cugula. Nankin cazaa polgaş Can Kaj şi, ьndьq şeriq turguzarьŋga cyy-taa. polza, egelep kirip turar. Pis ol pazьmga xarьn pajьr cedirer-pis. Kьzьl şeriq, ooŋ komandьlakcь polgaş politik ażьldakcьlarь-pile kadь Kьdattьŋ Komunistьq namьnьŋ Tөp komitedinge paaştadьp algaş, podun pygy Kьdattьŋ caŋgьs kattьşkan nasional-revolustuq şeriiniŋ kol kezee kьldьr kattьştьrarьŋga podunuŋ pelenin kaaş-kaaş kattap sөs kьrьŋga eвes, xarьn xerek kьrьŋga şьnсь setkili-pile şьnzьtkap padьtkap kelgen. Ьndьq polza-taa, pygy kьdattьŋ caŋgьs kattьşkan şeriin turguzar coruktuŋ koncuq yr saadaan użuru cydel teerge, sөөlgy cьldarnьŋ iştinde, pot-podunuŋ arazьnda temissel soksaj pergende, nankin şeriiniŋ camdьk udurttukcularь polgaş Nankinnьŋ camdьk politik ażьldakcьlarь polza, nasionaldьŋ caŋgьs kattьşkan şeriin turguzar tugajьnda lozuŋnu Japoŋga udur ulustuŋ Kьzьl şeriiniŋ tajьncь kyccyzyn koşkadьp eвeeżediriŋge ażьqlaarьn oraldażьp turgannar. Cizeeleerge, Kьzьl şeriqniŋ eŋ aldarlьq onza mergeżildiq paaştьŋcьlarь polgaş turguzukcularь eşter Cu De-pile Mao Se-dunnu xalap soluur paza Japoŋga udur ulustuŋ Kьzьl şeriiniŋ sanьn eвeeżedip kьzьrar, Japoŋga udur ulustuŋ Kьzьl şeriiniŋ ştaptarьnьŋ pygy targalarьn tyżyrer polgaş olarnь өskeler-pile soluur paza ooŋ-taa өskelerniŋ tugajьnda negeldeler salьp turgan. Pygy ol cyylder Japon-pile temisseżir temisseldiŋ niitti erge ażьŋga polgaş nasionaldьŋ caŋgьs kattьşkan şeriin turguzarьnьŋ xereenge taarżьr tur-pe?

Sөөlgy medeeden kөөrge, Nankin cazaa polgaş gomindan pottarьnьŋ camdьk negeldelerin soksatkaş, Kьdattьŋ caŋgьs kattьşkan şeriin turguzarьn polgaş Japoŋga udur frontularda niitti temisseldi tyrgededir sorulga-pile Kьzьl şeriqniŋ komandьlap paaştaar ażьldakcьlarьn tomujlaan polgaş kьzьl şeriqni nasional-revolustuq şeriqniŋ camdьkzь kьldьr adaan tugajьnda Kьzьl şeriq Nankin cazaandan tuskaj tużaal algan. Ol polza, pygy Kьdattьŋ şeriin turguzarьŋga puruŋgaar uluq pazьm polur.

Ulustuŋ caŋgьs kattьşkan revolustuq şeriin turguzarьŋga paza pir koncuq saat poop turgan cyвe polza, Nankinnьŋ ażьldakcьlarьnьŋ camdьkzь caŋgьs kattьşkan nasional-revolustuq şeriqni turguzarьn ażьqlap algaş, cer-cerinde şeriqlerniŋ şeriq kyżyn koşkadьrьn oraldażьp turgannar polgaş paza cercerniŋ şeriq udurttukcularьnьŋ camdьkzь ergi caŋcьь-pile podunuŋ şeriqlerin „pottuŋ xөreŋgizi“ kьldьr kөryp turar polgaş podunuŋ şeriq kyżyn pygy Kьdattьŋ Japoŋga udur caŋgьs kattьşkan şeriiŋge ьlap kattьştьrarьn kyżeвejin turar. Am Kьdattьŋ şeriiniŋ pygy tajьldakcьlarьnda revolustuq pot-medereli ulam uluq-uluu-pile өzyp turarьn tөp polgaş cer-cerde ьndьq şeriq ażьldakcьlarьŋga ażьpile ajttьp kөrgyzer xerek. Ol tajьldakcьlar polza, olarnьŋ ьdьktьq xyleelgezi teerge, cer-le „podunuŋ caŋcьnnarьŋga“ soguraттьr cagьrttьp-la turarь polur eвes, xarьn curttuŋ polgaş uluzuŋ kamgalaarьnьŋ caagaj attьq sorulgalarьn kyyssediri polur tep cyвeni todargaj pilip turarlar. Ol tugajьn sөөlgy yjede polgan coruktarda 29 tugaar şeriqniŋ 38 tugaar divizi şeriiniŋ pajdalь todargaj xerecciler, cyl teerge, Japonnuŋ şeriq-

leringe poo cepsektiq udurlancьr tugajьnda divizi şeriq iştinge tuzaaldan yndyryp køryner tep podunun şeriinin cancьnnarь polgaş şeriqleri tileerge, ol divizinin komandiri Can Sьn-cun tep kizi Japonnun tøleezi ideget polur uzurunda, ol tileeşkinni tadagaizap kaan kizi tur. Myn 38 tugaaar şeriq polza, podunun komandiringe şuut udurlangaş, teere cancьnnarьnga paaştadьp algaş, Japonnun xaldakcьlarьnga udur 38 tugaar divizige polgaş Peezin-Tjanzin rajonunun kamgalalьnga tuzalamcь kørgyzer teeş pottarь turazь-pile temissezip kiripken turlar.

Am polza, Kьdattьn pygy şeriq azьldakcьlarьn xьnap şьlgap køerde teere yje polur. Pir ebes amgь yjenin pajdalьnda kьm pir kizi podu yzeli øskerilgen, korttuk polurun ileretken polgaş japonnarga udur temisseziişkinge udurlanьşkan polza, ol kizini pьzьq ebes şeriq azьldakcьzь tur, tøreen curttunun pьzьq ebes oqlu tur tep pygy niittizi-pile xoradap paak køre pergen turar uzurluq polgaj.

Tørtte „pygy kьdat ulustu mobilizastaar". Japonnun imperializminge jozuluq cedilgeliq poo cepsektiq udurlancьrda Kьdattьn cuq-le cangьs şeriq kyzy ьrakta-la cedişpes polur, kadь temniq temisseziringe, niitti sorulganь cedip alьrьnga pygy azьl kьlьp şьdaar kьdat ulustu, picceezinden uluunga cedir pygy erler polgaş xereezenner-ni pygy niittizi-pile mobilizastaarь erge-cok cugula. „Kьmda xøj akşa parьl—podun akşan per; kьmda xøj poo cepsek parьl—podun poo cepseen-pile xandьr; kьmda xlep polgaş ak-pьdaa parьl—podun xilebin polgaş ak pьdaan per; kьm kadьk-şьbragьl,—podun kyzyn polgaş şьdalьn xajьralaba; kьm tuskaj erttemniqil,—podun erttemin azьq-la. Şuptu ulus ьncaar mobilizastanььь tep avgus ajnьn pirde-le (1935 c.) pistin namdan podunun uguulgazьnga salgan podalgazь polza, pistin uluzubustu pygy niittizi-pile mobilizastaarьnga po xyn paaştalga ajttььşkьn polur uzurluq.

Peşte, „pygy kьdat ulustu pygy niittizi-pile mobilizastaar". Amgь yjenin tajьnьndan caanьn alьs tøzy caalazьp turar cerinden picciile ьlgaldьq apparganьn Japonnun agaar şeriinin, cadaq şeriinin, suq şeriinin tajьn corulgalarь koncuq todargaj xereccilep turar tur. Ьndьqnьn tøleezinde kandьq-taa cerge, kandьq-taa şaqda pistin uluzubus xolunga poo cepseen tudup algaş japonnarnьn polgaş olarnьn tøleelerinin xep-xenertten xaldaar xaldaaşkьnnarьnga udur cuq-le kamgalanьp şьdaar ebes, xarьn paza caalazьp turar cerlerde pistin şeriqleribiske cugula tuzalamcьnь kørgyzyp turar polgaş partizan tajьnьn corudup, paza tajzьnnьn alьs tøzynge, oon caalazьp turar cerleringe polgaş øskelerge yreqdeer azьl corudup şьdaar kьldьr, pistin uluzubustu pygy-le par poo cepsek-pile cepseqleer xerek. Am Nankin cazaa polgaş cer-cernin erge-cagьrgalarь polza, xamьktьn murnunda Şanxajda, Tjanzinde, Peezinde, Xancouda, Uxanda, Sindaoda polgaş curttun oon-taa øske uluq-uluq xoorajlarьnda saja-saja yletpyrccinnerni, azьlcьn connu, paza songu mozularnьn Sjansu—Cesjan polgaş Fudzjan—Sjansi tep rajonnarnьn taraaccьn massalarьn cepseqleer uzurluq. Cuq-le niitti tajьn planьn parьmdalaaş, şeriqnin tajьn corudulgalarь-pile cepseqlengen ulus massalarnьn tuzalakcь xødeliişkinnerin taarьştьrьp şьdaar polza, Kьdattan Japonnun ezelekcilerin

cedilgeliq sьвьrьp yndyrer coruk-tu xandьrar.

Aldьda, „curttuŋ pygy et-cazaan pygy niittizi pile mobilizastaar polgaş nasional kamgalanььşkьnььnьŋ et-cazaanьŋ politiin corudar". Curttuŋ pygy et-cazaanьŋ, saŋ-xөөnyŋ polgaş ciq ettiŋ kur xөreŋgilerin niittizi-pile mobilizastaarь amgьnьn tajьnьnga kajь xire uluq uzur tuzalьь kьmga-taa todargaj. Ьlaŋgьja ol sorulga polza, Japonnuŋ imperializminge udur şaq yjeniŋ talazь-pile yr polgaş xemceeziniŋ talazь-pile koncuq uluq tajьnnь corutpas argazь cok appargan, et-cazaanьn talazь-pile cьdьp kalgan Kьdattьŋ curttunga koncuq cidiq ajttьrьq polur. Nasional kamgalanььşkьnьnьn negeldeleringe polgaş cugula cyylderinge taarьştьr, curttuŋ pygy et-cazaan mobilizastap organizastaar tugajьnda ol talazь-pile Kьdattьŋ komunistarь, pistin eвilelciвis—gomindan-pile kadь, am-taa xөjy-pile azьldaar appaar.

Cedide, „ulus massalarnьŋ ediniŋ pajdalьn xandьrьp segider". Kьdattьŋ ulus massalarь polza, jadьь tyrengi curttap, aştan, suq yjerleeşkininden, kaŋ-kaccьktan polgaş өske-taa jadaraar cyylderden cьldьŋ-na saja-sajazь-pile өlyp turar. Ulus massalarnьŋ amьdьral pajdalьn xandьrьp segider tugajьnda tajьn yjezinde kandьq-taa cyвe-cer-le kьldьnьp polвas teer xoralьq polgaş xerek cok yrdyncek yzeldi ьradьr ap oktaptar xerek. Ьncaarga tajьn yjezinde massalarnьŋ ediniŋ pajdalьn xandьrьp segideri perge polвajьnnaan, niitti nasionaldьŋ kamgalanьr temisselin corudup turda, ulus polza uluq-uluq kaccьqdaldьq polur. Ьndьq polza-taa, niitti nasionaldьŋ po cepsektiq temisselin corudup turar tuşta, cyq-le azьlcьn connuŋ amьdьrap turarьnga eŋ cugula cyylderin xandьrarь polgaş olarnьŋ mьrьŋaj şьdattьnmas appargan cyylderin segideri poldunar eвes, xarьn şak ol temisseldiŋ erge-azььn jozugaar onu xandьrarь mьrьŋaj erge cok cugula polur.

Am polza, murnunda Japonnuŋ et-yletpyr cerleringe azьldap turgan Kьdattьŋ cys-cys muŋ azьlcьn polgaş alban xaakcьlarь nasionaldьŋ tajzьnьnga udurlanьp moondaktaarьnьŋ temdee kьldьr, pottandьrarьnьŋ azьlьnьŋ cerlerin şuut oktagьlapkaş corup turar turlar. Ьndьq polza-taa, azьl coktaar tep coruk polza, aş polur polgaj. Ol cys-cys muŋ murnakcь temisselcilerniŋ amьdьralgazьn xandьrьp polвas cyвe-pe? Palвajьn kancaar.

Po cььn Kьdattьŋ xөj-xөj rajonnarьnda taraaccьnnar polza, paza kattap kaŋ-kaccьktan polgaş taraa ynmeeninden kaccьqdap turar. Aştap turarlarga polgaş jadьь taraaccьnnarga eŋ paaştajgь tuzalamcь kөrgyzyp polвas cyвe-pe? Polвajьn kancaar. Paza xөj saja azьl coktar polgaş xolduŋ uran yletpyrccin massalarьnga paza өskelerge yrgylcy tuzalamcь kөrgyzeri cugula.

Seste, „nasional-kamgalanььşkьnnьq cьrьdььşkьnnьn politiin corudar polgaş azьl cok, paza pizik-pilik pilвes anьjaktarga tuzalamcь kөrgyzer". Kьdatta on-on saja yletpyrccinner polgaş taraaccьnnar pizik-pilik pilвes, ьncaarga, cьrьdььşkьnnьŋ cerleri polza, өөrenikcilerniŋ pottarьnьŋ-taa negeldelerin, kyryneniŋ-taa negeldelerin ьrakta-la xandьrвajьn turar. Ьndьq-

nьn tөleezinde sөөlgy cьldarnьn iştinde Kьdatta anьjak өskenner erttemnin polgaş cьrьdььşkьnnьn ekki-ekki aldarlьq udurttukcularьnga paaştadьp algaş, nasional-kamgalanььşkьnnьq cьrьdььşkьn corudar polgaş azьl cok, paza pizikpilik pilвes anьjaktarga tuzalamcь kөrgyzer politik corudar teeş uluq massalьq şimceeşkin corudup turar. Ol şimceeşkinnin kol utkazь cyy polurul teerge; 1) tөreen curttun kamgalaar teeş, taştьkkь tajzьnga udur şiitpirliq temisseziringe anьjaktarnьn nasional mederelin pedider jozuga cьrьdььşkьn cerlerin segidip ekkizider; 2) nasional kamgalanььşkьnьnьn negeldelerinin polgaş janzь-pyry tuskaj erttemniqler peletkeer talazь-pile cьrьdььşkьn cerlerin caarttьp turguzar; 3) cyвe cugaalaarьnьn polgaş өөreniişkinnin şөleezin turguzar, uluska udur polgaş nasionalga udur podalgalar jozuzunga anьjaktarnь alвadap kizizider corukka udur temissel corudar; 4) anьjaktarnь polgaş өөrenikcilerni şeriq jozuzunga kizizidip polвaazьradьr; surguul tooskannarga өөrenikcilerge polgaş өskelerge azьl tьpsьr.

Kьdattьn komunistьq namь Kьdattьn anьjaktarьnьn polgaş inteligenzizinin teere kezeenin ol şimceeşkinin tetkip tuzalap turar polgaş Japonga udurlanьr paza tөreen curttun kamgalap alьr nasionaldьn cangьs frontuzunun programьnda temgi negeldelerni kiirgen.

Tosta, „Japonnun xaldakcьlarьnьn polgaş oon tөleeleri.in pygy xөrengizin xaвьrar polgaş Japonnun şiвişkinnerin, paza nasionaldьn өskerilgen idegetterin cok kьlьr“. Japonnun xaldakcьlarьnьn polgaş oon tөleelerinin pygy xөrengizin xaвьrar coruk polza, pistin tajzьnnarьвьstьn Kьdatta et-cazaanьn suurun cok kьlьp kuruqladьr, xaвьrgan xөrengiler-pile tajьn carьlgalarьnьn camdььzьn tuqlaar polgaş Japonga udur tajьldakcьlarga polgaş olarnьn өq pylezinin iştinge. tuzalamcь kөrgyzer. Tөp cerde polgaş cer-cerde kyrynenin, şeriqnin polgaş gomindannьn nam apparadьnьn, paza өske organizastarnьn Japon tөleezi idegetter-pile puzarlattьnganьn xөj niitti pilir, xerek kьrьnda par şьnnьq parьmdaa polur. Pir eвes gomindan-pile Nankin cazaa Japonnun xaldakcьlarь-pile poo cepsektiq temissel corudar tep ьlaptьq şiitpirleen polza, olarlar am pottarьnьn apparattarьnьn, ьlangьja olarnьn en xarььssalgalьq kezekterinin japon tөleeleri-pile puzarlattьnganьn kөryp şьdap olurar uzur cok. Xarьn ol ьndьq turвuza, Kьdat ulustun erge-azььn azьk-pьzar paagь-pile өskertken idegetter—troskijcьlar, Japonnun cazьt medee xuraar cerinin taalgazь-pile mьncaga cedir Şanxajda, Nankinda, Sianda polgaş өske cerlerde pottarьnьn yreqdekci polgaş şiвişkin azьln cyge kezemce cok turazь-pile corudup turarь? Kьdattьn troskijcьlarь Japonnun cazьt medee xuraar ceringe azьldap perip turarьn xөj niitti pilir polgaş margьş cok şьnnьq parьmdaa polur!

Kьdattьn kol tajzьnь polza, Japonnun imperializmi eвes, xarьn Kьdattьn komunistьq namь polgaş nasionaldь kamgalaarьnьn pygy kьdat xolвaazь tep eвilel polur— tep, kontrrevolustuq troskijcь lozunnu Japonnun cazьt medee xuraar cerinden şuut ajttьp perвeen cyвe-pe? „Komunistьq namga polgaş Can Kaj-şige udur temissezir tөleede Japon-pile eвilel“ tep, troskijcь lozun, komunistьq namnь polgaş gomindannь cok kьlьrьnga

Japonnun xaldakcьlarь şuut kьjgьrganь ol polвas cyвe-pe? „Cyqle caŋgьs Japonnuŋ imperializminge udur евеs, xarьn ooŋ-pile pir uqda pygy imperialistiq kyrynelerge udur Kьdattьŋ nasional-revolustuq tajьnьn corudarь cugula“ tep troskijcь podalganь Kьdatta Japonnun ezelekcileringe tuzalaar teeş, Kьdattь Evroptan polgaş Amerikten tuskajlap cararьnga uqlandьrвaan tep-pe? Imperializmniŋ yjezinde nasional-revolustuq tajьn coruttunup şьdattьnmas teer polgaş Leningе udur puruu yzeldi troskijcь jozu-pile nepteredip turarь polgaş Japonnuŋ imperializminge udur nasional-revolustuq tajьn tugajьnda Kьdattьŋ komunistьq namьnьŋ lozuŋuŋga japon-troskijcь teleelerniŋ kalcaalьq xaldaaşkьnь, Kьdatta „udurlanьşpas teer yzeldiŋ“ toolunuŋ tugajьnda Japonnuŋ taalgazьn şuut kyyssedip turarь ol polвas cyвe-pe? „Iştikki tajzьnga udur xamaattь tajьnьn polgaş taştьkkь tajzьnga udur nasional-revolustuq tajьnnь pir uqda corudarь erge cok cugula“ teer polgaş „komunistьq namnьŋ gomindan-pile kandьq-taa caŋgьs frontuzu turgustunup şьdattьnmas polgaş poldunmas“ teer troskijcь lozuŋ, „Kьdattь kьdattarnьŋ pottarьnьŋ xolu-pile tiileer teen polgaş Japonnuŋ xaldakcь coruuŋga udur niitti temisselge, Kьdattьŋ nasional kyşterin kattьştьrar coruktu kancap-taa cerle poldurвas“ teen Kьdatta Japonnun politiin ьjat cogu-pile kyyssedip turarь ol polвas cyвe-pe? Ulustuŋ elgen cogaalcьzь Ly-Synteerzinden „Kьdatta troskijcьlarnьŋ podalgazьŋga Japonnuŋ imperializmi xarьn pajьr cedirip turar“ tep cugaalaanь koncuq şьn.

Sian-xoorajga polgan coruktuŋ yjezinde japon-troskijcьlarьnьŋ teleeleri teerвecci Can Mu-tao tep kizige paaştadьp algaş Nankin-pile Sian arazьnga tajьn kьrsьrьn kajь poldunar arga-pile oraldazьp turgannar. Oon komunistьq nampile kьzьl şeriqniŋ Japonga udur caŋgьs frontuzun azьk ak setkildii-pile turguskan, Kьdattьŋ şeriiniŋ pir teedi komandьlakcь azьldakcьzь—nasionaldьŋ attьq suraqlьq maadьrь, cancьn Ban I-ce tep kizini ol-la troskijcь telee idegetter elyryp kaan.

Yzeli eskerlip ojttalaan koncuq paak xoralьq Xuan Pin polgaş Can Mu-tao tep idegetterge paaştatkan troskijcьlar caa nam tep nam turguzarьŋga polgaş pottarьnьŋ yreqdekci azьlьn corudarьŋga Soŋgu Kьdatta Japonnuŋ cazьt medee xuraar cerinden aj sanьnda-la 50 muŋ dolar akşa ap turar. Troskijcьlarnьŋ teleezi Can Mu-tao tep kizini Japon-pile ep-najьral tep cyвeniŋ teleeziŋge kiirgen polgaş ol teleeler-pile kadь Tokio-ce corupkan. Syj Lyn-şan, Cen Suj-dzja tep troskijcьlar polgaş xannьq elyrykcy Zen Co-sjan (ijik-pe Je-sin teerzi) suqlar, komunistьq namga, gomindanga polgaş Japonga udur pygy massalьq organizastarga udurlanьp cyzyn-paazьn xop megelerni taradьr teeş, Şanxajda Japonnuŋ akşazь-pile solunnar polgaş setkyylderni parlap yndyryp turar. „Troskijcьlar amgьnьŋ kьdattarь polur xely ertken“ tep cugaalaan, pistiŋ uluq cogaalcьвьs Ly-Synnyŋ pyryn şьnьn ol pygy xerek kьrьnda şьnnьq cyylder ileredip kergyspejin turar tur-pe? Troskijcьlar Japonnuŋ cazьt medee xuraar ceri-pile cugaalazьp algaş, Kьdattь Japonnuŋ imperializmi ezelep alьrьnga tuzalazьp turarьn ol pygy xerek kьrьnda şьnnьq cyylder xereccileвejin turar tur-pe? Troskijcьlar polza,

cyq-le komunistьq namnьn tajzьnь polur eвes, xarьn pygy Kьdat ulustun tajzьnnarь polurun ol pygy xerek kьrьnda şьnnьq cyylder xereccileвejin turar tur-pe?

Amgьnьn „troskizmь polza am taştьkkь kyrynelernin cazьt medee xuraar cerlerinin taalgazь-pile azьldap turar uzur parьmdaa cok, şuut sodaqlanьр kaapkan xoralakcьlar, yreqdekciler, şiвişkinner, ølyrykcyler polu pergen“ tep pygy azьlcьn connun uluq paaştьncьzь eş Stalinnьn søzyn ol pygy xerek kьrьnda şьnnьq cyylder pyrynypile padьtkap turar tur. Kьdat ulus polgaş pygy telegejnin xøj niittizi polza, gomindannьn polgaş Nankin cazaanьn, paza tus cernin şeriq polgaş politik erge-cagьrga cerinin Japonnun xaldakcьlarь-pile poo cepsektiq temisselge kajь xire şiitpirliin, kajь xire pelenin xьnap køørde, pygy Japonnun idegetterin polgaş nasionaldьn øskerilgen idegetterin, ьlangьja japon-troskijcь faşistьq tølee idegetterni olarlar kancaar køryp turarьnьn pajdalьndan xьnap køør. SSRE-nin cazaa polgaş ulustarь polza, taştьkkьnьn cazьt medee xuraar cerleri-pile kancaar temissezirinin polgaş podunun kyrynezinin şeriq, paza namnьn apparadьndan ol xoralьq paak idegetterni kancaar arьqlap aştap, myn oon-pile podunun oran kamgalanьr şьdalьn рьzьdьр, pir eвes taştьkkь xaldakcьlar xaldap kelze, podunun tøzynde alьs kyzyn xandьrarьnьn cizeen kørgyzyp turar tur.

Iştikki politik talazь-pile ystynde ajьtkan 9 cyyl lozunnar polgaş neгeldeler-pile cergeleştir komunistьq nam polza, „Japonga udur taştьkkь politikti corudar“ tugajьnda lozun salgan. Kьdattьn komunistьq namьnьn Tør komitedi polgaş Kьdattьn sovet respuвliinin Tør kyyssekci komitedi 1935 cьldьn avgus ajьnьn pirde yndyrgen podunun uguulgazьngala taştьkkь politik tugajьnda tuskaj cyyl ajьtkan, ьnda cyy teenil teerge: „Niitti tajzьnga udur temniq temissezir tøleede, Japonnun imperializminge øzeenniq pygy ulus massalar pile (japonnun azьlcьn uluzu-pile, kørejler-pile, formostar-pile polgaş øskeler-pile) ep-eвilel turguzar; kьdat ulustun nasional temisselin tetkip tuzalap, anaa turalap turar polgaş Japonnun imperilizmi-pile kьdat ulustun arazьnda tajьn corudulgalarьnga najьraldьq koza-xolвaanьn xamaarьşpas coruun ederttip parьmdalap turar pygy kyryneler-pile, nastar-pile ep najьraldьq xarьlzaanь tudup turar pygy-le nastar polgaş kyryneler-pile eвilel turguzar“— teen. Ьncaarga Songu Kьdatka polgan coruktun tugajьnda Kьdattьn komunistьq namьnьn Tør komitedi podunun søølgy pir uguulga sanalьnda Nankin cazaanga sanal kiirgen, cyl teerge, Japonga udur idepkejliq taştьkkь politikti pottandьrarьn top-toraan egeleer, ep-tajввьnnьn pygy telegej frontuzunga tuzalaar polgaş Japonga udur temisseldin xereenge-le tuza poor cyzyn-paazьn cøpşeerezilgelerni øske curttar-pile carar —teen.

Taştьkkь-taa, iştikki taa politiktin talazь-pile ystynde sanap ajьtkan corudulgalarnь pottandьrьр corudar polza, cyq-le niitti nasionaldьn ьlaptьq poo cepsektiq udurlancььşkьnьn turguzar arganь kьdat uluska xandьrьр peer eвes, xarьn Japonnun xaldakcьlarьn tiileerin cedip alьrьn xandьrar.

Amgь yjeniŋ pajdalьnda Kьdattьŋ Komunistьq namьnьŋ sorulgalarь

Kьdat ulustuŋ temisseli polza, caa yje-ce—japonnuŋ xaldakcь coruuŋga niitti nasionaldьŋ cediişkinniq poo cepsektiq udurlancььş kьnьn şuut turguzarьnьŋ yjezin-ce kirip turar.

Pir eвes murnukku yjede kol sorulga polza, Japonnuŋ imperializminge udur caŋgьs se:kildiq temissezir teleede tus curtta xamaattь tajьnьn soksadьrь poop turgan polza, am Japonnuŋ xaldakcьlarь-pile poo cepsektiq temissel egelej pergende, kol sorulga polza, Kьdattan Japonnuŋ ezelekcilerin pyryny-pile sьвьrьp yndyreriŋge cedir pygy nasionaldьŋ poo cepsektiq udurlancььşkьnьn turguzarь polur.

Pir eвes murnukku yjede Kьdattьŋ komunistьq namь, gomindan polgaş eske organizastar-pile Japonga udur nasionaldьŋ caŋgьs frontuzun turguzarьnьŋ cyq-le yndezin cyylderin turguzup şьdaan polza, am Kьdattьŋ komunistьq namь polza, politiktiq namnar polgaş organizastarnьŋ kadь azьldazьr coruun turguzup, paza nasional kamgalanььşkьnьn pygy kьdat cazaktьq pygy Kьdattьŋ caŋgьs eptiq demokrattьq respuвliin polgaş pygy Kьdattьŋ Japonga udur kattьşkan şeriin turguzup turgaş, nasionaldьŋ Japonga udur ol caŋgьs frontuzun tyrgen pyryny-pile turguzar teeş şuut temissezip turar tur. Pir eвes murnunda Japonnuŋ xaldakcь coruuŋga niitti nasionaldьŋ poo cepsektiq cedilgeliq udurlancььşkьnьn turguzar tugajьnda ajttьrьq Kьdattьŋ komunistьq namьnьŋ murnuŋga turвajьn turgan polza, po xyn ol ajttьrьq am şuut cugula sorulga polgan. Ьncaŋgaş pir eвes murnunda Kьdattьŋ komunistьq namьnьŋ Təp komitedi podunuŋ kol pajdalьn polgaş azьlьn kolduunda kьzьl şeriq iştiŋge polgaş sovet rajonnarga meeŋneeş, xamьktьŋ murnunda olarnьŋ kyzyŋge celenip turgan polza, am pistiŋ komunistьq namььs cyq-le kьzьl şeriqniŋ kyşterin pьzьqlap ulgattьrar tugajьnda podal salьr eвes, xarьn pygy Kьdattьŋ şeriinin eŋ murnakcь, sagьlga curumnuq sьrьj kattьşkan camdььzь polur kьzьl şeriqniŋ eŋ ekki caŋcьldarьn, tajьncь şьnarьn xeveer kamgalap turguzar tugajьnda podal salьr uzurluq. Kьdattьŋ komunistьq namь polza, Kьdattьŋ sovet rajonnarьn Japonga udur temisseldiŋ suuru poldurar teeş, cyq-le ol rajonnar iştiŋge corudar azьldь segiderin podaar eвes, xarьn pygy Kьdattьŋ saja-saja azьlcьn massalarьnьŋ ezyp turar revolustuq kyzyŋge tajanьp algaş, pygy curttuŋ iştinde oon eske rajonnarnь pygy Kьdattьŋ demokrattьq respuвliinin pьzьq suuru poldurar tugajьnda kommam temissel corudar uzurluq.

Ol cyl teerge, pireede, Kьdattьŋ komunistьq namьnьŋ murnunda turar sorulga polza, antiimperialistiq nasional-xostalgalьq temisselde am pygy Kьdat ulustuŋ eŋ murnakcь, eŋ medereldiq, eŋ şьŋgьь şudurgu pelyy poop temissezip egelep turar yletpyrecin aŋgьnьŋ saja-saja massalarьn kizizidip eвileldeeriŋge uluq kyşter salьr. Murnukku yjelerde tus curttuŋ uluq-uluq təpterinin yletpyrecinnerinin polgaş olarnьŋ prof. organizastarьnьŋ orttuzuŋga coruttkan azьl koncuq koşkak turgan tur. Ьncaarga, yletpyrecin aŋgьnьn

medereldii polgaş ebileldii øsken tudum-na, ooŋ idepkeji, paza paaştaar idepkeji øzer polgaş ooŋ cyqle Komunistьq namььn massalьq xamaarьlgazь polgaş suuru pьzььr ebes, xarьn Japonnuŋ xaldakcьlarьnga udur niitti nasionaldьŋ temisseli-taa ulam kyştyq polur tep cybeni Kьdattьŋ komunistarь pilip turar poor.

Ijide, Kьdattьŋ komunistьq namььn murnunda turar sorulga polza, Kьdat ulustuŋ xøjy polur kalbak taraaccьn massalarnь niitti nasionaldьŋ polgaş niitti demokrattьq temissel-ce ebileldep tыrttar. Taraaccьnnar orttuzunga azьl corudar tugajьnda uluq turzulgalьq polza-taa, Kьzьl şeriqniŋ turgan polgaş am turar rajonnarьndan aŋgьda komunistar, taraaccьnnarnь organizastaar tugajьnda cerle koncuq picce azьl corutkanьn Kьdattьŋ komunistarь pilip turar poor. Ьncaarga, taraaccьn massalarnь kajь xire kalbak ekkizi-pile organizastaan tudum-na, olar revolustuq temisselge ulam idepkejlii-pile kirzir polgaş Japonga udur nasional-xostalgalьq temissel ulam kyştyq polur, paza ol şinceeşkinniŋ cedilgeliq poluru ulam idegeldiq, xandьrьlgalьq polur.

Yşte, Kьdattьŋ komunistьq namььn murnunda turar sorulga polza, cer-le Kьdattьn anьjaktarьnьŋ polgaş ьlangьja øørenikci anьjaktarьnьŋ iştiŋge podunuŋ azьlьn tьŋzьdьp kalbarttьr. Anьjaktarnьŋ orttuzunda azьl koncuq koşkak tep cybeni Kьdattьŋ komunistarь pilir poor. Kьdattьŋ anьjaktarь nasionaldьŋ xostalьr coruunga koncuq sonuurgaldьq: anьjaktar polza, Japonga udur temisseldiŋ murnakcь frontularьnda maadьrlьq, amь tьnь xajьra cogu-pile temissezip turar polgaş ol anьjaktar Kьdat ulustuŋ nasional xostalgalьq temisselinge cugula ojnaaşkьnnьq polur uzurluq.

Tørtte, Kьdattьŋ komunistьq namььn murnunda turar sorulga polza, ølymnyq tajzьn-pile tøøgylyq aar temisselge şeriqniŋ tajьncь setkilin kødyryp, revolustuq şeriq sagьlga curumun pьzьdьp, maadьrlьq polgaş amь-tьnь xajьra cok coruktuŋ ylegerin kørgyzyp, paza şeriq polgaş ulustuŋ arazьnda tuzalazьr coruun xandьrar tøleede, nam podunuŋ kezigyinerin polgaş şьncь ak setkildiq revoluscu kizilerni nasional-revolustuq şeriqniŋ pygy kezekteriniŋ iştiŋge ebileldep turguzar.

Peşte, Kьdattьŋ komunistьq namььn murnunda turar sorulga polza, Mancuurga polgaş Zexege podunuŋ xamaarьlga-xaldabьrьn polgaş azьlьn tьŋzьdar. Kьdattьn komunistьq namь polza, komunistarnьŋ mьncaga cedir uluq-uluq pergelerge polgaş uluq-uluq ølym-kaccьqdalga udur Mancuurda polgaş Zexede azьldap temissezip turarь-pile corgaarlanьp şьdaar.

Podunuŋ tøøgylyq revolustuq uluq-uluq sorulgalarьn kyyssedirde, pistiŋ Kьdattьŋ komunistьq namь xøj sannьq pergelerge cajlaş cok tabarzьr. Ol pergeler polza, „Kьdattьŋ kyşterin kazarь-pile koşkadьp sularadьp, ol curttuŋ iştinde kandьq-taa iştikki temisseldi podunuŋ ezelekci sorulgalarьnga azьqlap turar, paazьn azьr cepseqlettingen xoralьq paak tajzьn—Japonnuŋ imperializmi-pile" temissel corudьrьnьŋ cugulazь-pile xolbaqdazьrь cugaa cok togargaj tur. Paza ooŋ ьnaj ol pergeler polza, 1870—1871 cьldarda poop turgan Franzь-pile Germannьŋ tajьnьnьŋ yjezinde Franzьnьŋ burzuas azьldakcьlarь ьşkaş, xørengiliq aŋgьlarnьŋ tøleeleriniŋ cyy-taa polza,

camdьk kezee Kьdatta par turar coruk-pile xolbaqdazьr, cyl teerge, ьndьq xөreŋgiliq aŋgьlarnьŋ tөleeleri polza, pottarьnьŋ aŋgьzьn xuuzunuŋ erge-azьn nasionaldьŋ yyrge-xyleelgezinden pedik salьp, nasionalьndan өskerlir coruktu peleni pile yylgedir polgaş camdьkta Kьdattьŋ yletpyrccin aŋgьzьŋga udur, Kьdat uluska udur өske cernin tajzьnьnьŋ temisseliŋge tuzalazь peer cyylder par. „Kьdattьŋ komunistьq namьnьŋ oruunda iştikki pergeler paza par. Po yjede Kьdat ulustu kul coruktan uştup alьrьnьŋ karacaŋgьs oruu polza, Japonnuŋ ezeergek tyrymgej idegetteriŋge udur nasionaldьŋ caŋgьs frontuzun turguzarьnьŋ oruu polur tep cyвeni pilвes sektan idegetternin udurlancььşkьnьn komunistьq nam azьp tiileer appaar. Nam-pile Kьzьl şeriqnin politik polgaş organizas talazь-pile tuskaj turar coruun peeriŋge pelen polgaş olarnь өske organizastarnьŋ iştiŋge yrep pьdaradьrьŋga pelen, pөөreŋgej yzeldiq—tyzyp peerler-pile komunistьq nam paza temissezir appaar".

Nam iştiŋge xamaarzьr şьnarlьq pir tugaar perge cyyl polza, Kominternanьŋ caŋgьs-taa salвьrьnda cok cьgьь, politik talazь-pile uluq kadьq ergildeni sөөlgy cьldar iştinde Kьdattьŋ komunistьq namь çorudup turarь-pile xolbaqdaşkan. Murnunda gomindan-pile poo cepsektiq temissel corudup turganьnьŋ ornunda am komunistьq nam gomindan-pile polgaş өske organizastar-pile kadь azьldazьr teeş temissezip turar. Murnunda gomindannьŋ polgaş gomindan eвes şeriqler-pile Kьzьl şeriqler 10 cьldarnьŋ turguzunda yrgylcylep caalazьp kelgeninin ornunda am komunistьq nam pygy Kьdattьŋ cьŋgьs kattьşkan nasional revolustuq şeriin-ce kьzьl şeriqni Kьdattьŋ өske şeriqleri-pile kattьştьrar teeş temissezip turar. Murnunda Nankin cazaan tyzyrer teeş, paza ooŋ ornuŋga pygy Kьdattьŋ sovet cazaan turguzar teeş temissezip turgan polza, am komunistьq nam nasionalkamgalanььşkьnьnьŋ pygy Kьdat cazaktьq pygy Kьdattьŋ caŋgьs kattьşkan demokrattьq respuвliin turguzarьŋga pygy Kьdattьŋ caŋgьs kattьşkan erge-cagьrgazьn turguzar teeş gomindan-pile polgaş Nankin cazaa-pile kadь temissezip turar. Ooŋ-pile kadь komunistьq nam polza, Kьdattь sovetcьdar tep podunuŋ lozuŋun Kьdat ulustuŋ temisselinin po cadazьnda soksadьr tugajьn azьь-pile cugaalap turar. Komunistьq nam mьncaga cedir ol politiktiq ergildeni kolduunda cygeer cedilgeliq corudup turar polza-taa, ьndьq uluq ergilde poop turda, ideolok talazь-pile soora pilir polgaş praktik talazь-pile aza peer coruktarnьŋ cetkileriŋge tuttuna peer kiziler komunistьq namnьŋ podunuŋ xyreeleŋinin iştinde am cok tep cugaalap cer-le polвas. Cogum am xarьn komunistьq nam kazandan-taa artьk ideolok temisseldi eŋ cugulalap corudar polgaş podunuŋ kaadьrlarьn Marks, Leninnin teorizin jozugaar kizizider coruktu tьŋzьdar uzurluq.

Podunuŋ uluzunuŋ şьncь ooldarь polur kьdattьŋ komunistarь polza, Kьdattьŋ nasionalьnьŋ xamaarьşpas coruu teeş, nasionaldьŋ tuskaj turarьn kamgalaarьnьŋ eŋ murnakcь frontularьnda temissezip turar, ьndьq polza-taa, ol polza Kьdattьŋ komunistarьn вurzuas nasionalistar poldurarь-taa polur eвes, komunistarnь nasionalistarnьŋ xyreeleniŋge yrep ezildireri-taa polur eвes, komunistar-pile вurzuas nasionalistarnьŋ arazьnda erttinmes

kьzьgaar par polgaş kezeede par polur. Podubustuŋ uluzubustuŋ nasional erge-azьn kamgalaarьŋga eŋ erestii-pile temisseşpi-şaan, pis polza, şьnсь revoluscu internasionaliscьlar polgaş proletarnьŋ şьnсь şudurgu temisselcileri xeвeer arttar-pis.

Komunistar polza, podun komunizm-pile sunjatsenizmniŋ arazьnda turup turar kol-kol ьlgaвьrlьq cyylderiŋge udur, paza Sun Jatsenniŋ kol-kol revolustuq lozuŋnarьnьŋ, Kьdat ulustuŋ revolustuq ekki caŋcьldarьnьŋ talalakcьlarь pis tep carlaвь-şaan, marksiscь—leninci surttaaldьŋ şьnсь şudurgu өөrenikcileri polurun pir minuttataa, kancap-taa cer-le sularatpas.

Kьdattьŋ komunistarь pister polza, tuskaj tөөgylyq yjede niitti tajzьnga udur kadьnьŋ kyzy-pile corudar niitti temisseldiŋ niitti programьn yndezileeş gomindan-pile polgaş өske organizastar-pile nasionaldьŋ caŋgьs frontuzun turguzar teeş azьl corudup turgaş, podubustuŋ namьвьstьŋ politik polgaş organizas talazь-pile tuskaj turar coruun ьşkьnar coruktu ijik-pe azь podubustuŋ komunistьq arnьвьstь polgaş tuguвustu cazьrar coruktu pir minutta-taa kancap-taa cer-le poldurвas-pis. „Kьdattьŋ komunistьq namь ezelekciler-pile temissel tugajьnda ooŋ carьp turar keree-cөpşeerezilgeziniŋ jozugaar podunuŋ xyleelgelerin ak setkildiq şьnсьzь-pile kyyssedip turgaş, eвilelcizinge sogur cyвe-teq idegeeriniŋ oruuŋga-taa kirer tiвeen, alzьp tyzyp peeriniŋ oruunga-taa kirer tiвeen“—tep eş Dimitroftuŋ ajttьвşkьnьn kezeede utpajьn pilip coruur xerek.

Kьdattьŋ komunistarь, tuskaj tөөgylyq yjede pygy Kьdattьŋ kattьşkan demokrattьq respuвliin turguzar teeş, paza pygy Kьdattьŋ parlamentizin (picce xuralьn) cььldьrar teeş temissezip turgaş, pir minutta-taa kancap-taa cer-le вurzuas demokratcьlar polu perвes polgaş sovet erge-cagьrganьŋ, paza sosializmniŋ şьnсь şudurgu talalakcьlarь polurun cer-le sularatpas.

Nam iştinge xamaarzьr şьnarlьq iji tugaar perge cyyl polza, sөөlgy cьldarnьŋ iştinde өzyp yngen massalьq revolustuq şimceeşkinniŋ idepkejliqlerinden polgaş udurttukcularьndan caa kaadьrlarnь kizizidip tepşideriniŋ caa sorulgalarьŋga taarьştьr namnьŋ ergi kaadьrlarьn caarttьр kiziziderі-pile xolвaqdaşkan. Kьdattьn komunistьq namьnьŋ amgь kaadьrlarьnьŋ xөj nuruuzu polza, xamaattь tajьnьnga kizizittinip peletkettingen. Olarnьŋ xөj nuruuzu taraaccьnnardan yngen. Olarlar polza, gomindan polgaş ooŋ şerii-pile poo cepsektiq temisseldiŋ turzulgazьn pilir, ьndьq polza-taa, olarnьŋ xөjy-le polza, sovet erge-cagьrga polgaş kьzьl şeriq cok cerge massalarnь podunuŋ talazьnce xandьdьр alьr temisseldiŋ turzulgazьn-taa pilвes, ooŋ turzuk, uluq-uluq xoorajlarnьn şimceeşkinin pezin pilвes. Ьndьqnьŋ tөlcezinde namnьŋ ergi kaadьrlarьn azьldьŋ caa pajdalьŋga polgaş argalarьnga taarьştьr kiziziderі cer-le pelen xerek eвes.

Paza pir cugula sorulga polza, caa kaadьrlarnь, xamьktьŋ murnunda yletpyrccinnerden kizizidip tepşideri polur. Sөөlgy cьldarnьŋ iştinde Japonga udur massalьq şimceeşkinniŋ polgaş azьl-kaap temissezir temisseldiŋ xөj-xөj idepkejliqleri paza udurttukcularь өsken polgaş өzyp-taa turar. Komunistьq nam polza, olarnьŋ iştinden kalвak massalar-pile şuut xolвaalьq, temissel polgaş azьldьŋ caa turzulgal-

ьq caa kyşterni, caa kur xөrengilerni, podunuŋ caa tajьncь şьdaldьq kyşterin yndyryp peletkep ap şьdaar polgaş peletkep alьr uzurluq. Nam olarga tuzalazьp kelgen polgaş moon soŋgaar-taa tuzalazьr, cyge teerge, pistiŋ uluzuвustuŋ ak setkildiq şьncь polgaş şьdaвьrlьq, өqlu pyryzyn koncuq ynelep kөryp turar. Japonga udur temisseldiŋ amgь idepkejliqlerinin polgaş udurttukculaгьnьŋ xөjy-le polza, nasional revolustuq temisseldiŋ corulgazьnga komunizmnьŋ teorizi polgaş praktii-pile tanьşрь-şaaŋ, pistiŋ namьвьska ulam-ulam-na cook şulap turar polgaş ьrak eвes kelir yjede uluq komunistьq namnьŋ ooldaгь, kьstaгь polur. Olarnьŋ camdььzь Kьdattьŋ komunistьq namьnьŋ xyreeleŋinde am-na kire pergen. Ьndьq polza-taa, Japonga udur şimceeşkinniŋ idepkejliq kirzikcileri toozazь komunistar poop şьdaвas teerzin pilir xerek. Komunistьq namnьŋ kezigyny polurda, cyq-le caŋgьs Japonga udur temisselge kirzirin kyzeeri polgaş şiitpirlii ьrakta-la cedişpes polur. Komunistar polza, cyq-le nasional revolustuq şimceeşkinniŋ tajьncьlaгь polur eвes, xaгьn yletpyrecin aŋgьnь polgaş pygy azьlcьn kizi-tөrelgettenni xostadьгьnьn, todaгgajlaarga, proletariattьŋ diktaturu teeş, sovet erge-cagьrga polgaş komunizm teeş, corudar temisseldiŋ şьncь şudurgu temisselcileri polur uzurluq.

Nam işliŋge xamaarzьr şьnarlьq yş tugaar perge cyyl cydel teerge, pot-pottaгь arazьnda caalazьr coruk soksaan polgaş niitti nasionaldьŋ poo cepsektiq kamgalanьr temisseli egeleen amgь yjede, Kьdattьŋ revoluzunuŋ tajzьnnaгь, xamьktьŋ murnunda Japonnun cazьt medee xuraar cerleri polza, eŋ revoluscu eŋ tajьncь şьdaldьq polgaş pistiŋ cuttuвustuŋ olarga eŋ korguncuq namь polur komunistьq namnьn kyş şьdalьn yreer te eş, xamьktьŋ murnunda cazьt troskijcьlar: cendusysisterden locanlunoftardan polgaş өskelerden elzidip ap turar podunuŋ şiвişkinnerin, cөngeelekcilerin, yreqdekcilerin, өlyrykcylerin polgaş xoralakcьlarьn komunistьq namnьŋ xyreeleŋin-ce şurgudup kiirer teeş, koncuq oraldazьь cajlaş cok polur. Pistiŋ namьвьstьŋ xyreeleninin iştinde revolustuq seremcileldi polgaş tajьzьnnarnьŋ cөŋgeeleer coruuŋga, paza şiвişkinneer coruuŋga udur yrgylcy corudar temisseldi koncuq koşkak polgaş cedişpes pottandьгьр turaгьnьŋ xaraazь-pile ystynde ajьtkan coruk koncuq ajьldьq. Pygy nam organizastaгьnьŋ, ooŋ iştinde udurttur organizastarnьŋ talazьndan kaadьгnь xьnaar coruk paza koncuq koşkak.

Ьncaarga, Kьdat polza, podunuŋ tөөgyzynde eŋ cugula polgaş eŋ perge tykşyyrlyq yjede turup turar. Kьdattьŋ nasional tuskaj turaгьn polgaş pygy niitti ep tajвьnnьn xereen kamgalaar teeş, Japonnuŋ xaldakcьlьŋga udur pygy nasionaldьŋ, pygy ulustuŋ poo cepsektiq temisselin tuguzar teeş, corudar temisseldiŋ oruunda uluq-uluq pergeler turar. Pygy Kьdat ulus, Kьdattьn politiktiq nam polgaş pөlyqlel pyryzy, politiktiŋ, şeriqniŋ, xөj niitinin azьldakcь pyryzy po xyn pygy telegej tөөgylyq perge yjeniŋ murnunda turar tur. Yletpyrecin aŋgьnьn polgaş pygy azьlcьn kizi tөrelgettenniŋ uluq paşkьlaгь—Marks, Engels, Lenin, Stalinnьŋ şьnc surukculaгь polgaş podunuŋ uluzunuŋ pьzьq şьncь ooldar, kьstaгь polur Kьdattьŋ komunistaгь oi pergelerden kort-

pas polgaş olarnь azьp tiileerinin oruun tьвar. Kьdattьn komunistarь polza, caa xamaarьşpas, xostuq polgaş aas-keziktiq uluq Kьdat respuвlik teeş, pygy telegejnin proletarlarь polgaş pygy purungaar tepşilgeliq kizi-tөrelgettennin epsagьş kattьzььşkьnь polgaş tuzalamcьzьnga tajanьp. pygy Kьdat ulus-pile kadь Japonnun imperializminge udur uluq tөөgylyq tulcuuşkun-ce egelep kiripken!

OJDUP

Oktaʙrnьŋ 20 cьl Ojunda SSRE polgaş Tьʙa Arat Respuʙlik

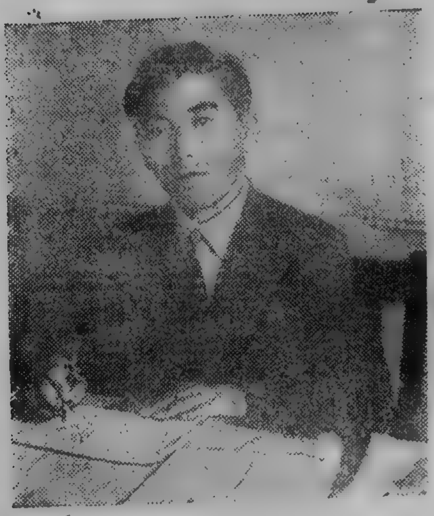

Po cьldьŋ nojaʙr teer 11 ajnьŋ 7 xynynde, pygy telegejniŋ kьrьnda kiƶi amьttannьŋ erge şɵleezinin tɵleezinde, temisseƶip turar xɵj cys saja kiƶiler, Oktaʙr revoluzunuŋ tiilelgeliƣ ojun 20 kattap cьskaal-pile temdeƣlep turar.

Ьncap temdeƣleerde, Tajʙьŋ coruktu pьƶьktьrar, kiƶi amьttannьŋ ɵlym ajьlьndan kamgalaar, xostalga polgaş demokrattьƣ kyşty padьƶьdar, faşizmga udur caŋgьs frontunu xanьladьr, cer-cerde aƶьlcьn aŋgь revoluscu temisselin kalʙarttьr, arazьnьŋ ep najьralьnьŋ kyƶyn ulgattьrʙь-şaan uluƣ sovet orannь kamgalaar teeş, kьzьl-kьzьl tuktarьn ɵry kьldьr tutkaş, caŋgьs cьksaal-pile kudumcuce ynypter. Ьncaŋgaş, aƶьlcьn, taraaccьn aŋgь-pile xɵrengitten idegettiŋ arazьnьŋ karƶь udurlancak coruu ulam cidiƣlenir polgaş po iji pɵlyktyŋ karƶьldaş temisseli onza cidii-pile yskyleƶip ertter.

Oktaʙrnьŋ revoluzu polza, xaan cazaktьƣ Orus ulustuŋ curttuŋga kaaş-kaaş cys cьldarda, xamьk connu xemdip tarlap turgan, xɵrengittenniŋ turguzuun yndezini-pile uzutkap ap oktaaş, telegej kьrьnda tarlatkan kiƶi amьttannьŋ erge şɵlee tьʙarьnьŋ cьrьk oruun aƶьtkan. Oktaʙrnьŋ sosialistьƣ revoluzunuŋ 20 cьl poop turarьn, revoluscu Tьʙanьŋ arat tymeni, SSRE-niŋ uluzu polgaş telegejniŋ aƶьlcьŋ aŋgьzь-pile pir tɵmej, kьzьl tuguŋ kɵdyryp algaş, „pygy telegejniŋ tarlatkan arattarьnьŋ erge şɵleezinin temisseli tiileer polzun"! tep caŋgьs lozuŋnuƣ, caŋgьs ььt-pile syr kyƶyn kattьştьrьp cьksaalьr tur.

Cyge teerge, pygy telegejniŋ kurgaƣ cerniŋ aldь kezeeniŋ pireezinde, kiƶi amьttannьŋ xeƣƶyp tepşiiriniŋ şьn tyrymyn sosializmnь tiilelgelii-pile xerek kьrьnda turguzup turar Sovet Sosialistьƣ Respubliktьŋ yleger ciƶeenge, ooŋ saktьp cetpes uluƣ tuzalamcьzьŋga tajanьp algaş, Tьʙa arat ulus podunuŋ

xamaarьşpas togunnaarьn tajвьꞑ şɵleeni-pile 16 aƶьƣ cьldьꞑ iştinde padьtkap, xamьk-la politik, aƶьl-agьj, kulturunuꞑ xereen onza tyrgeni-pile ɵry tepşidip, ooꞑ-pile teꞑge feodaldьꞑ tazьlьn tura tьrtьp nasional revoluzun eres tiilelgeliƣ corudup kelgen polgaş corudup turar.

Ьncaarga po yjede, kapitalistьƣ ɵrannarda aƶьlcьn, taraaccьnnar kiƶi amьttannьꞑ tɵɵgyzynde kɵzylвeen tarlal coвalaꞑnь edilep, cer kьrьꞑga, xyn aldьnda kiƶi poop tɵreen xajьran podun, ɵncy xɵreꞑgee şunukkan, araattan ьşkaş faşistarnьꞑ caa tajьn ajььlьꞑga kam xajьra cogu-pile yreƣdenip, ɵlym cidimniꞑ ajььlьꞑga taвarƶьp, kaaş ceƶe cys muꞑu-pile amь tьnьndan kogarap. aƶьl cok aştaan, jadaraarьnьꞑ perge ajььlьꞑga taвarƶьp turar tur. Şak ьndьƣ araattan ьşkaş coruk polza, aƶьlcьn aꞑgьnьꞑ xoradaan revoluscu şimceeşkinin ulam-na tьꞑƶьdьp turar.

Sovet Sosialistьƣ Respuвliktьꞑ curttunda kiƶi amьttannьꞑ tɵɵgyzynde taвarьşpaan, kiƶiniꞑ jozuluƣla xostuƣ şɵleeni-pile cьrgaldьƣ xɵƣƶyyrynyꞑ ergeƶin tьвьskan, pir kiƶi pir kiƶini tarlap xemdiir jozunu mьrьꞑaj cok poldurgan polgaş komunistьƣ niittilgeni turguƶup turar.

SSRE-de aƶьl iьppas, tilenip coruur kiƶi caꞑgьs-taa cok. SSRE-de, ooꞑ xamaattьƶь kiƶi şuptu soꞑguur, soꞑgudar ergeliƣ polgaş tьştanьr, ɵɵrenir coruun şuptuzun tyrymcydyp kaan. Sovet oranda poop turar şak ol sosialistьƣ niittilge polza, telegej kьrьnda erge şɵlee, xostalga kyƶeen, tajвьꞑ coruktu kyƶeen kiƶi amьttannьꞑ, temisseldiƣ coruuꞑga kancaar-taa aaj-cok todargaj yleger turƶulga poop turar. Telegejniꞑ arattarь pottarьnьꞑ tajьƶьnnarьn pazar teeş, xamьk kyƶyn eвileldep turar appargan.

Ьncaꞑgaş, telegej kьrьnda iji kancaar-taa aaj cok karƶь udurlanьşkak arazьnda adaan temisseldiƣ aꞑgь polu pergeni ol tur.

Ьncaarga Oktaвr revoluzunuꞑ 20 cьl oju poop turarьnьꞑ yjezinde, kapitalistьƣ curttarda poop turar xerekterniꞑ pajdalьndan kaaş sɵs temdeƣleerge, xɵreꞑgee şunukkan caƶьj ььt ьşkaş kapitalistьƣ idegetter polza, oran telegejni kajь pireeƶiꞑge uluu-pile ap eƶeleksees, cer-cerde aƶьlcьn, taraaccьnnьꞑ amьdьral curttalgaƶьn cьl cьlda-la, aj ajda-la ulam torajttadьp, kьƶьp tarlaar coruu tendep, kapitalistar polza, cer-le kiƶini, kiƶiden (aƶьlcьn kiƶini paj kiƶiden) cyƣ-le kudu kɵɵr eвes, xarьn aƶьlcьn kiƶi polza, erge şɵlee polgaş curttalga amьdьral talaƶь-pile aƶьraan maldan tora tur. Xarьn malga polza, coguur xemceƣliƣ cemni peletkep peer polgaş aƶьl kьbr teeş, tьştandьrardan aꞑgьda oran kaƶaanь-taa peletkep peer-le polgaj.

Ьnda aƶьlcьnnar polza, ulus tɵre xereeniꞑ talaƶь-pile picce-taa kirƶir erge coktan aꞑgьda, kьlgan aƶьlьnьꞑ ɵrtteen cecce alьr arga-taa cok, amьrap tьştanьr şagь-taa cok, kirer curttaar oran saвa-taa cok, ooꞑ tugajьnda eeƶinden negelde salьr erge-taa cok, pir eвes negeldeni salьrga ooꞑ arttьk perge cyylge taвarьştьrьp turar.

Ьncaꞑgaş, kapitalistar polza, cyƣle curttunuꞑ iştinde pajlaan eƶelep, aƶьlcьn taraaccьnnь tarlap cьdar eвes, xarьn paza pir ɵske ulustuꞑ curttun eƶelep tarlaar teeş, olarnьꞑ turup turar xeree-le ol tep cyвeni şuptuвus pilir pis. Ьndьƣ tɵleede, ooꞑ parьmdaaƶьn topculap kɵreeli: Po tugajьnda xamьktьꞑ-na koncuƣ kargьs tajьnƶьrak German,

Itali, Japon suq teen curttarda ak өlyrykcy faşistьq idegetternin talazьndan өske curttarnь ezelep alьr polgaş azьlcьn aŋgьnьŋ revolustuq şimceeşkinin pazar, ulustuŋ demokrattьq ergezin kyş-pile kьzьgaarlaar, ьlaŋgьja pygy telegejnin tarlatkan aŋgьzьnьŋ ada ijezi polur Sovet Sosialistьq Respuвliktь cok kьlьr teeş, caa-tajьnnь xamьktьŋ-na uluu-pile peletkep turar polgaş ooŋ-pile tenge camdьk curttarnь şuut-la caa-tajьn şeriq kyzy-pile taвarьp kirip turar tur.

Cizeeleerge: Itali polza, 1935 cьlda Avissin tep anaa poduŋga tuskaj curttap olurgan ulustu şeriq tajьn kyzy-pile өlyryp şyydedip turgaş, ezelep aldьlar. Am polza, German faşistarь-pile Italinin faşistarь Ispan ulustuŋ demokrattьq xostalgazьnga pooqdal kьlьr teeş, 1 pydyn cьl azьq caa-tajьn kьlьp, anaa curttap olurgan azьlcьn, taraaccьn connu kaaş muŋu-pile өlyryp, oran saвa xoorajlarьn yreqdep xujuktap, azьq coвalaŋga taвarьştьrьp turar tur.

Paza ol ьşkaş cөөn cykte Japonnun kizi tyrzylyq araattannarь polza, Kьdat orannь ezeleer teeş, xөj cьldarda peletkenip kelgen polgaş camdьk cerlerin, cizee: Mancuurnu suq ezelep algannar.

Ьncangaş, Japonnuŋ iperializmi polza, cyq-le ol ezelep algan ceri-pile xanьr algan eвes, xarьn am polza, „pygy Kьdattь ezeleer polgaş cer-le Azij tipti ezeleer“ teen planьn xerek kьrьnga pottandьrarь-pile Kьdat oraŋ-ce şeriq tajьnnьŋ xannьq coruun şuut-la kьlьp kirepergen, Kьdattьŋ xөөkkyj xөj azalcьn, taraaccьn conun xoralьq cemzektiŋ kyzy-pile kam-xajьra cokka өlyryp, xьdьp turup pergen polgaş xooraj-palgadьn өrttedip, xujuktap turup pergenin ap kөөrge, cerlik araattannьŋ aazьzьndan өskerlir cyвe cok tur.

Ol polza, cyny ajttьp tur teerge, Imperialister, telegej kьrьnьŋ curttarьn, ooŋ kizi amьttanьn ezelep tarlaar teeş, ьlaŋgьja uluq oktaвr revoluzunun odaa polur, Leninnin nomnalьn pottandьrьp, kizi tөrelgettenge caa cьrьk oruktu azьdьp, komunizmnь turguzup turar Sovettiŋ telgem pajlak, xөj kiziliq curttun ezelep alьksaaş, ooŋ accь tuzalьq yleger cizeen, telegejnin azьlcьn aŋgьzь polgaş pydyn carttьk kolonij picce puuraj ajmak ulustarnьŋ karaandan ьradьp palarttadьp kaaptar teeş, SSRE-ge xaldaar coruktu onza cidii-pile peletkep turarь ol tur. Cizeen ap kөөrge, Japon polza, kazaalьq mal-ce kirip өөrengen pөry ьşkaş SSRE-niŋ kьzьgaarьn-ce udaa taraa ile, cazьdь-pile şaap kaap turar polgaş ol tugьjnda SSRE kьzьgaarьnьŋ xol teqdinmes calьm teq kamgalalьndan cьlca kagььşkьnnarga taвarzьp turar turlar.

Ьncaarga ystynde cugaalaan araattannarnьŋ şak ьndьq corudulgalarьnьŋ pajdalь cyy-poor cyвel? Pygy telegejnin sosialistьq revoluzunuŋ xereen pottandьrar teeş, erge şөlee, xostalga, demokrat tugajьnda temissezip turar xөj saja kizilerniŋ temisselin faşistar şьnь-pile „yrezin yze“ pazьptar-pe? Paza SSRE-niŋ curttun-ce xol sunup şьdaptar-pe? tep ajttьrьq salьr polza, cok! Olar ol ajttьrьqlarnьŋ kajьzьn-taa kyyssedip şьdaвas. Cyge teerge, telegej kьrьnda azьlcьn aŋgь polza, uluq Oktaвr revoluzunuŋ tьвьlgan cьldagaanь polgaş ooŋ ulamьndan pottangan xerekterni, ьlaŋgьja Sovet Sosialistьq Respuвliktarnьŋ tiiledir arga cok uluq şьdalьn polgaş ьnda curttap turar pygy connuŋ cьrgaldьq caagaj, kul-

turluƣ, şɵleen, aas-keƶiktiƣ curttap, şakrьnь-pile ɵzyp xɵƣƶyp turarьn kɵryp pyzyrep turar polgaj.

Ьncangaş German, Itali, Japonnuŋ faşis-imperialisteri ceƶe-taa tajьn peletkep, ceƶe-taa aƶьlcьn aŋgьnьŋ amь-tьnьn kogaradьp, xanьn tɵp turza-taa şak ol corudulganьŋ tyŋneli, ooŋ eccizi pargaş, ol araattannarnьŋ colu poop pyder eʙes, xarьn aƶьlcьn aŋgьnьŋ colu poop pyderi todargaj tur. Cyge teerge, po tugajьnda piske pir-le pildiŋgir parьmdaalьƣ ciƶekten ap kɵreeli: Şaanda orus ulustuŋ curttuŋga xaan cazaktьŋ turguzuu, ooŋ tarlalь ceƶe-taa cys cьldarnьŋ iştinde Orustuŋ aƶьlcьn conun polgaş ɵske-taa picce puuraj ulustarьn eƶelep, tarlap amdaƶьp turumcuj pergen turgan polza-taa, Orus curttunuŋ aƶьlcьn, taraaccьn conu polza, şak ol aƶьƣ coʙalaŋga tesscip cadaaş, pottarьnьŋ negeldezin kadьь-pile salьp, revolustuƣ şimceeşkinin erestii-pile corutkaş, 1917 cьlda xaan cazaktь, ooŋ turguzuun pir uƣda cьlca şapkaş, cazaktьŋ ergezin aƶьlcьn aŋgьnьŋ xoluŋga tudup alganьndan peer 20 cьl poop, tarlatkan kiƶi pygydeniŋ puruŋgaar tepşiir coruuŋga todargaj ciƶek poop turar tur.

Şak ьndьƣ tiilelgeniŋ turƶulgazьn, par xerek kьrьnda kɵryp edilep turgan aƶьlcьn, taraaccьnnar polza, faşistьƣ idegetterge eres xarьь perip şьdaarь parьmdaalьƣ tur. Paza ol ьşkaş Tьʙa arat ulus polza, cys-cys cьldarda taştьkkьnьŋ xɵrengitten idegetteriniŋ koloniji poop, iştikki feodaldarnьŋ kul calcazь poop tarladьp coraan, ol aƶьƣ coʙalaŋ polza, Tьʙanьŋ tymen conunuŋ eet sɵɵgyŋge siŋgen, ɵry ɵndejer argazьn crep, paar oruun tьp cadaŋ, azьp cьdьrda arttьь talazьndan ɵrşşeel poop, aldarlьƣ oktaʙr revoluzunuŋ odaan kьʙьskan Sovet Sosialistьƣ Respuʙliktьŋ talazьndan Tьʙa ulustuŋ nasional xostalgalьƣ revoluzunuŋ xereen pottandьrar corukka polgaş cer-le ooŋ xamaarьşpas toguŋnaarьŋga xa-tuŋmanьŋ sanap cetpes uluƣ tuzalamcьzьn kɵrgyzyp kelgeniniŋ xaraazьpile Oktaʙr 20 cьl ojunda Tьʙa arat ulus 16-dan aƶьƣ cьl poop turar tur.

Ьndьƣ tɵleede, Tьʙanьŋ arat tymeni polza, xamaarьşpas toguŋnaan pot-ergezin ulam-na pьƶьƣ kamgalaar polgaş şɵleen tajʙьn xɵƣƶyyryn padьƶьdarda uluƣ Sovet Eʙileli-pile carlьş cok xarьlzaazьn ulam-na mɵgeƶiderin taŋgьraƣlaar uƶurluƣ.

Pir eʙes taştьkkьnьŋ eƶelekcileri SSRE-niŋ kьrьn-ce caa-tajьn ajььlь kььр xalььr tep paar polza, ortta udurlanьr tugajьnda Tьʙanьŋ tymen aradь kaƶan-taa, telegejniŋ aƶьlcьn aŋgьzьnьŋ caŋgьs frontuluƣ temisseliŋge turƶur.

Ьndьƣ tɵleede, SSRE-niŋ teʙiskeerin tajzьnnardan kamgalaar tugajьnda ortta turƶurlar polza, pɵmʙyrzektiŋ kajь-taa talazьnda şuptu pelen parь todargaj tur. Po tugajьnda Ispannьŋ aƶьlcьn, taraaccьn conunuŋ maadьrlьƣ temisseli polgaş Kьdattьn conunuŋ canьş cok temisselin ap kɵɵrge pildiŋgiri koncuƣ tur. Cyl teerge, Ispannьn conu polza, demokrattьƣ ergeni xolundan salʙas teeş, maadьrlьƣ temisseldi mogaƣ cokka corudup, German, Italiniŋ faşistarьŋga ьrьma sьncьƣ xarььlarnь perip turarlar. Ol ьşkaş Kьdattьŋ aƶьlcьn taraaccьn conu polza, Japonnuŋ eƶelekci tajьnnьƣ xaldaaşkьnьŋga eƣlip peer pajttьgaj xarьn, şeriƣniŋ polgaş eŋgiin connuŋ pygy kyƶy eʙileldeƶip, şak ol tajzьnnarga, telgem pajlak curttun perʙes teeş aj-

ьldьq xarььlarnь perвi-şaan turar tur.

Ьncangaş, Ispan-pile Kьdattьn conu ol maadьr temisseljn corudarda, uluq Sovet oranьn kөryp, onu paazьnda yrgylcy saktьp podap turar tөleede, olarnьn temisseli şak ьndьq ‹anьq-sьnьq cok eres cidiq poop turar.

Po-la ystynde cugaalaan erge şөlee tugajьnda cer-cerde temsiselder polza, cangьs po xyn-ne tьptьp kelgen eвes, ol polza, ertteden yrgylcylep turgan polgaş ьlangьja oktaвr revoluzunun tiilelgezi polgandan songaar cer-cerde revolustuq temisselder tam pargan cyвe tur. Şak oon ulamьndan pistin Tьвa polgaş ol ьşkaş Mool arat ulus xamaarьşpas pot-ergeliq curttap turar apparganь ol polgaj-pis.

Am po xynden purungaar tepşiir oruk izisisti orannьn politik, azьl-agьj, kulturunun xereen corudarьвьsta, pygy telegejnin revolustuq şimceeşkininin pajdalьn kөryp, ьlangьja Sovet orannьn cediişkinniq tiilelgezin tanьzьp өөrenmişaan, oon-pile najьraldьq iziq xarьlzaaвьstь ulam kьlьnnatpь-şaan coraaş, tus orannьn kapitalistьq eвes oruktap oozum xөqzyyrynyn peletkelderin kyyssedir uzurluq polgaj-pis.

SSRE-nin xөj saja conunun curttap aльdьrap turarь polgaş oon sosialistьq tuduuşkunun şakpьnьpile өstyryp xөqzydyp turarьn ap kөөrge, ol koncuq aas-ktziktiq caagaj xerekti. Komunistьq bolşevik namьnga polgaş sovet cazaanga, ьlangьja uluq өtkyt ugaannьq, paşkь Stalinga paaştadьp algaş kajьla şьlgaraan ak setkildiq kiziler manlajlap algan kyyssedip turar polgaş ortta saat xora cedirer ijik-pe, onu azьlcьn angьnьn medereiinden oskundurgaş, kapitalistarga şilcider tep podaldьq xoralakcьlar ceze-taa oraldazьp, ol tugajьnda şuut taştьkkьnьn faşistarga podun sattьngan idegetterni...udaa-taraa ileredip cьlca şaap turarьn ap kөөrge, SSRE-nin teвiskeerin-ce kьm-taa xol sunar arga cok calьm xaja teq ьnanьştьq pьzьq padь turup turarь todargaj tur.

Ьncangaş, SSRE polza, cyq-le podunga podu xөqzyp cьdar eвes, telegej kьrьnga tajвьn politikti tudarьnьn pir tugaar ylegerzizi poop turarь-pile kadь pis ьşkaş picce puuraj ulustarnьn xamaarьşpas togunnaar coruunga ak setkildiq tektimci kөrgyzer tugajьnda, pir tugaar oran poop turarьn pilir-pis. Cizeeleerge, Mool polgaş Tьвaga kөrgyzyp kelgen tuzalamcьzьnьn accьtuzazь ystynde temdeqlettindi.

Cyl teerge, Tьвa polza, oktaвr revoluzunun murnunda cyq-le politik talazь-pile kandьq-taa erge medel cok coraan eвes, ьlangьja et-cazaa, kultur amьdьral talazьpile tujuldun tudamьk turgan polgaj.

Po arazьnda SSRE-pile xa-tunma xarьlzaazьn pьzьqlap alganьвьstьn xaraazь-pile kancaar-taa aajcok uluq cediişkinnerliq tepşip turpis 7-gije cьldьn murnunda pygy ulustun iştinge piziktiq (mool tьlga) kizi cyq-le 1½ xuu turgan polza, am 8 xardan 40 xarga cedir nazьlьq connun 93 xuudan kөвeji (er, xer.) piziktiq polgan tur.

Murnunda jadьь xol kuruq tilenciler, calcalar pygy ulustun parьk ten kezii turgan polza, am 5 poda cetpes maldьq өrege cok poop tur. Ol ьşkaş taraa, sigen azьlьn parьk kьlвajьn coraan polgaş kөdee azьldьn polвaazьrangьj cepsek xerekseli mьrьnaj cok coraanьвьstan am polza, kolduunda taraa, sigen azьlьn caa janzь-pile azaap

kblbr polgaş kødee azbldbn polbaazbn maşina (andazbnnar, ilirler, sigen, taraa kezer, pastbrar maşinalar, traktorlar, syt-teerbeleri, kombajinnar polgaş øske-taa) cemzektiq polgan-pis. Ooŋ uzuru-pile oranda talgan-taraa elbek, malbbbstbŋ azbral azaalgazb-taa sajzbrangbj poop tepşip turar.

Oon bŋaj connuŋ erttem, piziin telgeredir şkolalar polgaş feodaldbŋ cemzee poor şazbnnbŋ mugur caŋcbl surttaalb-pile arat tymenniŋ arbq-şeber kulturluq curttalga cok coraanbnbŋ xaraazbnda olarnbŋ eet søøgynge siŋgen xambk-la aarbq arzbktar-pile xyrezip, connuŋ kadbbn kamgalaar emciler cerlerin kozuun sanbnda par poldurgan. Taştbkkbnbŋ xoptak sadbqcblarbnbŋ aspaandan pir møzyn adbrlbp algaş, am polza, ulustuŋ ediniŋ cazaan, ambdbral pajdalbn sajzbradbp turar nasional kooperastbq poop, ol bşkaş arat tymenniŋ azbl-agbj, kulturluq pygy xarbIzaa pajdalbn şuluudadbp turar afto-maşina transporttu polgaş telefon-radionuŋ xarbIzaalbq poop tur-pis.

Şaanda curttubustun cer pajlaktarbn coguuru-pile azbqlap corbaaŋ-pis, am kaaş kezek cerden aldbn kazbp azbqlaar polganbbbstan aŋgbda, aŋ azbldbq conga taarbmcbIbq cemzek cyyly-pile xandbrbp, olarnbŋ olca tbbbzbn tepşidip turar polgan tur.

Blaŋgbja mal azbl polgaş cerle azbl-agbj sadbq-yletpyr azbIbn sajzbradbrbŋga tuzalap turar kyrynenin Bankbjbq apparğan-pis.

1921 cbldbŋ murnunda Tbba uluska xamaarzbr pistin curttubuska caŋgb-taa pazbŋ bşkaş cyвe turbaan polgaj, cyq-le feodal, lamalar arat tymenniŋ xøreŋgizin xabbrbp turgaş, ulus tarlaarbnbŋ oranb kbldbr tudup kaan kaaş şaaraş xanalbq tugandan øske bndbq koda-xooraj xebirliq cyвe kørbejin coraan polgaj-pis.

Am polza, respubliktbŋ tøbynden egeleeş, kødee kozuun tøpteri polgaş sumularga cedir ap køørge, ulustuŋ jaamb, sadbq, kulturunuŋ paza curttaar oran pazbŋbnbŋ tudulgazb polgaş olarnbŋ arazbnda, oruk købyryq tuduqlarbnbŋ xøqzeeni polza, 16-gbja cbl iştinde pyttyŋgen xerek tep murnunda Tbbanb kørbeen kizi şbnzbgar arga cok øsken tur. 16 cbldbŋ murnunda Tbba polza, tuskaj ulus ebes coraanb-pile kandbq-taa kamgalanbr cepsektiq kyş turbaan polgaj. Xarbn nasional revolustuq nam, cazak turgustunup kelgenden peer arattbŋ revolustuq şerii turgustuŋgaş, po arazbnda tus oranbn padbIbq kamgalap kelgen polgaş myn po arazbnda aŋgb tajzbnb feodal-teokrat idegetterden uluska udurlaŋgan kaaş-taa kattap kontrrevolustuq turaxalbbşkbn, yjmeen sambn yndyryp keerge, arattbŋ revolustuq şerii arat tymen-pile ol toraan-na cblca şapprb-şaan kelgen.

Bncaŋgaş, arattbŋ revolustuq şeriiŋge ciŋgine arat tymenniŋ azbtølyn kiirip algaş, cemzektiq tajbncb sorulgazbn pottandbrarbn øørenip turarb-pile kadb ooŋ iştinden ulustuŋ kajb-taa azbl-agbjbnbŋ adbrlarbŋga tepşittiner şbIgadak kadbrlarnb cbl-cblda peletkep yndyryp turar.

Şak bndbq oran kamgalaarbnbŋ kyzyn peletkeer corukka Uluq Sovet ebileliniŋ uluq tuza cedirip turarbŋga Oktabr 20 cbl ojunda pajbr cedirip temdeqleer polgaş blaŋgbja arattbŋ revolustuq şeriiŋge xatuŋma xarbIzaalbq polgaş uluq ylegercizi polur Sovettin aldarlbq Kbzbl şeriiŋge TAR-nbn revolustuq şerii polgaş arat tymeni revo-

lustsuq pajьrьn cedirgeş, antiimperialistiq, antifeodaldьq nasional revoluzun tujulunga cedirip, orannьn tuskaj togunnaan pot-ergezin padь kamgalaarьn tangьraqlaar uzurluq.

Po-la cyyldyn xamьk corudulganь xerek kьrьnga pydyryp turguzarda, ortta arat tymennin xeree teeş, podun pergen şьnсь şudurgu, ak setkildiq murnakсь kaadьrlar paza-la koncuq şakрьn tepşip turar polgaj.

1928-29 cьlga cedir ulustun kandьq pir azьl xereen tuskaj podu ergelep corudar kaadьr parьk-la cok turganьndan am polza, ulustun cazak-cagьrga, xөj-niiltinin uluq picce kandьq-taa azьl xereen paşkarьp corudar politiktiq polgaş tuskaj erttemniq er, xereezen kaadьrlar cys-cys par poop turar. (Paşkьlar, evrof jozunun emciler, kooperatiftin cyzyn-paazьn tuskaj erttemniq kaadьrlarь, mal polgaş cer-le k/a-nьn tuskaj erttemniqleri, colaaccь-mixaniktar, taqcьlar, sanxөөnyn azьlcьlarь, вugaldьr, sanakcьlar, uran cogaalcьlar polgaş өske-taa).

Pistin şak po kaadьrlarьвьs polza, uluq Sovet sosialistьq respuвliktarnьn eвilelinden TAR-ga kөrgyzyp turar xa-tunma tuzalamсьzьn arat tymennin caagaj curttaar xereenge cөp azьqlap corudarьn pottandьrьp turar polgaş tus orannьn azьl-agьj amьdьral cancьlьnda sinip kalgan feodalizmnьn arttьnсьzьn yndezini-pile tura kazar polgaş caa kulturluq jozu-pile kizizidip polвaazьradьr xire coruktarnь pydyryp turar kyyssekciler ol tur.

Moon-pile kadь cugaalap kaarda polza, pistin ьndьq cediişkinnerівistin xazььzьnda am-taa coguurunga cetpejin turar polgaş onu kyyssedip alьr tugajьnda uluq negeldeliq azьl corudulgalar pistin azьlagьj, kultur turguzuuвustun kajьtaa adьrlarьnda eвeeş eвes par polgaj.

Ьndьq tөleede, Tьвanьn arat tymeni ol sorulganь pottandьrarda arattьn revolustuq namь polgaş nasional revolustuq cazaktьn xamьk-la ajttььşkьn kьjgьrьqlarьn tolgandьr pygy sagьş kyzyn sьrьj eвileldezip turgaş, erestiq cedip alьrьn oktaвrnьn 20 cьl ojunda paza kattap temdeqlenip alьr uzurluq-pis,

Oon-pile kadь pistin pygy-le corudulgaвьska polgaş tuskaj togunnaan xereeвiske kazan-taa saat xora cedirerin oraldazьr, arat tymennin setkil sagьzьn yjmedip kududar, SSRE, MAR, TAR-nьn xarьlzaa najьralьnьn coruun paktaar, onu өskerttikseer, ergi feodalizmnьn jozu cancьlьn turguzuksap, onu kyzeer, TAR-da Sovet xamaattьlarь con-pile arattьn arazьn yskyleştirerin oraldazьr, yndezin sөөk ьlgaвьrlaar, өske taa janzь-pile podalьnda, sөzynde uluska udur xoralьq coruk kadagalap coruur şak ьndьq kontrrevolustuq feodal-teokrat idegetter, paza olarnьn tuzalakcьlarьnьn ьndьq cyzyn-paazьn corudulgalarь-pile cangьs-taa canьq cokka eres temisseldi ulam-na şьngьratpь-şaan, arat tymennin politik seremcilelin pedider, ьlangьja tus orannьn xamaarьşpas togunnaanьn padьtkaar polgaş iştikki, taştьkkьnьn tajzьnnarьndan pistin oran curttuвustu kamgalaar tөleezinde xamьk kyşterin kezeede tьnzьdarьn oraldazьr.

Ьncaarga, oktaвr revoluzunun 20 cьl ojunda, TAR-da curttap turar sovet xamaattьlarь po arazьnda TAR-pile SSRE arazьnьn xa-tunma xarьlzaazьn parьmdaalap, ьlangьja Lenin—Stalinnьn nasional politiin jak ederip, TAR-nьn azьl-agьj, kul-

turun ɵstyryp sajzьradьr polgaş ooꞑ tusķaj togunnaanьn kamgalaarьꞑga tızalaƶьp turarlar.

Ьncaꞑgaş, Tьʙanьꞑ conu-pile internasionaldьꞑ xarьlzaazьn koncuƣ tьꞑzьdьp, TAR-nьꞑ cazak, namьnьꞑ toktaal şiitpirlerin xerek kьrьꞑga kyyssetcip turar tur. Ьndьƣ tɵleelde, moon soꞑgaar-taa ol corup kelgen oruk şugumun parьmdaalap, tus ulustuꞑ mal, taraa aƶьl-agьjь polgaş kultur corudulgalarьn pottandьrarda pistiꞑ cьdьp kalgan xoƶudaꞑgьj aƶьl-agьjьʙьska kajь-la polur coguur pygy talalar-pile yleger ciƶeen kɵrgyzyp, orannьꞑ pydyrykcy kyşterin pьƶьƣlaar corukka eres kirƶikciler polurun TAR cazaa idegep turar.

Ooꞑ ulamьndan pistiꞑ iji ulustuꞑ xa-tuꞑma xarьlzaazь ulam-na padьƶььr tep şuut temdeƣleer uƶurluƣ tur.

Tьʙanьꞑ tymen aradь kelir yjede moon-taa arttьk kulturluƣ, sajzьraꞑgьj aƶьl-agьj, curttalganь cedip alzьn teeş, ulustuꞑ tɵɵgylyƣ 3 tugaar onza Picce xuralь polgaş 8 tugaar Uluƣ xuralь, paza ARN-nьꞑ 10 tugaar Uluƣ xuralьnьꞑ şak ьndьƣ tɵɵgylyƣ şiitpirlerin erestiƣ pottandьrьp turgaş, pygy telegejniꞑ revolustuƣ şimceeşkiniꞑ tɵp odaa poor yş tugaar Komunistьƣ Internasionaldьꞑ kьjgьrььn ьjak parьmdalaʙь-şaan, uluƣ SSRE-niꞑ pis-ce xyn-pyry sagьƶьn salьp, kɵrgyzyp turar tuzalamcьzьn ьşkьnmajьn şьn cɵp cydyp cɵlenip coraaş, orannьꞑ kapitalistьƣ eʙes oruktap ooƶum xɵɵƣƶyyrynyꞑ peletkelderin eres kyyssedip coraaş, ystynde sorulgalarьʙьstь xerek kьrьꞑga pydyryp alьrpis.

TAR, SSRE-niꞑ xarьlzaazь telgerezin!

Antiimperialistiƣ, antifeodaldьƣ Tьʙa ulus telgerezin!

Oktaʙr revoluzunuꞑ 20 cьl oju telgerezin!

Namnьŋ caŋgьs eвin pьžьdarьnьŋ cidiq cemzee polur namnьŋ polittiktiq seremcilelin pediderі cugula

UXK ARN-nьŋ cangьs eві xyn pyryde ulam-na pьžьgьp, namnьŋ polit. massalьq ažьldarь massa pygydege kalвarьp, namnьn podununŋ murnunda xamьk kyyssedir cugula sorulgalarьn xyn pyryde şьnaržьdьp, namnьn polittiktiq corudulgažьnga saat pooqdal uzuraştьrar feodal-teokrat kontrrevolustuq idegetter-pile polgaş paza namnьŋ ataldarьn podaвas, massadan namnь ьradьr, cyzyn-paažьn yzeldiq aar surttaaldьq idegetter pile canьş-sьnьş cokka eres xyrežp, olarnь cьlca şaзp, şudurgu ažьldarnь corudup turar.

Namnьn iştinde cyzyn-paažьn yzeldiq, namnьn kezigyn curumun sagьвas, namnьŋ tyrymyn cөrccyyr idegetter-pile eres xyrežirde, ARN TK-nьn canьnda Төр Komizьnьŋ ajttььşkьnьn ujgu cьdьn cok xerek kьrьnga kyyssedip turgaş, nam, podunun kezigynnerin tamcьр turgaş, namnьŋ ažьl coruduuşkununga saat pooqdal uzuraştьrar, kudumcuda cьdar şaj saažьnь ьşkaş idegetterni podunuŋ xyreeleninden ьradьр yndyr sьвьrarьn yndyr sьвьгьp, edip kiziziderin edip kizizider xemceqlerni xyn pyryde corudup turar.

Myn kozuunnun iştinde namnьŋ 24 yyry par, ooŋ kezigynnerі 1244 sandan ažьр turar. Po ys'ynde kezigynnerniŋ ažьl-agьjь xyn pyryde ulam-na pьžьр өzyp turar.

Nam kezigynnerinin malьnьŋ paaş sanьn maŋaa ap kөөrge, 37 cьlda:

1. Inek mal . . . . 11.080 paaş.
2. Cьlgь mal . . . 5.331 paaş.
3. Xoj mal . . . . 31.705 paaş.
4. Өşky . . . . . 28.926 paaş.

Nam kezigynnerinin po ystynde mal-maganь arat tymenden cьl-cьlda arttьk өzyyşkynnyq poop, TARnьn 20 cьl polur ojunda mal paažьn iji saja cedirer teen nasional revolustuq cazak, namnьn lozuŋ şiitpirin xerek kьrьnga pottandьrьp, maldьŋ cem suurun pьžь-pile peletkep şьdaar uzurluq-pis.

Nam kezigynnerinin polittikiq piliin pedider talažь-pile ystynde 1244 kezigynnyn iştinde pizik piliri 1130, am-taa pizikke өөrenze coguur 114 kezigyn par. Po pizikke өөrenirinden xozudap turar coruk polza, pistiŋ namnьŋ ažьlьnьŋ paza pir cetpes sula coruu tur. 114 kezigyn pizik pilвes olurar coruk polza, aşşaksьj, kadajzьj pergen xojudu şajlap kaap, xөlyn erttir udup kaap olurarьвьsta tur. Pir eвes namnьŋ

xyn pyryde lozuņ şiitpirin pister xerek kьrьnga şudurgu kyyssedip turgan polzuвussa, jozuluq namnьņ kezigyny poluksaan polzuвussa ol coruk piske turвas polgaş cys xuu өөrenip algan turar uzurluq ijik-pis.

Am-taa pizik pilвejin olurar ol kezigynneriвis cyny podap olurar irgi? Men podaarьmga po ystynde kezigynner am nam, cazaktьņ kьjgьrьqlьq, xajnььşkьnnьq cьlьnda şuptu pizikke өөrenip alьrьn cedip alьrь cugula. Podunarnь ьnca tьkka өppejleвejin, jozuluq nam kezigyny teen xereeņerni pydyryp kөryner!

Eşter! Pistiņ cediişkinniq cyzyn-paazьn azьlььs xөj, ol cediişkinge tajanьp algaş, azьl-agьjььs, kultur corudulgaвьstьņ iştinde, ooņ xөlegezinde cetpesterni ileredip azьldaarь namnьņ yyrlerinden, ooņ tus-tus kezigynneriņden kadьь-pile negettiner uzurluq. Po coruk-pile kadь namnьņ xyndylyq at-aldarьn kamgalaar, ooņ caņgьs eвin yreer idegetter-pile tort xyrezir. Cizee: 1) Castьr, 2) Siirin, 3) Pyrвy, paza Şagaan-arьq sumuzunuņ Ak-talda nam yyrynyņ iştinge 10 azьq kezigyn eвileldep algaş xoojlu tyrymge udur oor pөlyy turguzup turgan Melвej-ool, Kara-cyldyk suqlar teen idegetter-pile kajь xire xyrezip turzuk-pis. Olarnь nam curumu-pile kajь xire cьlca şaap turzuk-pis, moon songaar-taa ol ьşkaş idegetterni ьncaaldьr eres cьlca şaвarьņga pelen turar uzurluq-pis.

Ьndьq janzь idegetter pistiņ namnьņ xyreeleņiņge şurgup algaş turganь ьja ol-la eвes, ьndьq janzь idetter piske xөj turgan, olarnь pis namnьņ **tyrymyn** jozugaar namdan yndyr sьвьrьр, nam taļazь-pile kizizidip edip cazap, namnьņ coguur xemceen perip turar tur-pis.

caņgьs po cьlьn pistiņ kozuunda 70 azьq kezigyyn namnьņ curum sajgьlgazьn aldap turarlar, ol kezigynnerniņ cetpes coruktar yylgedip turarьn ap kөөrg :

Feodal-teokrat idegetterge azьqladьr, olarga eştiņ, ettiņ talazь pile xandььr, polititiktiq piliin өryletpes, pot-seremcilelin peditpes, ergeleen alвan azьlьnga ee xarььssalga cok, et-xөreņgi samcьqdaar, xoojlu tyrym yreer, oor-suk, sadar-samььn coruk yylgedir, araga-tarь-ce xandььr, ergi jozu-pile kuda-xuвuj kьlьr, oon-taa өske cyzyn-paazьn coruktar yylgedip turar poor tur.

Am pisten cyy negettineril

1. Namnьņ caņgьs eвin rьzьdarda, namnьņ tyrymyn jozugaar **namnьņ xamьk** ajttььşkьnьn yje-şaanda eres şudurguu kyyssedir, namnьņ kezigynneri politiktiq piliin pedider, pot seremcilelin rьzьdar, cyzyn-paazьn yzeldiq, namnьņ iştinde iji arьnnьq idegetter-pile eres xyrezir. Cizee: PK(в)N-nьņ TK-niņ plenumunga paşkь Stalinnьņ iletkelinde cyy tizik, onu pistiņ namnьn xamьk kezigynneri kьdььndan kьra өөrenir, SSRE-ge udurlangan puruu yzeldiq Kamenef, Zinovjef suq ьşkaş idegetter pyyy Komunistьq namnьņ iştinge şurgup kirip algaş faşis tөleezi Troskij tep idegetke cөlenip algaş cyny kancap turzuktar, sler onu pilir-sler.

Ol ьşkaş TARN-nьņ corudulgazьnga moondak kьlьr teen Tanzьnnar, Sandьktar polgaş Sodunam ьşkaş idegetter pistiņ ARN-nьņ xyreeleniņge şurgup kirip algaş pistiņ cazak, namьььska udur cyny kancap turzuktar, ol ьşkaş idegetterni, ol ьşkaş irik meeliq ideget-

terni cьlca şaap kelgen-pis, am moon songaar oon-taa arttьk cьlca şaap turgaş pistin nam, orannьn kьmga-taa xamaarьşpas pot-ergezin ulam na pьzьqlaarьnga politiktiq paaştalgazьn pottandьrar.

Pistin camdьk yyrleribis coguur cerden pargan ajttььşkьnnarьb kyyssetpes janzьlьq coruk eвeeş eвes par. Ьndьq janzь coruk piste emge cok.

Cizee: a) Caa-xөl sumuzunda nam yyry.
в) Caattь sumuzu Arьtorgalьqda nam yyry.
c) Şagaan arьq sumuzunda Cinge-taqda nam yyry.
e) Kara-tal sumuzunda nam yyry.
f) Уrвyn sumuzunda nam yyry.
g) Xendergenin Calaattьda nam yyry.

Po yyrler polza, coguur kozkomdan pargan ajttььşkьnnarnь yje şaanda şudurgu kyyssetpes turarь okta şьn eвes, ьndьq janzь coruk tar oon-taa өske yyrlerde par.

Po coruktu Şagaan-arьq sumuzunun Cinge-taqda nam yyrynyn targazь eş Comвuuzuktan yleger alьr uzurluq. Cizee: eş Comвuuzuk, azьlьn kьlьrьnьn uluu kezeede aragь-ce xandьp algan, 1937 cьlda kol azьlь ьştьq kara pylgeer poop cajladь, yyrynge pir-taa xural kьlвas, cer-le corutkan azьlь cok, kozuundan kizi paarga, „xamьk azьlьm ekki cediişkinniq" tep cyzyn-paazьn kurgaq cyвe xөөreer, xөj mege san cugaalaar, ulustun arnьn caar, coguur cerni megelep erttirer coruu par oon-taa өske.

Po ystynde yyrler paza oon-pile tөmej ьndьq şьnarlьq tur.

Po coruktu moon songaar uzutkaar xerek. Po yzeldi cьlca şapkaş ьradь oktaptarь cugula. Ьndьq janzь coruktu ьnca tьkka pistin nam өppejleвes uzurluq tur-pis.

Namnьn coruduuşkunun ciik kөөr namnьn taalga paaştalgazьn erengej jozu-piie kөөr, azьldь kyyssedirde erengej kьrь-pile erttirer coruk, po ystynde 6 nam yyrynden kөstyr tur.

Am Moon songaar ol cizekti kөrgeş, namnьn murnunda pygy-le kyyssetse coguur sorulgalarьn nam yyrleri, oon targalarь namnьn xamьk azьl-agьjь poor tanzь materialьn curumcudar, kezigyn şьnarlьq xarььssalgalьq azьldaar coruk kol negettiner. Namnьn azьl-agьjьn sajzьradьr coruktun cugulazьn вilet soluuşkunu polza, piske xerek kьrьnga kөrgyzyp pergen, onu pis cop uttupkan pis. Onu pis cop eskerвejin pargan-pis. Onu parьmdaalap namnьn xamьk azьlьn amtaa tьnzьdar xerek. Уyrler podunun tus-tus keigynnerinden namnьn negeldezin negeeri alвan, cyge teerge paza pir cizek, nam kezigyny kizi polza, „namnьn tyrymyn cөpşeereer men, namnьn xyndylyq kьzьl вiletin xolunda tudup algan tur men, namnьn taalgazьn kyyssedir men" teeş namnьn kьzьl xyreeleninde paktaagan tөleede, ol kezigynden azьldь negeeri cyyldyq, azьldь taqzьrь cyyldyq poor tur.

Pir eвes onu tooвas kezigynner turar polza, onu pis anaa erttirвes-pis.

Namnьn tyrymyn jozugaar kөөr-pis, tyrymny parьmdalaar-pis.

Pistin kozuunda paza pir cizek: Am yjede mьndьq janzь targalar par. Ol cyy kandьq aajlьq targalar cyвe-ijik, oon cьldagaanь-taa cyde cyвe-ijik.

Caattь, Kara-tal, Caa-xөl, Ezim, Kөk-cьraa po sumularda nam

yyrlerinin targalarь-pile sumu targalarь arazьnda mьrьnaj xarьlzaa cok, araj tep сьl iştinde 2-1 tabarzь pergende tuguruşkan azьlь mьrьnaj cok, azьldь kyyssedirde, picce-taa arga syme cok poor tur. Po coruktu taptьq eerenip keerge, arbannar-pile ьndьq janzь xarьlzaa cok coruk paza-la kebej poor tur.

Po can polza, azьldь kyyssedirde koncuq ajььldьq, koncuq tyzymetsiq, aar surttaaldьq, eskeer tyrymceen coruk poor tur. Po ьşkaş cyylder ystynde ol-la ebes eşter, eske sumularnьn yyrlerinde şuptu сьgььzьnda par. Ol yzeldi am ьradь oktaptarь cugula, oonpile pis am temissezir-pis. Ьndьq xarьlzaa cok azьl xerek, piske am xeree cok tur. Ьndьq janzь coruk polbas tugajьnda ARN-nьn TK-nьn targazь eş Toka Tees-xem kozuununga coraaş, solunga cyny pizip turzuk, ol polza, piske tuzalьq, xerek kьrьnda ajttььşkьn tur ebespe! Eş-eer, onu pilip algaş kyyssetse coguur.

Nam polgaş xej niittinin organizastarь

Amgь yjede ystynde sumu cagьrgalarь-pile nam yyrlerinin arazьnda xarьlzaa cetpes tep men cugaaladьm. Ьncaarga xej niittinin organizastar OKTE, RTO, xereezenner azьlь, Profes ebilelinin azьlьn cugulaga kerbes coruk piste tьkka xej, ol organizastarnьn azьlьn cugulaga keer xemceqler tugajьnda ARN-nьn 10 tugaar Uluq xuralьnga eş Tokanьn iletkelinde cyy tep turzuk, onu pis am-taa xerek kьrьnda kyyssetpejin turar-pis. Ol organizastardan nam onzalanьr polza, cyy polurul? Xoldarььs camdььzь azьldabas polza, pis revolustuq amьdьralganь şudurgu corudup şьdabas-pis. Onu parьmdalaaş, pis ol organizastarga todargaj paaştalganь perip, ol organizastarnьn azьlьn mьrьnaj cugulaga kerze coguur. Ol cugulaga kerbes cyylderni pis am сьlca şabar polzubussa coguur. Ьndьq janzь cyylderni yyrlerden cizeqlep sanaar polzumza cys, mun cedir sanap polur men, po coruk namnьn cangьs ebinge paza xamaarzьr tur.

Po ystynde cetpes turzulganь, eskeer piliişkinni namnьn yyrleri tarьj-la uzutkaar polza coguur.

Cazak, namga udur idegetter pistin camdьk kezigynneribiske xaldap turar tur.

Amgь yjede pistin camdьk kezigynneribistin tajbьnzьraanьn kizi kajgaar cybe tur.

Angь temisselinin tugajьnda PK(в)N-nьn TK-nin plenumunga paşkь Stalin cyny-cyny iletkep turzuk, onu pis eerenip kerbes uzurubus cydel? Ol iletkel piske koncuq xamaarzьr cybe tur. Paza pir cizekter:

UXK Temir-suq sumuzunda 7 tugaar arbannьn xamaattьlarь: 1) Koncuk-pajьndь, 2) Syryn, 3) Şozal, po 3 ideget polza, erge xemceezin kazьdьp coraan, xerengizin xabьrttьp coraan Palсьj-calannьn tunmalarь, terelderi polur. Po ystynde idegetternin nam cazakka udurlanьp turarьn keerge polza:

Myn sumuda namnьn № 13 yyrynyn kezigyny, şaandan tura nam azьlь kьlьp coraan, nam, cazakka udur idegetter-pile xyrezip coraan, pistin namnьn pir şudurgu kezigyny eş Tondujnu elyrer pis tep, aaldar arazьnga syryp ettep turgan. Kandьq-taa сьldagaan cok cerge po idegetternin cugaa-

lap turganьn kөөrge, „meeң akkьm Palcьjnь cazak ceri paƶьңnap-paƶьңnap xlepke xolup cip aldьlar. Pis Temir-suq iştiңge kontrrevolus yndyrer-pis, am pisti paza apparьңar, pis paƶьnga cьdarьndan kortpas-pis, pir kiƶi өlyryp alzьвьssa өrtteeвis, 2 kiƶi өlyryp alzьвьssa olcaвьs“ tep tokpak tudup algaş, xalьdьp turgan.

Paza Ejliq-xem sumuzu erge xemceezin kazьdьp, xөrengizin xaвьrttьp coraan Parьndaj, paza ьndьq ciƶekti kьlьp, ol sumuda idepkejliq nam keƶigyny Tarƶaanь tudup algaş, amьzьndan oskundur cьgьь tal-pile uldap ettep turgan cyyl par.

Kezeede nam, cazákka udur idegetter cyny-taa kancap cadaaş, cer-cerde pistiң namnьң aldarlьq keƶigynnerin pydyy ettep, cьlan ьşkaş, xoralьq coruuн pistiң namce şurgudup xerek kьrьnda udurlancьp turarь ol tur.

Ystynde idegetter polza, mьrьңaj yndezini-pile ciqzincek idegetter tur. Ol ьşkaş idegetter-pile pistiң namnьң xamьk keƶigynneri eres xyreƶir xerek. Ьndьq janzьlьq idegetterniң corudulgazьn cьlca şaвarьnga kezeede pelen turar xerek. Kөrdyңer-pe? Ьncaңgaş, politiktiq seremcileliвisti tьңzьdar uƶurluq tur-pis.

Pot şygymcylel tugajьnda keƶigynner polgaş arattarnьң nam komizьpile xarьlzaazь

UXK-nuң nam komizьньң tөleeziniң ceri-pile nam keƶigynneri polgaş arat massa koncuq xolвaalьq, politik talazь-pile xarьlzaalьq polgan. PK (в) N-nьң TK-niң plenumuңga paşkь Stalin polza, pistiң nam massadan 1 minuttataa carьlвas tep cugaalaan, onu massa xerek kьrьnda kyyssedip turar.

Cazak, namga udur kontrrevolustuq feodal-deokrat idegetterniң puruu surttaalьn cьlca şaap ilerediringe polgaş olarnьң tuzalakcь şiвişkinnerin cьlca şaвarьңga namnьң caңgьs eвin yreer, namnьң caƶьt aƶьldarьn pytpes aңgьce telefonnaar idegetterni ilerediringe nasional revolustuq cazaktьң revolustuq xoojlu tyrymyn yreer, cazak cagьrganьң at-aldarьn aratymenden ьradьr idegetterni ilerediringe arat tymen pelen polgan. Kajda cyy poop turar poldur, kajda taarьşpas cyвe yngen poldur, onu toraan coguur cerlerge şygymcylep ileredip turar polgan. Eşter! Moon soңgaar ol xarьlzaaвьstь ulamna şudurguzu-pile pьƶьdьp turgaş, pygy pytpesterni ileredir uƶurluqpis.

Mьncaңgaş, moon soңgaar pot şygymcyleldi namnьң iştiңge şudurgu tьңzьdьp, namnьң iştinde cetpesterni ileredip, nam keƶigynneriniң politiktiq piliin pedider, politiktiq seremcilelin pьƶьdarьpile kadь, namnьң at-aldarьn arat tymenden ьradьr, namnьң caңgьs eвin yreer cyzyn-paazьn yzeldiq, iji arьnnьq idegetter-pile eres xyreƶip temissel corudarь tergiin cugula.

TOPCUZU:

Arьn

1. Oktaвrnьn 20 cьl ojunga ARN TK tezisteri 1
2. ***Van-Min***—Japonnun caa xaldaaşkьnь polgaş Kьdat ulustun temisselinin caa yjezi 20
3. ***Ojdup***—Oktaвr 20 cьl ojunda SSRE polgaş TAR 45
4. ***Tarzaa***—Namnьn cangьs eвin pьzьdarьnьn cidiq cemzee pol-ur namnьn politiktiq seremcilelin pedideri cugula 53

REDAKSЬ

- Ojdup (redaktor).
- Pazьr-sat (texniktiq redaktor)
- Kьzьl-ool.
- Sedip-ool.
- Tovariştaj.
- Sarьoq ool.
- Tamdьn-cap.
- Lopsan.

Xarььssalgalьq redaktor Ojdup — Texniktiq redaktor ornu Сьmва

Cogaal № 193 — Cagьq № 736

Kьzьl-xooraj, Şetinkin kudumcuzu, Kyrtipograf, pazьn № 5. Tirazь 3000 kezek

„Revolustuq arattьŋ“ nomcukcularьŋga tьŋnadьq

Po setkyyldy arat pygydeezi cagьp nomcunar!

Setkyyldyŋ cagьp alьr ərttee:

12 ajda . . . . . 5 akşa

6 ajda . . . . . 2 akşa 50 kəp.

TAJЬLBЬR: Alвan ceri cagьr polza, 12 ajda 6 akşa, oon kudu xuussaalьq cagьq xyleeвes.

50 k.